

હજરતે ફરમાવ્યું છે
“ખોદા જેના વિષે લલાહ ધારે છે તેને દીનમાં સમજ આપે છે”

બેહેશતી એવર

અથવા

સ્વર્ગનું ધરેણું.

ભાગ. ૪ થો.

રસૂલી છપાવી પ્રસિદ્ધ કર્તા

અબદુલ્લાહ બીં મૈસવી ગુલામ મોહમ્મદ

સાદિક મું ૨.

રમજાન ૧ હિં

બીજી આવૃત્તિ ૧૦૦૦.

સર્વ હક પ્રસિદ્ધ કરનારે સ્વાધીન રાખ્યા

અમદાવાદ—ધી અમરસિંહણ પ્રીન્ટીંગ પ્રે..

નીજામખાન નુરખાન વકીલ છા..

કીં ચાર આના.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય
અમદાવાદ
ગુજરાતી ગ્રંથોના સંગ્રહ

૪૨૫૪

૨૦ ૧૯૬૦

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગજરાતી કોપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૪૧૫૪

વર્ગીક

પુસ્તકનું નામ બેરેટના મેમ્બર-૪

વિષય ૧૨ : ૬

ધણી મહેરબાન રહમ કર્તા અક્ષાહના નામથી.

હઝાર હઝાર હમ્દ અને શુકર કે તેણે પોતાનો માર્ગ મેળવવાના અનેક સાધનો ઠેરવ્યા છે. જે તે પર આલે તેનો ખેડો પાર છે. પણ જે નહીં આલે તે નુકસાની પામનાર છે. અને હઝાર હઝાર દોરદ તથા સલામ તેના 'મારા પેગમ્બર હઝરત મોહમ્મદ માટે તથા તેમના સખળા સહાબા તથા તમામ ઇમાનવાળાઓ માટે છે.

એ પછી ગુલામ મોહમ્મદ ખીન હાજી હાફેજ સાદેક કહેછે કે, ઊકરીઓની તર-ખીયત માટે બેહેશતી ઝવર બેમુલ કિતાબ છે. જેનો ત્રીજો ભાગ પ્રગટ થયો અને લોકોએ ધણી માનથી વાંચ્યો, અને આ ચોથો ભાગ એકવાર છપાયા પછી ખીજી આશ-ત્તિનો વખત ખુદાએ દેખાડ્યો. એનો પાંચમો, છઠ્ઠો, સાતમો અને આઠમો ભાગ પણ પ્રગટ થયા છે. ખુદા કરે તેની મહેરબાની તેના રજીસથી ખાઠીના ચાર ભાગ પહેલો, બીજો, ત્રીજો અને દસમો ભાગ પ્રગટ કરવાની શક્તિ આપે, અને અગિયારમો ભાગ જે ખાસ મરહોના મસઅલા તથા દવા ઇલાજનો છે તે પણ પ્રગટ કરાવે, જે તેના નામ પ્રમાણે મોહરજ છે.

મુસલમાનોની ખરાબીનું એક કારણ ચોરતોનું અભણ રહેવું છે, પણ એ ખરાબી તેઓને મેટરીક કે બી. એ. બનાવવાથી જાય નહીં, પણ એતો ખરાબીનું વધુ કારણ બને છે, એમ હું માનું છું. અને તેના કાબલામાં મેટરીક કે બી. એ. તથા ગુજરાતીમાં પાસ થઈ સુધરેલી સ્ત્રીઓને રજુ કરું છું. તેઓનો સ્વભાવ, ચાલચલગત કેવાં રહેછે તે ઉપર ખારી-કીચી નજર નાખતાં એ તાલીમ ઝેર સમાન છે, એવી શીખનારીઓની આગળ મોટાનો વકર રહેતો નથી. આપસુખત્યાર થવા ચાહે છે અને નવી ફેશનના ખેરાક પોશાકમાં ધણીને ગાંડો બનાવે છે. અથવા વિચારથી પારસીઓની સ્ત્રીઓમાં ફેલાયેલી જદાને જોઈ કોઈ લેખકે જમ્રે જમશેદ ત્ર. ૨૦-૧-૧૨માં “પારસીઓની સ્ત્રી કેળવણી અને બિવિધમાં તેનો બારે સંતાપ”ના મથાળા હેઠળ લખેલો આરટીકલ લખ્યો છે જે વાંચવા લાએક છે. એવીજ તરેહ બીજા આરટીકલો પણ ધણી નીકળ્યા છે જે સખળા ધ્યાન આપવા લાએક છે.

ચોરતોની શી ફરજ છે, તેઓને માથે શા બોલે ઉપાડવાનો છે, તે જાને તામે મનાર છે એ બાબતો શીખનાથી તથા તેઓના મલણ સ્વભાવ સાથે સાથે એવા સાધનો શીખનાથી તે ખરાબી ફર મુખ મુસલમાનોની તરફી થવાની આશ છે. અને

પુસ્તકના દશે ભાગ તે સુધારાને જાહેર લાવનાર છે અને જે કોઈ એ ભાગોને જોશે તેને જણાઈ આવશે કે સરકારી શાળાઓમાં ચાલુ ચોપડીઓ બહુવધી તે છોકરીઓનો વખત ગુમાવે છે અને તેઓ પોતાની જરૂરી વાંચની અજ્ઞાન રહે છે. એવી શાળાઓમાં મદદ કરવી તે પોતાનો પૈસો જાળવે છે. અને લિલ્લાહ ખાતા વકફ ખાતાથી તેવી રકુલો ચલાવવી કે મદદ આપવી હરામ છે; અને વકફ કરનારની નેમથી ઉલટા ચાલે છે. મદદસાના વકફથી અંગ્રેજી રકુલ ચલાવવી પણ એજ પ્રમાણે છે, તેના હગમ થવામાં કશો શક નથી. એવું કરનાર મોતવધી તે પૈસાનો જીરમેદાર છે.

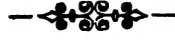
આ દશે ભાગમાં શી શી બાબતો સમાવેલી છે તેને એક નજર સમજી માણસ જોશે એટલુંજ નહિ પણ માત્ર દશે ભાગનું સાંકળુંજ તપાસશે તો તેને ખાતરી થશે કે છોકરીઓને આ સ્વર્ગનાજ ધરણીથી શણગારવી જોઈએ.

ગાયકવાડ સરકારના રાજ્યમાં ફરજિયાત કેળવણી છે જેથી સઘળા મુસલમાન છોકરીઓને રકુલમાં જવું પડે છે તેઓની તાલીમ માટે તેઓની જરૂરીઆતનો ખીયાલ રાખી તેવી ટેક્ષ ખુકો ચલાવવાની માંગણી કરવી જોઈએ. હું ધારું કે અમલદારો જરૂર કયુલ રાખશે. અને આ બેહેશતી ઝેવરના દશે ભાગનું સાંકળું તેઓને દેખાડશે તો એનેજ શ્રેષ્ઠ મળશે, પણ કોશીશ થવી જોઈએ, ગઈલતમા રહેવું નહીં જોઈએ. “આપણે શું” નો શબ્દ કહી છુટવું નહીં જોઈએ.

આ ચોથા ભાગનું સાંકળું નીચે લખવામાં આવે છે જેથી ખાતરી થશે કે એ ભાગ કેટલો જરૂરનો છે, ગામડાના અબજુ માણસો તો કોરે રહ્યા પણ પોતાને હુશ્યાર ચાલાક ગણી સુધરેલો ગણનાર પણ આમાં સમાવેલા અગત્યના મસઅલાથી અજ્ઞાન જોશે તેનું કારણ એજ છે કે જરૂરતની તાલીમ અપાતી નથી.

સાંકળીયું.

પૃષ્ઠ વિષય.

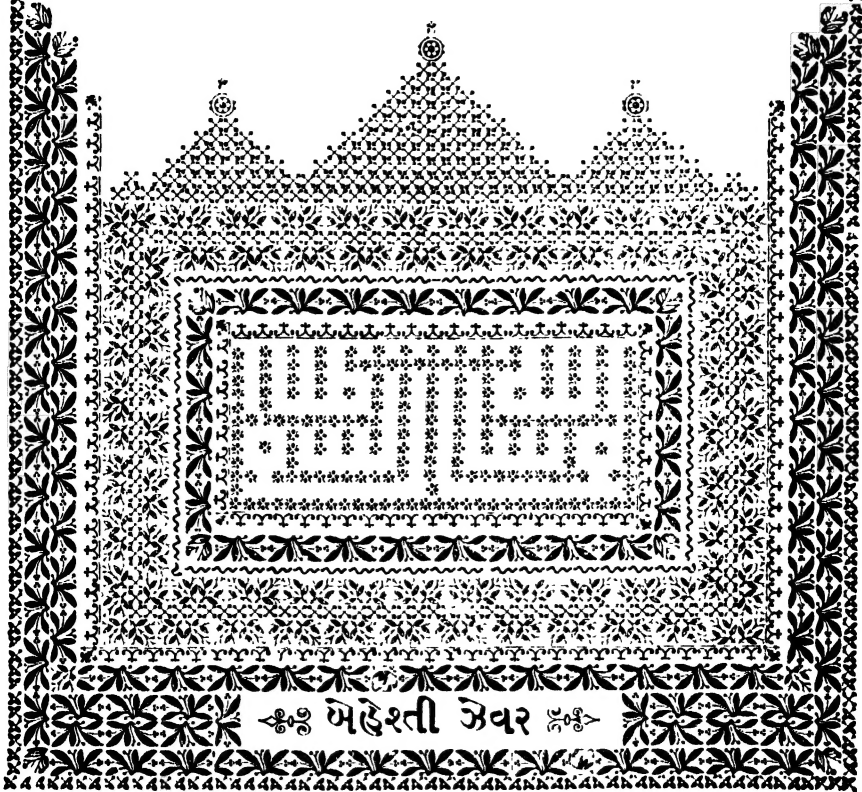
- ૧ નિકાહની ખુબીઓ તથા તેનું બ્યાન.
- ૩ જેઓ સાથે નિકાહ હરામ છે તેનું બ્યાન.
- ૫ વલીનું બ્યાન.
- ૯ કુશ અને બરાબરીનું બ્યાન.
- ૧૧ મેહેરનું બ્યાન.
- ૧૫ કાફિરાના નિકાહનું બ્યાન.
- ,, ઓરતોમાં અદલ કરવાનું બ્યાન.
- ૧૬ ધવગ્રવવાનું બ્યાન.
- ૧૮ તલાકનું બ્યાન.
- ૨૦ સરીહ તલાકનું બ્યાન.
- ૨૧ કિનાયાની તલાકનું બ્યાન,
- ,, ધણીને ઘેર જવા પહેલાંની તલાકનું બ્યાન.
- ૨૨ ત્રણ તલાકનું બ્યાન.
- ૨૩ તલાક વિષે શરત કરવાનું બ્યાન.
- ૨૫ ખીમારની તલાકનું બ્યાન.
- ,, રજઝ તલાકનું બ્યાન.
- ૨૬ ખોલઅનું બ્યાન.

પૃષ્ઠ વિષય.

- ૩૦ ઓરતને મા સરખી કહેવાનું બ્યાન.
- ૩૨ કફારાનું બ્યાન.
- ૩૩ લેઆનનું બ્યાન.
- ,, ધણી ગુમ થવાનું બ્યાન.
- ,, હદતનું બ્યાન.
- ૩૬ સોગ કરવાનું બ્યાન.
- ૩૭ ખોરાફી પોશાકીનું બ્યાન.
- ૩૯ રહેવાના ધરનું બ્યાન.
- ૪૦ છોકરાના હલાલી થવાનું બ્યાન.
- ૪૧ હેઝનત ઓલાહ રાખવાનું બ્યાન.
- ૪૨ ધણીના હકોનું બ્યાન.
- ૪૩ ધણી સાથે બનાવ કરવાની રીત,
- ૪૮ ઓલાહ ઉછેરવાનું બ્યાન.
- ૫૦ ખાવાના તરીકાનું બ્યાન.
- ,, મજલિસમાં ઉઠવા બેસવાના તરીકા.
- ૫૧ માખાપ સાસુ સસરા વગેરેના હકો.
- ૫૩ અમત્યની વાતોનું બ્યાન.
- ૫૪ કુરઆન શરીફ સહી પઢવાના કાયદા.

બેહેશ્તી એવર ભાગ ૪

❧ બેહેશ્તી એવર ❧

ધણા મેહેરબાન રહમકર્તા અલ્લાહના નામથી.

નિકાહનું બયાન

નિકાહ પણ અલ્લાહ તઆલાની મોટી નેઅમત છે. દુન્યા અને દીન બંનેના કામો એનાથી દુરસ્ત થઇ જાય છે. અને એમાં ધણા ફાયદાઓ અને અપાર સહયુગ્મો છે. માણસ ગુનાહથી બચે છે. મન ડેકાણેસર થઇ જાય છે. નીચત આમતેમ બસતી નથી. અને મોટી વાત તો એજ છે કે ફાયદો ને

શાયદો અને સવાબનો સવાબ. કેમકે પતિ અને પત્નિનું સાથે બેસીને મોહ અને પ્યા-રની વાતો કરી, હાસી અને મજાખમાં દિલ ખુશ કરવું નફિઝ નમાઓથી બેહતર છે.

૧ મસઅલો. નિકાહ રકત બે શખ્સોથી બંધાય જાય છે. જેમકે કોઈએ ગવાહોની રૂબરૂમાં કહ્યું કે મેં મારી દીકરીનો નિકાહ તમારી સાથે કરી દીધો, તેણે કહ્યું કે મેં

કમુલ કીધા, બસ નિકાહ બંધાય ગયો. અને બંને પતિ પત્નિ થઈ ગયાં. પણુ જો તે (નિકાહમાં દેનાર)ને ધણી દીકરીઓ હોય તો માત્ર એટલુંજ કહેવાથી નિકાહ થશે નહિ પણુ નામ લઇને એમ કહે કે મેં મારી દીકરી કુદૂસીયા (છોકરીનું નામ)ના નિકાહ તમારી સાથે કીધા; તે (નિકાહ કરનાર) કહે મેં કમુલ કીધા.

૨ મસઅશો. કોઇએ કહ્યું કે તમારી દલાણી દીકરીના નિકાહ મારી સાથે કરી દીધો; તેણે કહ્યું મેં તેણીના નિકાહ તમારી સાથે કરી દીધા. તો નિકાહ થઈ ગયા. પછી ગમેતો તે કહે કે મેં કમુલ કીધા અથવા નહીં કહે તોપણુ નિકાહ તો થઈ ગયા.

૩ મસઅશો. જો પોતે ઓરત ત્યાં હાજર હોય અને ઇશારો કરીને એમ કહે કે મેં એના નિકાહ તમારી સાથે કરી દીધા; તે કહે કે મેં કમુલ કીધા, ત્યારે પણુ નિકાહ થઈ ગયા. નામ લેવાની જરૂર નથી. અને જો તે પોતે હાજર નહિ હોય તો તે (ઓરત)નું નામ પણુ લીએ. એટલા જોરથી નામ લીએ કે ગવાહ લોકો સાંભળી લીએ. અને જો બાપને પણુ લોકો નહિ જાણતા હોય અને ફક્ત બાપનું નામ લેવાથી માલુમ નહિ થઈ શકે કે કોનો નિકાહ કરવામાં આવે છે; તો દાદાનું નામ પણુ લેવું જરૂરનું છે. મતલબ એ કે એવો પતો બોલવો જોઇએ કે સાંભળનારા સમજી લીએ કે ડલાણી (ઓરત)ના નિકાહ થાય છે.

૪ મસઅશો. નિકાહ થવાને વારને એ પણુ શરત છે કે ઓછામાં ઓછા બે મરદોની અથવા એક મરદ અને બે ઓરતોની રૂબરૂમાં નિકાહ કરવામાં આવે. અને તે લોકો પોતાને કાને નિકાહ થતો અને તે બંને જુદા બોલાતાં સાંભળે; ત્યારે નિકાહ થશે. જો એકાંતમાં

એકે કહ્યું કે મેં મારી દીકરીના નિકાહ તમારી સાથે કીધા અને બીજાએ કહ્યું કે મેં કમુલ કીધા તો નિકાહ થશે નહિ. એવીજ રીતે જો ફક્ત એક માણસની રૂબરૂ નિકાહ કીધા ત્યારે પણુ નહિ થયા.

૫ મસઅશો. જો મરદ કોઈ નથી ફક્ત ઓરતોજ છે. ત્યારે પણુ નિકાહ દુરસ્ત નથી પછી દશ બાર ઓરતો કેમ ન હોય. બે ઓરતોની સાથે (ગવાહીમાં) એક મરદ હોવો જોઇએ.

૬ મસઅશો, જો એક મરદ તો હોય પણુ મુસલમાન નહિ હોય ત્યારે પણુ નિકાહ થશે નહિ. તેવીજ રીતે તેઓ મુસલમાન તો છે, પણુ તે બંને અથવા બેમાંનો એક હજી જુવાન થયેલો નથી; ત્યારે પણુ નિકાહ દુરસ્ત નથી. તેવીજ રીતે જો એક મરદ અને બે ઓરતોની રૂબરૂ નિકાહ થયો, પણુ હજી તે ઓરતો અથવા તે બંને ઓરતોમાંની એક જુવાન થયેલી નથી. ત્યારે પણુ નિકાહ દુરસ્ત થયો નથી.

૭ મસઅશો. વધારે સાદું એજ છે કે મોટા મેળાવણીમાં નિકાહ કરવામાં આવે જેમકે જુમ્માની નમાઝ પછી જુમ્મા મસ્જિદમાં, અથવા કોઈ બીજા ઠેકાણે જેથી તે નિકાહ સારી રીતે મશહૂર થઈ જાય. અને સંતાઇને નિકાહ કરે નહિ. પણુ જો કોઈ એવીજ અડચણ આવી પડી કે જેથી ધણી લોકોને નિકાહની ખબર થઈ શકી નહીં તો ઓછામાં ઓછા બે મરદો અથવા એક મરદ અને બે ઓરતો હાજર હોવીજ જોઇએ, જેઓ પોતાને કાને નિકાહ થતો સાંભળે.

૮ મસઅશો. જો મરદ પણુ જુવાન છે અને ઓરત પણુ જુવાન છે. તો તે બંને પોતાનો નિકાહ પોતે કરી શકે છે. (તે એવી રીતે કે) બે ગવાહોની રૂબરૂ ને બંનેમાંથી

એક કહીદે કે મેં મારો નિકાહ તારી સાથે કીધો બીજો કહે મેં કમુલ કીધો. બસ નિ. કાહ થઇ ગયો.

૯ મસઅલો. જો કાઇએ પોતાનો નિકાહ પોતે નહિ કીધો પણ કાઇથી કહી દીધું કે તમે મારો નિકાહ કાઇથી કરી દીઓ. અથવા એમ કથું કે મારો નિકાહ શલાશુથી કરી દીઓ. અને તેણે બે શાહેદોની રૂબરૂ નિકાહ કરી દીધો, ત્યારે પણ નિકાહ થઇ ગયો. હવે જો તે ઇનકાર પણ કરે ત્યારે પણ કંઈ થઇ શકતું નથી.

જે લોકોથી નિકાહ કરવો હરામ છે તેઓનું બયાન

૧ મસઅલો. પોતાની ઓલાહ સાથે, અને પૌત્ર અને પરપૌત્ર અને નવાસાઓ વીગેરેની સાથે નિકાહ દુરસ્ત નથી. અને બાપ, દાદો, પરદાદો, નાનો, પરનાનો વીગેરેથી પણ દુરસ્ત નથી.

૨ મસઅલો. પોતાનો ભાઇ, મામો. કાકા, અને બત્રીજો અને બાણેજની સાથે નિકાહ દુરસ્ત નથી. અને શરબમાં ભાઇ તે છે જે એકજ માખાપથી હોય. અથવા તે બંનેનો બાપ એકજ હોય અને મા બે હોય. અથવા તે બંનેની મા એક હોય અને બાપ બે હોય એ સૌ ભાઇઓ છે. અને જેનો બાપ પણ જુદો હોય અને મા પણ જુદી હોય તે ભાઇ નથી, તેની સાથે નિકાહ જાએઝ છે.

૩ મસઅલો. જમાઈ સાથે પણ નિકાહ દુરસ્ત નથી. પછી ગમેતો છોકરી જમાઇને ઘેર ગઇ હોય અને બંને ધણીધણિઆણી એક સાથે રહ્યાં હોય અથવા હજી છોકરી જમાઇને ઘેર ગઇ નહીં હોય. ફરેક રીતે નિકાહ હરામ છે.

૪ મસઅલો. કાઇનો બાપ મરી ગયો અને માએ બીજો નિકાહ કીધો, પણ મા હજી તેની પાસે રહેવા નહિ પામી એટલામાં મરી ગઇ. અથવા તેણે તલાક દીધી. ત્યારે આ સાવકા બાપ સાથે નિકાહ કરવો જાએઝ છે. પણ જો મા તેની સાથે રહી ચુકી હોય તો તેનાથી નિકાહ કરવો દુરસ્ત નથી.

૫ મસઅલો. સાવકી ઓલાહ સાથે નિકાહ દુરસ્ત નથી. એટલે એક મરદની ધણી ઓરતો છે, ત્યારે સોકની ઓલાહ સાથે કાઇ પણ રીતે નિકાહ દુરસ્ત નથી પછી ગમેતો તે ઓરત પોતાના ધણી સાથે રહી હોય અથવા નહિ રહી હોય. ફરેક રીતે નિકાહ હરામ છે.

૬ મસઅલો. સસરા અને સસરાના બાપ કે દાદા સાથે પણ નિકાહ દુરસ્ત નથી.

૭ મસઅલો. બધાં સુધી પોતાની બેહેન નિકાહમાં (કાઇની સાથે) હોય ત્યાં સુધી બનેલીની સાથે નિકાહ જાએઝ નથી, પણ જો બેહેન મરી જાય અથવા તેણે તેણીને છોડી (તલાક) દીધી અને ઇદત પૂરી થઇ ચુકી ત્યારે હવે બનેલીથી નિકાહ દુરસ્ત છે. અને તલાકની ઇદત પૂરી થવા પહેલાં નિકાહ દુરસ્ત નથી.

૮ મસઅલો. જો બે બહેનોએ એકજ મરદથી નિકાહ કીધા તો જેનો નિકાહ પહેલાં થયો હોય તે દુરસ્ત છે. અને જેનો નિકાહ પછી કરવામાં આવ્યો તે નિકાહ થયો નથી.

૯ મસઅલો. એક ઓરતનો નિકાહ એક મરદની સાથે થયો ત્યારે હવે બધાં સુધી તે ઓરત તે મરદના નિકાહમાં છે ત્યાં સુધી તે ઓરતની ફાઇ અને તેની માશી અને બાણેજ અને બત્રીજના નિકાહ તે મરદથી થઇ શકતા નથી.

૧૦ મસઅલો. જે બે ઓરતોમાં એવું સગપણ હોય કે જે તે બે ઓરતોમાંથી એક મરદ હોતો તે બંનેમાં નિકાહ થઈ શકતો નહિ. એવી બે ઓરતો એક મરદની સાથે એક સાથે નિકાહમાં જોડાઈ શકતી નથી. જ્યારે એક મરી જાય અથવા તેને તલાક મળી જાય, અને ધર્મ ગુજરી જાય, ત્યારે બીજી ઓરત તે મરદની સાથે નિકાહ કરે.

૧૧ મસઅલો. એક ઓરત છે અને તેની સાવકી છોકરી છે. એ બંને સાથે જો કોઈ મરદ સાથે નિકાહ કરી લીએ તો દુરસ્ત છે.

૧૨. મસઅલો. દત્તક કરી લીધેલા છોકરાનો શરઅમા કંઈ ગણતરી નથી. છોકરો કરી લેવાથી ખરેખર તે છોકરો થઈ શકતો નથી, તેથી કરીને દત્તક કરી લીધેલા છોકરા સાથે નિકાહ કરી લેવા જાએજ છે.

૧૩ મસઅલો. સગા મામો નથી પણ કોઈ દૂરના સગપણથી મામો થાય છે. તો તેનાથી નિકાહ દુરસ્ત છે. તેમજ કોઈ દૂરના સગપણથી બાણેજ કે બત્રીજને થતો હોય તેનાથી પણ નિકાહ દુરસ્ત છે. તેમજ જે પોતાનો સગો ભાઈ નથી પણ પિત્રાઈ ભાઈ, અથવા મામા ભાઈ, અથવા યવા ભાઈ, અથવા માશી ભાઈ છે તો તેનાથી પણ નિકાહ દુરસ્ત છે.

૧૪ મસઅલો. તેમજ બે બેહેનો જો સગી બેહેનો નહોય મામાબેહેનો, અથવા પિત્રાઈ બેહેનો અથવા ઝૂઝ બેહેનો, અથવા માશી બેહેનો હોય તો તે બંને એક સાથે એક મરદ સાથે નિકાહ કરી શકે છે. એવી બેહેન હોવા છતાં બંનેથી નિકાહ કરવો દુરસ્ત છે. એજ હાલ યધ અને માશીનો છે, કે જે કોઈ આધેનું સગપણ નીકળતું હોય તો યધ બત્રીજ, અને માશી બાણેજનો એક સાથેજ એક મરદ જોડે નિકાહ દુરસ્ત છે.

૧૫ મસઅલો. જેટલી તરફના સગપણ એક કુટુંબના હોવાથી હરામ છે તેટલાજ સગપણ કોઈનું દૂધ પીવાથી પણ હરામ છે. એટલે દૂધ ધવાડનારીના ધણીથી નીકાહ દુરસ્ત નથી. કેમકે તે તેણીનો બાપ થયો. અને દૂધબાઈથી પણ નિકાહ દુરસ્ત નથી. જે કાઠને તેણીએ ધવાડ્યું હોય તેની અને તેની આલાદ સાથે નીકાહ દુરસ્ત નથી. કેમકે તેઓ તેણીનીજ આલાદ ગણાશે. દૂધ ધવાડવાના પ્રમાણમાં મામો, બાણેજ, કાકા બત્રીજને સૌની સાથે નિકાહ હરામ છે.

૧૬ મસઅલો. દૂધબેહેનો બંને એક સાથે એક મરદના નિકાહમાં રહી શકતી નથી. સારાંશ કે જે હુકમ ઉપર બપાન કરવામાં આવ્યો, દૂધનાં સગપણમાં પણ તેજ હુકમ લાગુ પડશે.

૧૭ મસઅલો. કોઈ મરદે કોઈ ઓરત સાથે જિના કીધી; તો હવે તે ઓરતની મા અને તે ઓરતની આલાદને તે મરદની સાથે નિકાહ કરવો દુરસ્ત નથી.

૧૮ મસઅલો. કોઈ ઓરતે જુવાનીના જોશમાં યુરી નીપતથી કોઈ મરદને હાથ અડક્યો તો હવે તે ઓરતની મા અને આલાદને તે મરદથી નિકાહ કરવો જાએજ નથી. તેવીજ રીતે જે કોઈ મરદે કોઈ ઓરત પર હાથ ચાલાકી કીધી, તો તે મરદ તેણીની મા અને આલાદ પર હરામ થઈ ગયો.

૧૯ મસઅલો. રાતના પોતાની ધણિઆણીને જગાડવા વાસ્તે ઢાંગો અને ભૂલથી હાથ દીકરીપર પડી ગયો. અથવા સાસુપર પડી ગયો. અને પોતાની સ્ત્રી સમજીને જુવાનીની ધજા સાથે તેણીને અડક્યો તો હવે તે મરદ પોતાની ઓરત માટે હમેશને માટે હરામ થઈ ગયો. હવે કોઈ પણ રીતે તે દુરસ્ત થઈ શકતો નથી. અને હવે જરૂરું છે કે એ મરદ તે ઓરતને તલાક દઈ દીએ.

૨૦ મસઅલો. કાઇ ઊકરાએ પોતાની સાવકી માપર ખરામ નીયતથી હાથ નાંખ્યો તો હવે તે ઝોરત પોતાના ધણીપર બિલકુલ હરામ થઇ ગઇ. હવે કાઇ પણુ રીતે તેણી પોતાના ધણીપર હલાલ થઇ શકતી નથી. અને જે તે સાવકી મા તેણીના સાવકા છોકરા સાથે એમ કરે ત્યારે પણુ એજ હુકમ છે.

૨૧ મસઅલો. મુસલમાન ઝોરતના નિકાહ મુસલમાન સિનાય કાઇ પણુ બીજા ધર્મ અથવા દીનવાળા મરદ સાથે દુરસ્ત નથી.

૨૨ મસઅલો. કાઇ ઝોરતના ધણીએ તલાક દીધી અથવા મરી ગયો તો જ્યાં સુધી તલાકની છદત અને મરવાની છદત પૂરી નહીં થાય ત્યાંસુધી બીજા મરદ સાથે નિકાહ કરવો દુરસ્ત નથી.

૨૩ મસઅલો. જે ઝોરતનો નિકાહ કાઇ મરદ સાથે થઇ ગયો હોય તો હવે તલાક લીધા વગર અને છદત પૂરી કીધા વગર બીજા મરદ સાથે નિકાહ કરવો જાએઝ નથી.

૨૪ મસઅલો. જે ઝોરતનો ધણી નહોતો અને તેણીને જિનાથી હમલ રહ્યો હોય (બ્યબિ-યારથી ગર્ભવંતી થઇ હોય) તો તેણીનો નિકાહ પણુ દુરસ્ત છે. પણુ બન્ધુ અવતરે તે પહેલાં તેણીની સાથે સોહબત કરે નહિ. પણુ જે તેણીએ એવા મરદ સાથે નિકાહ કીધો કે જેની સાથે તેણીએ જિના કીધી હતી તો સોહબત કરવી પણુ દુરસ્ત છે.

૨૫ મસઅલો. જે મરદના નિકાહમાં ચાર ઝોરતો હોય હવે તે મરદ સાથે પાંચમી ઝોરતનો નિકાહ દુરસ્ત તથા. અને જે તે ચારમાંથી તેણે એક ઝોરતને તલાક દીધી તો જ્યાં સુધી તલાકની છદત પૂરી નહીં થાય ત્યાં સુધી કાઇ બીજા ઝોરત તે મરદ સાથે નિકાહ કરી શકતી નથી.

૨૬ મસઅલો. સુન્ની ઊકરીનો નિકાહ શિયા મઝહબવાળા મરદ સાથે ધણુ આલેમોના શતવાઓમાં દુરસ્ત નથી.

વલીનું ખયાન.

છોકરા અને છોકરીના નિકાહનો જેને અખતાર હોય છે તેને વલી કહે છે.

૧ મસઅલો. છોકરા અને છોકરીનો વલી સૌથી પહેલાં તેનો માપ છે. જે બાપ ન હોય તો દાદો. તે નહોતો તો પરદાદો, જે તેઓમાંનો કોઈ નહોતો તો સગા બાઈ. સગા બાઈ નહોતો તો સાવકો બાઈ. એટલે જે બે બાઈ અથવા બાઈબેહેનનો બાપ તો એકજ હોય પણુ મા જુદી જુદી હોય. તે પછી બત્રીજે, પછી બત્રીજનો છોકરા ૨રી તેનો પૌત્ર. જે એ લોકોમાંથી કાઇ નહોતો તો સગા કાકો. પછી સાવકો કાકો એટલે બાપનો સાવકો બાઈ, ફરી સગા કાકાનો છોકરા પછી તેનો પૌત્ર, પછી સાવકો કાકાનો છોકરા, ૨રી તેનો પૌત્ર, જે એ લોકોમાંથી કાઇ નહોતો તો બાપનો કાકો વલી છે, ૨રી તેની જોડાઈ. જે બાપનો કાકો, અને તેના છોકરા, પોત્રો અને પરપોત્રો કોઈ નહોતો તો દાદાનો કાકો, ફરી તેના છોકરાઓ, ફરી પૌત્ર ફરી પરપૌત્ર વિગેરે. જે એ લોકોમાંથી કાઇ નહિ હોય તો મા વલી છે. (મા) પછી દાદી, પછી નાની, પછી નાનો, પછી સગી બેહેન, ફરી સાવકી બેહેન જે એકજ બાપથી હોય, ફરી સાવકી બેહેન કે બાઈ જે એકજ માથી હોય, તે પછી ૨ઈ, તે પછી મામો, ૨રી માશી વિગેરે.

૨ મસઅલો. નાબાલેમ (જુવાનીએ નહિ પોંહચેલું માણસ) કાઇનું વલી થઇ શકતું નથી. અને કોઈને કાઇ મુસલમાનનો વલી થઇ શકતો નથી. અને ગાંડો માણસ પણુ કાઇનો વલી થઇ શકતો નથી.

૩ મસઅલો. બાલેમો એટલે જુવાન ઝોરત પોતે મુખત્યાર છે ગમે તો નિકાહ કરે ગમે તો નહિ કરે. અને જેની સાથે તેનું મન ચાહે તેની સાથે (નિકાહ) કરે. કાઇ માણસ તેણીના ઉપર જોરજબલ કરી શકતું નથી. જે

તે પોતે પોતાના નિકાહ કાઢ સાથે કરી લીએ તો નિકાહ યદ્ય જશે. પછી ગમેતો વલીને ખખર (એ નિકાહની) હોય અથવા નહિ હોય. અને વલી (એ નિકાહથી) ગમે તો રાજી હોય અથવા નહિ હોય. ફરેક રીતે નિકાહ દુસ્ત છે. પણ જો પોતાના કરતાં હલકા કુટુંબવાળા સાથે નિકાહ કીધા, અને પોતાના કુટુંબમાં નહિ કીધા અને વલી નાપુત્ર છે; અથવા નિકાહ તો પોતાના કુટુંબમાં કીધા પણ જટલી મેહેર તેના પિત્રાધ કુટુંબમાં બાંધવામાં આવે છે જેને શરેઆમાં મેહેરે મિસલ કહે છે તેનાથી ધણીજ કમતી મેહેર પર નિકાહ કરી લીધો;^૧ તો એ તમામ હાલ-તોમાં નિકાહતો યદ્ય ગયો પણ તેણીનો વલી તે નિકાહને તોડવી શકે છે. મુસલમાન હાકિમ પાસે ફરીયાદ કરે અને તે (હકૂમતવાળો) નિકાહને તોડી દે. પણ એ ફરીયાદનો હક તે વલીને છે જેનું બ્યાન માના વલીપણા પહેલાં થયું છે. એટલે બાપથી લઇને દાદાના કાકાના દીકરા અને પૌત્ર સુધી.

૪ મસઅલો. કાઢ વલીએ જીવાન છોકરીના નિકાહ તેણીને પુછ્યા વગર અને તેણીની રજા લીધા વગર કરી દીધા. તો તે નિકાહ

૧ આ મસલાથી ખુદ્દુ જણાયું કે ગર કુટુંબમાં અથવા ઓછી મેહેરમાં વલીને આંડ આપવાનું હકક છે. પણ જો સ્ત્રી પોતાના ગમમાં નહીં કરે અને બીજા ગામમાં નિકાહ કરે કુટુંબમાં અને પરી મેહેરથી તો વલીને આંડ આપવાનો હકક નથી, આથી તમામ સમજ શકેશો કે સુરત તથા સુરત જલ્લાના તેમ જ અન્ય જલ્લાના કેટલાક એરાઓએ બંદોબસ્ત કર્યો છે કે કલાણા ફલાણા ગામમાં છોકરી દેવી નહીં અને આપનારને દંડ છે અં. આવે છે એ હરામ છે. અંવા બંદોબસ્ત તોડવો ફરજ છે. અને કેટલીક છોકરીના માબાપ છોકરા પરજીનાર પાસેથી કપીઆ લે છે અને તે કપીયા પોતે હજમ કરે છે એ હરામ છે એ બદી દૂર કરવાનો બંદોબસ્ત કરવાની ધબી જરૂર છે. ગુ. મા.

તેણીની રજાખુશીના ઉપર અટકેલા રહે છે. જો તે છોકરી રજા આપે તોજ નિકાહ યદ્ય જશે. અને જો તેણી રાજી નહિ હોય, અને તેણી રજા નહિ આપે તો નહિ થશે. અને રજા (તેણીની) કેવી રીતે લેવી તેની રીત આગળ આવે છે.

૫ મસઅલો. જીવાન કુંવારી છોકરીથી વલીએ આવીને કહ્યું કે, હું તમારો નિકાહ ફલાણાની સાથે કરી આપું છું, અથવા કરી દીધો. તે સાંભળીને તેણી ચુપ રહી અથવા મોં મલકાવ્યું અથવા (ધીમેથી) રડવા લાગી તો બસ એજ રજા છે. હવે તે વલી નિકાહ કરી દે. તો દુસ્ત યદ્ય જશે. અથવા (નિકાહ) કરી દીધો હતો તો તે જાએઝ યદ્ય ગયો. એમ (કદી) નહિ સમજવું કે જો તે પોતાને મોંઢેજ (હા) કહેશે ત્યારેજ રજા (અપાયલી) સમજાય. જો લોકો જોરજુલમથી કમુલ કરાવે છે તે ઠીક કરતા નથી.

૬ મસઅલો. વલીએ રજા લેતી વખતે (તેણીના) ધણીનું નામ નહિ લીધું, અને તેમજ તેણીને (તેણીના ધણીનું નામ) પેહલાંથી માલુમ પણ નથી, તો એવે વખતે ચુપ રહેવાથી (તેણીની) ખુશી સામેત થશે નહિ. અને રજા અપાયલી ગણાશે નહીં. પણ (તે છોકરા જેની સાથે તેણી પરજી છે તેનું) નામ ઠંકાણું (બરાબર) બતલાવવું જરૂરી છે. જેથી છોકરી એટલું સમજી જાય કે તે ફલાણો માણસ છે. તેવીજ રીતે જો મેહેર નહિ બતલાવી. અને મેહેરે મિસલથી બહુજ કમતી પર નિકાહ કરી દીધા, તો છોકરીની વગર રજાએ નિકાહ થશે નહિ. જેને વારં વાર કાયદા મુજબ ફરીથી રજા લેવી જોઈએ.

૭ મસઅલો. જો તે છોકરી કુંવારી નથી પણ તેણીનો એક નિકાહ પેહલાં થઈ ગયો છે, [અને] એ બીજો નિકાહ છે. તેણીના વલીએ રજા લીધી અને પૂછ્યું, તો

માત્ર ચુપ રહેવાથી રજ થઈ જશે નહિ, પણ જીભથી કહેવું જોઈએ, જે તેણીએ જીભથી (હા વિગેરે કંઈ) કહ્યું નહિ, માત્ર ચુપ રહેવાથી વલીએ નિકાહ કરી દીધો, તો નિકાહ અટકેલો રાખવામાં આવશે. પછી જે તેણી જીભથી કયુલ રાખે તો નિકાહ થઈ ગયો અને જે તે કયુલ નહિ રાખે તો નિકાહ થયો નથી.

૮ મસઅલો. આપના હોવા છતાં કાકા કે બાઈ વિગેરે કોઈ ખીજ વલીએ કુંવારી છોકરીથી રજ માંગી તો ફક્ત ચુપ રહેવાથી રજ ગણાશે નહિ. પણ જીભથી રજ દેવી જોઈએ, ત્યારે રજ અપાયલી ગણાશે. પણ જે આપેજ તેઓને રજ લેવા વાસ્તે મોકલ્યા હોય ત્યારે તો માત્ર ચુપ રહેવાથી રજ આપી એમ સમજાશે. મતલબ એ કે જે વલી સૌ કરતાં વધારે પેહલો (ઉત્તમ) હોય અને શરેઅથી તેનેજ રજ પૂછવાનો (પ્રથમ) હક હોય, જ્યારે તે ગોતે અથવા તેનો મોકલેલો માણસ, રજ લીએ ત્યારેજ (છોકરીના) ચુપ રહેવાથી રજ થશે. અને જે હક હોય દાદાનો અને પૂછ્યું બાઈએ અથવા હક હતો બાઈનો અને પૂછ્યું કાકાએ; તો એવે વખતે (તેણીના) ચુપ રહેવાથી રજ થશે નહિ.

૯ મસઅલો. વલીએ પૂછ્યા વગર અને રજ લીધા વગર નિકાહ કરી દીધો. ફરી નિકાહ થઈ ગયા પછી પોતે વલીએ અથવા તેના મોકલેલા કોઈ માણસે આવીને (છોકરીને) ખબર આપી કે તારો નિકાહ ફલાણા સાથે કરી દેવામાં આવ્યો. તો એ હાલતમાં પણ ચુપ રહેવાથી રજ થઈ જશે અને નિકાહ દુરસ્ત થઈ જશે. અને જે કોઈ ખીજએ ખબર દીધી અને જે તે ખબર દેનાર સારો માતખર માણસ છે, અથવા જે માણસો છે, સારે પણ ચુપ રહેવાથી નિકાહ

જાએજ થઈ જશે. અને જે ખબર દેનાર એક માણસ અને તે પણ બરોસદાર નથી તો માત્ર ચુપ રહેવાથી નિકાહ દુરસ્ત થશે નહિ. પણ તે નિકાહ અટકેલો રહેશે. જ્યારે જીભથી રજ દઈ દીએ અથવા કોઈ ખીજ એવી વાત થાય જેથી રજ સમજાઈ જાય ત્યારે નિકાહ સહીલ થશે.

૧૦ મસઅલો. જે હાલતમાં જીભથી કહેવું જરૂરી છે, અને ઝોરતે (જીભથી) નહિ કહ્યું પણ જ્યારે (તેણીનો) પતિ તેની પાસે આવ્યો સારે સાહબત (સંબોગ)થી નકાર નહિ કરીધો ત્યારે પણ નિકાહ દુરસ્ત થઈ ગયો.

૧૧ મસઅલો. એજ હુકમ છોકરાનો પણ છે, કે જે તે જૂવાન (આલેગ) હોય તો તેના પર જખરદસ્તી કરી શકતા નથી. અને વલી તેની રજ વિના નિકાહ કરી શકતો નથી, જે વગર પૂછે નિકાહ કરી દેશે તો (તે છોકરાની) રજપર અટકેલો રહેશે. જે રજ દઈ દીધી તો થઈ ગયો, નહિ તો નિકાહ થયો નથી. પણ એટલો ફરક છે, કે છોકરાના ફક્ત ચુપ રહેવાથી રજ થઈ જતી નથી. જીભથી કહેવું અને બોલવું જોઈએ.

૧૨ મસઅલો. જે છોકરી કે છોકરો આલેગ ન હોય તો તેઓને પોતાનો અખત્યાર નથી. વલી વગર તેઓનો નિકાહ થતો નથી. જે તેણે વલી વગર પોતાના નિકાહ કરી લીધા અથવા કોઈ ખીજએ કરી દીધા, તો વલીની રજપર તે (નિકાહ) અટકેલો છે. જે વલી રજ દેશે તો નિકાહ થશે. નહિ તો થશે નહિ. અને વલીને તેનો નિકાહ કરવાનો અથવા નહિ કરવાનો પૂરેપૂરો અખત્યાર છે. જેની સાથે તે આહે તેની સાથે કરી દીએ. નાખાલેગ છોકરા અને છોકરીઓ, તે નિકાહને, તે વખતે રદ કરી શકતા નથી. પછી ગમે તો તે આલેગ નહિ થયલી છોકરી કુંવારી હોય

અથવા તેણીનો પહેલાં નિકાહ થઇ ચુક્યો હોય; અને તે પોતાના ધણીને ઘેર ગઇ પણ હોય. બંનેનો એકજ હુકમ છે.

૧૩ મસઅલો. નાઆલેગ છોકરા કે છોકરીનો નિકાહ જો બાપે અથવા દાદાએ પઠાવી દીધો હોય તો જુવાન (આલેગ) થયા પછી પણ તે નિકાહને રદ કરી શકતા નથી, પછી ગમે તો પોતાનાજ કુદ (ગાન)માં કીધો હોય અથવા પોતાનાથી હલકી જાતવાળા સાથે કરી દીધો હોય અને ગમે તો મેહેરે મિસલપર કીધો હોય અથવા તેનાથી ધણી ઓછી મેહેરપર નિકાહ કરી દીધો હોય. દરેક રીતે નિકાહ સહીદ છે. અને જુવાન થયા પછી પણ તેઓ (છોકરા અને છોકરી જે બંનેના નિકાહ મજદૂર રીતે થયા હોય) કંઇ (તોડ બાંગ પોતાના નિકાહમાં) કરી શકતા નથી.

૧૪ મસઅલો. અને જો બાપ દાદા સિવાય કોઇ બીજા વેલીએ નિકાહ કીધો છે, અને જેની સાથે નિકાહ કરી દીધો તે છોકરા કુદ (જાત)માં બરાબર દરજ્જાનો છે, (હલકી જાતનો નથી) અને મેહેર પણ મહેરે મિસલ મુકરર કીધો છે, એવી હાલતમાં તે વખતે તો નિકાહ દુરસ્ત થઇ જશે. પણ જુવાન થયા પછી તેઓને અખત્યાર છે, જોઇએ તો તે નિકાહને તેવોજ બાકી રાખે અથવા મુસલમાન હાકેમની પાસે ફરીયાદ કરીને તોડી નાંખે, અને જો તે વેલીએ છોકરીના નિકાહ હલકી જાતવાળા મરદ સાથે કરી દીધો, અથવા મેહેરે મિસલથી બદુલ કમી મેહેરપર નિકાહ કરી કીધો છે, અથવા છોકરાનો નિકાહ જો છોકરી સાથે કીધો છે તેણીની મેહેર તે છોકરીની મેહેરે મિસલથી બદુલ વધારે મુકરર કીધો તો તે નિકાહ થયો નથી.

૧૫ મસઅલો. બાપ કે દાદા સિવાય કોઇ બીજાએ નિકાહ કરી દીધો હતો. અને છોક

રીને પોતાનો નિકાહ થવાની ખબર હતી, ફરી જુવાન થઇ ગઇ, અને હજી સુધી તેણીના ધણીએ તેણી સાથે સોહજત કીધી નથી. તો બ્યારે જુવાન થઇ હોય તેજ વખતે પોતાની નારાજી જાહેર કરી દીએ, કે હું રાજી નથી, અથવા એમ કહે કે હું એ નિકાહને બાકી રાખવા ચાહતી નથી. ગમેતો તે ઠેકાણે કોઇ હોય અથવા નહિ હોય અને તે તદ્દન એકલી બેઠેલી હોય, દરેક હાલતમાં કહી દેવું જોઇએ, પણ માત્ર એમ કરવાથી નિકાહ દૂરશે નહીં, થરઅના હાકેમ પાસે જાય (અને નિકાહ તોડાવવા વિષે ફરીયાદ કરે) અને તે નિકાહને તોડી નાંખે ત્યારે નિકાહ દુટી જશે. જુવાન થયા પછી જો એક પળ * અથવા દમબર પણ ચુપ રહેશે તો હવે નિકાહ તોડાવવાનો તેને અખત્યાર રહેશે નહિ, અને જો તેણીને પોતાના નિકાહની ખબર નહીં હતી, જુવાન થયા પછી ખબર મળી, તો બ્યારે ખબર થાય ત્યારે તરતજ નિકાહથી ઇનકાર કરે. જો એક પળ પણ ચુપ રહેશે તો નિકાહ તોડાવવાનો અખત્યાર જતો રહેશે.

૧૬ મસઅલો. અને જો તેનો ધણી સોહજત (સંબોગ) કરી ચુક્યો તે પછી તેણી જુવાન થઇ ત્યારે જુવાન થતાંજ અને (પોતાના નિકાહની) ખબર થતાંજ તરત ઇનકાર કરવાની જરૂર નથી. પણ બ્યાંસુધી તેણીની રાજી ખુશીનો હાલ માલુમ પડશે નહીં ત્યાં સુધી કયુલ કરવાનો અથવા કયુલ નહીં કર.

* મચકુર મસઅલો છોકરીઓને વાસ્તે છે. અને જો છોકરા જુવાન થયો તો તરત નિકાહના ના પાડવાની તેને કંઈ જરૂર નથી. પણ બ્યાં સુધી તેની રજા ખુશી માલુમ નહિ પડે ત્યાં સુધી કયુલ રાખવાનો અથવા નહિ રાખવાનો અખત્યાર બાકી રહે છે.

વાનો અખત્યાર બાકી છે. ગમે તેટલો વખત વીતી જાય (તો કાંઈ હરકત નથી.) પણ બ્યારે તેણે સાફ સાફ દલી દીધું કે હું (આ નિકાહને) કબુલ મંજૂર રાખું છું; અથવા કોઈ ખીજ એવીજ વાત માલુમ પડી કે જેથી (તેણીના નિકાહ વારતે) રાજ ખુશી સામેત થાય, જેમકે પોતાના ધણીની સાથે એકાંતમાં ધણીધણિયાણી પ્રમાણે રહી. તો હવે અખત્યાર (નિકાહથી ધનકાર કરવાનો) જતો રહ્યો. અને નિકાહ (કાયમ રાખવો) લાગેમ થઈ પડ્યો.

૧૭ મસઅલો. (કુપર લખી ગયલા મસઅલાના) કાયદા મૂજબ (વલીનું) અમાન નં. ૧) જે વલીને નાખાલેગ ઝોરતના નિકાહ કરી દેવાનો હક હોય તે વલી પરદેશમાં છે. અને તે વલી એટલે આધે છે કે જે તેની રાહ જેવાય અને તેની સલાહ મશવરો લેવાય તો એવી તક જતી રહેશે, અને માયું મોકલનાર એટલી વાર થોભશે નહીં, અને ફરી એવી જગ્યા મળવી મુશ્કેલ છે, તો એવી હાલતમાં તે વલીથી પછીના દરજ્જાનો વલી પણ નિકાહ કરી દઈ શકે છે. જે તેણે તે (પરદેશવાળા તેના કરતાં આગલા દરજ્જાના વલી)ને પૂછ્યા વગર નિકાહ કરી દીધા તો નિકાહ થઈ ગયો. અને જે એટલે બધે દૂર (પરદેશમાં તે વલી) નહોય તો તેની પરવા નગી લીધા વિના ખીજ (ઉતરતા દરજ્જાના) વલીને નિકાહ કરી દેવા નહીં જોઈએ. જે કરશે તો તેજ વલીની રજા ખુશીપર આધાર રહેશે. બ્યારે તે (પરદેશમાં ગયેલો) વલી રજા દેશે ત્યારે નિકાહ દુરસ્ત થશે.

૧૮ મસઅલો. એજ પ્રમાણે હકદાર વલી હાજર હોવા છતાં ખીજ વલીએ નાખાલેગના નિકાહ કરી દીધા. જેમકે હકતો આપતો હતો અને ફાદાએ નિકાહ પહાવી દીધો. અને આપથી કંઈ પણ સલાહ પૂછવામાં આવી નહિ.

તો તે નિકાહ આપની રજા ઉપર અટકેલો રહેશે. અથવા (નિકાહ કરી દેવાનો) હકતો ભાઈનો હતો અને નિકાહ કાકાએ કરી દીધા તો ભાઈની પરવાનગી પર અટકેલો રહેશે.

૧૯ મસઅલો. કોઈ ઝોરત ગાંડી થઈ ગઈ અને તેની અકલ જતી રહી, અને તેનો જીવાન દીકરો પણ હાજર છે, અને આપ પણ છે. જે તે ઝોરતના નિકાહ કરી દેવા મનજુર હોય તો તેણીનો વલી તેણીનો દીકરો છે. કેમકે વલી હોવામાં (કાંઈ પણ ઝોરતનો) દીકરો (તેણીના) આપ કરતાં વધારે હકદાર છે.

કયા કયા લોકો આપણી બરાબરી અને કુફના છે અને કયા કયા નથી.

૧ મસઅલો. શરીઅતમાં એ વાતની ધણી સંભાળ લેવાયલી છે કે વગર બરાબરી અને વગર કુશવાળાની સાથે નિકાહ નહિ કરવામાં આવે. એટલે છોકરીનો નિકાહ કોઈ એવા મરદની સાથે નહિ કરો કે મરદ દરજ્જામાં અને જાનમાં તેણીની બરાબરીનો નહિ હોય.

૨ મસઅલો. (શરીઅતમાં) બરાબરી ધણી ચીજોમાં ગણવામાં આવે છે. એકતો વંશમાં બરાબર હોવું ખીજું મુસલમાન હોવામાં, ત્રીજું દીનદારીમાં, ચોથું માલમાં, અને પાંચમું ધંધામાં.

૩ મસઅલો. વંશમાં બરાબરી તો એ છે કે શેખ? અને સંયેદ, અને અનસારી, અને અલવી એ સૌ એક ખીજની બરાબર છે.

૧ આ શેખની મતલબ સિદ્દીકી શેખ ફારૂકી શેખ અને હસામાની શેખ છે. જે એવા શેખોમાંના કોઈના વંશ સમવાયોં હોય તો તે કોરેશી હોવાને લીધે સંયેદનો કુફ છે. ગુ. મો.

એટલે અગર જે રીયેદોનો રૂતબો બીજાઓથી વધારે છે, પણ જે રીયેદની છોકરી શેખને ત્યાં પરજીવી તો એમ નહિ કહેવાશે કે તેણીના કુદમાં નિકાહ નહિ થયો. એ પણ કુદ છે.

૪ મસઅલો. વંશમાં ગણતરી બાપની છે માની કાંઈ ગણતરી નથી. જે બાપ રીયેદ છે તો દીકરો પણ રીયેદ છે. જે બાપ શેખ છે તો દીકરો પણ શેખ છે. મા ગમેતે હોય જે કાંઈ રીયેદે કાંઈ બહારની (અબજી) ઝોરતની સાથે નિકાહ કરી લીધો તો તેના દીકરા રીયેદ છે. અને દરજ્જામાં સૌ રીયેદોની બરાબર છે. એકેક જેના માબાપ બેઠે મોટા ખાનદાનના હોય એ જુદી વાત છે. અને તેની ઇઝ્ઝત (માન) વધારે છે પણ શરીઅતમાંતો સૌ એકજ દરજ્જાના (અને કુદના) ગણાશે.

૫ મસઅલો. મોગલ અને પહાન સૌ એકજ કામ છે. અને શેખ અને રીયેદોની બરાબરીના નથી. જે શેખ અથવા રીયેદની છોકરીના વિવાહ તેઓને ત્યાં થયા તો ગેર કુદમાં અને હલકા દરજ્જામાં નિકાહ થયેલો કહેવાશે.

૬ મસઅલો. મુસલમાન હોવામાં બરાબરી ફક્ત મોગલ પહાન વિગેરે કેમોમાં માતબર છે. શેખ, રીયેદ, અનસારી અને અલ-વીયોમાં એ વાત માતબર નથી. ત્યારે જે માણસ પોતે મુસલમાન થઈ ગયો અને તેનો બાપ કાફર હતો તે માણસ, જે ઝોરત કે પોતે પણ મુસલમાન છે અને તેણીનો બાપ

પણ મુસલમાન હતો તેણીની બરાબરીને નથી. અને જે મરદ પોતે મુસલમાન છે અને તેનો બાપ પણ મુસલમાન છે પણ તેનો દાદો મુસલમાન નથી તે મરદ, જે ઝોરતનો દાદો પણ મુસલમાન છે તેણીના કુદનો નથી.

૭ મસઅલો. જે મરદના બાપ દાદા બંને મુસલમાન હોય પણ પરદાદો મુસલમાન નહિ હોય, તો તે મરદ, જે ઝોરત કે તેના પુર્વજોમાં ધણી પેઢીઓ સુધી સૌ મુસલમાનોજ હોય તેણીની બરાબરીનો સમજાશે. મતલબ એ કે દાદા સુધી મુસલમાન હોવું માતબર છે. અને પરદાદા અને પરદાદાના બાપ સુધીમાં બરાબરી હોવી જરૂરી નથી.

૮ મસઅલો. દીનદારીમાં બરાબર હોવાની મતલબ એ છે કે, જે દીનપર બરાબર ચુસ્ત રીતે ચાલતો નહોય. લુપ્તો, તોફાની, શરાબી, બંદકાર હોય તે માણસ પરહેઝગાર, સારા ચાલચલણની, દીનદાર ઝોરતના કુદનો ગણાશે નહીં.

૯ મસઅલો. માલમાં બરાબરીના અર્થ એ છે કે તદ્દન ગરીબ કંગાળ માલદાર ઝોરતની બરાબરીનો નથી. અને જે તે બિલકુલ ગરીબ માણસ તો નથી પણ જેટલી મેહેર પેદલી રાતે દેવાનો રિવાજ છે એટલી મેહેર જે તે દઈ શકતો હોય તો પોતાના કુદનો છે, અગર જે તે પૂરી મેહેર નહિ દઈ શકે. અને એ કંઈ જરૂર નથી કે જેટલા પૈસાવાળા છે-કરીવાળા હોય તેટલોજ માલદાર છોકરો પણ હોવો જોઈએ. અથવા લગભગ તેટલો શ્રીમંત હોય.

૧૦ મસઅલો. ધંધામાં બરાબરીનું હોવું એ છે કે, વણકર દરજ્જાની કુદનો નથી. તેમજ હજમ, ધોબી વિગેરે પણ દરજ્જાના દરજ્જાના નથી.

૧૧ મસઅલો. ગાંડો માણસ, અક્કલવાળી હોંશીયાર ઝોરતના કુદનો નથી.

૧ એવીજ તરેહ વારા અને મીયાંબાઈ એકજ કામ છે. એટલે વંશની રૂએ વારા ચલતા નથી અને મીયાંબાઈ ઉતરતા નથી બંને સરખા છે. અને જેમ રીયેદો માલ ધંધાને લીધે આપસમાં કુદમાં જુદા પડે છે તેમ વારા અને મીયાંબાઈ પણ ધંધા અને માલને લીધે જુદા પડે અને કુદ રહેશે નહીં એજ હાલ મેમણ અને વારાનો છે. શા મો.

મેહેરનું બચાન.

૧ મસઅલો. નિકાહમાં મેહેરને વારતે કંઈ વાતચીત થાય અથવા નહીં થાય ફરેક હાલતમાં નિકાહ તો થઇ જશે, પણ મેહેર દેવી પડશે. એટલુંજ નહિ પણ ને કોઈએવી શરત કરી લીએ કે અમે મેહેર દેશું નહિ વગર મેહેરનો નિકાહ કરીએ છીએ ત્યારે પણ મેહેર દેવી પડશે.

૨ મસઅલો. ઓછામાં ઓછી મેહેરની રકમ આશરે પોણાત્રણ રૂપિયાભાર ચાંદી છે. અને વધારે (મેહેર કેટલી હોવી જોઈએ તે) રકમની કંઈ હદ નથી. ગમે તેટલી મુકર્ર કરે. પણ મેહેર ધણી વધારે રાખવી ફીક નથી. તો ને કોઈએ ફક્ત એક રૂપિયાભાર ચાંદી અથવા એક રૂપિયો અથવા અર્ધી રૂપિયો મેહેર મુકરર કરીને નિકાહ કીધા ત્યારે પણ પોણાત્રણ રૂપિયાભાર ચાંદી દેવી પડશે. શરીઅતમાં એથી ઓછી મેહેર થઇ શકતી નથી. અને ને રખસતી (આણે જાય તે) પેહલાંજ તલાક હા દીએ તો એની અર્ધી મેહેર દીએ

૩ મસઅલો. કોઈએ દસ, વીસ, સો, અથવા હજાર રૂપિયા પોતાની ગળ પ્રમાણે મેહેર મુકર્ર કીધી. અને ઓરતને પોતાને ઘેર લઇ આવ્યો, અને તેણીની સાથે સોહબત કીધી અથવા સોહબત તો નહિ કીધી પણ એકાંતમાં ધણિધણીઆણી કોઈ એવી જગ્યાએ રહ્યા કે જ્યાં સોહબત કરવાથી શકનાર અથવા મનાઇ કરનાર કોઇ મીજ નહિ હતી, તો પૂરેપૂરી મેહેર જટલી કે મુકર્ર કીધી છે અદા કરવી વાજબ છે. અને ને એવી કોઈ વાત (એટલે સોહબત કે એકાંત કંઈ) થઇ નહિ હતી કે એટલામાં છોકરા કે છોકરી યુજરી ગઇ ત્યારે પણ પૂરેપૂરી મેહેર દેવી વાજબ છે. અને ને એવી કોઈ વાત [એટલે એકાંત સોહબત] થઇ નહિ અને ધણીએ તલાક હા

દીધી તો અર્ધી મેહેર દેવી વાજબ છે. સાર એ થયો કે ધણી ધણિઆણીમાં ને એવું એકાંત વાસ થયું જેમકે ઉપર બપોલ થયું, અથવા બનેમાંથી કોઇ મરી ગયું તો પૂરેપૂરી મેહેર વાજબ થઇ ગઇ. અને ને તેવું એકાંત અને એક ઠેકાણે ભેગા થવા પહેલાંજ તલાક થઇ ગઇ તો અર્ધી મેહેર વાજબ થઇ.

૪ મસઅલો. ને બને (ધણીધણિયાણી) માંથી કોઇ બીમાર હતું, અથવા રમઝાનનો રોઝો રાખેલો હતો, અથવા હજવું એકરામ બાંધેલું હતું, અથવા ત્યાં કોઈ બાંખતું કે, તાકીને નેતું હતું, એવી હાલતમાં બને (ધણીધણિયાણી) એક જગ્યાએ ભેગાં મળ્યાં તો એવું એકાંત માતબર નથી. અને એવા એકાંતથી પૂરેપૂરી મેહેર વાજબ થતી નથી. ને તલાક હા દેશે તો તેણી અર્ધી મેહેરની હકદાર છે. પણ ને રમઝાનનો રોઝો નહિ હતો. પણ નઝરનો કે કંજનનો કે નહિલ રોઝો બને-માંથી કોઈ રાખતું હતું, એવી હાલતમાં એકાંતમાં તેણી (ધણી પાસે) રહી તો પૂરેપૂરી મેહેર લેવાને હકદાર છે. ધણીપર પૂરેપૂરી મેહેર વાજબ થઇ ગઇ.

૫ મસઅલો. ધણી નામરદ છે, પણ બેહ ધણીધણિઆણીમાં તેવું એકાંત થઇ ગયું છે, ત્યારે પણ પૂરેપૂરી મેહેર તેણી મેળવશે. તેવીજ રીતે ને કોઈ કીજડએ (નપુસકે) નિકાહ કરી લીધો ફરી એકાંતવાસમાં ભેગા થવા પછી તલાક હા દીધી ત્યારે પણ પૂરેપૂરી મેહેર તેણીને મલશે.

૬ મસઅલો. ધણી ધણિયાણી એકાંતમાં રહ્યા પણ છોકરી એટલી નાની ઉમરની છે કે સોહબત કરવાને લાયક નથી. અથવા છોકરા એવો નાનો છે કે સોહબત કરી શકતો નથી, તો એ એકાંતથી પણ પૂરેપૂરી મેહેર વાજબ થાય નહિ.

૭ મસઅલો. જો નિકાહની વખતે મેહેર વિષે તદ્દન કંઈ વાતચીત થઈ નથી કે કેટલી છે. અથવા એવી થરતે નિકાહ કીધો કે વગર મેહેર નિકાહ કર્યું હું; મેહેર કંઈ પણ હું હજી નહિ. ફરી બેઠમાંથી કાઢ મરી ગયું, અથવા એવી એકાંતમાં બેમાં મળ્યાં કે જે એકાંત સ્ત્રીઅતમાં માતખર ગણાયેલી છે. ત્યારે પણ મેહેર આપવામાં આવશે. અને એવી હાલતમાં મેહેર મિસલ દેવી પડશે. અને જે મચકૂર હાલતમાં તેવી (માતખર) એકાંત પેહલાં ધણીએ તલાક દઈ દીધી તો મેહેર લેવાને તેણી હક ધરાવતી નથી. પણ ફક્ત એક જોડું લુગડાંનું તેણીને મળશે. અને એ જોડું આપવું મરદખર વાજેબ છે. નહિ દેશે તો ગુનેહગાર થશે.

૮ મસઅલો. લુગડાંના જોડામાં મર ચાર કપડાં મરદખર વાજેબ છે એક કુરતો, એક માથાબાંધણું, એટલે એટણી, એક ધગ્ગર અથવા એક સાડી જે ચીજનો (તે દેશમાં) રિવાજ હોય, એક મોટી ચાદર કે જેને માથાથી પગ સુધી વિંટાળી શકે. એના સિવાય બીજું કાંઈ લુગડું વાજેબ નથી.

૯ મસઅલો. મંદની જેવી તાકાત હોય તેવાં લુગડાં દેવાં જોઈએ. જે રાધારણુ ગરીબ માણસ હોય તો સુતરાઉ લુગડાં, અને જે બહુ ગરીબ તો નથી પણ બહુ પૈસાદાર પણ નથી તો સુતર અને રેશમ ભેળાંને વણેલાં કપડાંના લુગડાં, અને જે ધણીજ દોલતવાન હોય તો સારાં ઉમદા લુગડાં દેવાં જોઈએ. પણ ફરેક હાલતમાં એ વાતનું ધ્યાન રાખે કે એ જોડાની કીંમત મેહેર મિસલની અર્ધા રકમથી વધી નહિ જાય. અને એક રૂપિયો છ આના એટલે એક રૂપિયો અને એક પાવલી અને એક બે આની બાર ચાંદીની જે કિંમત થાય તેના કરતાં ઓછી કિંમતનું પણ હોવું જોઈએ નહિ. એટલા ધણા ભારી લુગડાં કે

જેઓની કીંમત અર્ધા મેહેર મિસલ કરતાં વધી જાય મરદખર વાજેબ નથી. જે તે પોતાની ખુશીથી બહુ કીંમતી, એ કરતાં વધારે ભારી લુગડાં દઈ દીએ તો જુદી વાત છે.

૧૦ મસઅલો. નિકાહની વખતે તો કંઈ મેહેર મુકરર કરવામાં આવી નહિ. પણ નિકાહ પછી ધણી ધણિયાણીએ પોત પોતાની રાજી ખુશીથી કંઈ મુકરર કરી લીધું તો હવે મેહેર મિસલ આપવામાં આવશે નહિ. પણ બંનેએ પોતાની ખુશીથી જે કંઈ ઠેરવી લીધું હોય તેજ દેવાડવામાં આવશે. પણ જે [ઉપર બયાન થઈ ગયું] તેવું એકાંત થાય તે પહેલાંજ જે તલાક મળી ગઈ તો એવી હાલતમાં મેહેર મેળવવાને તેણી હકદાર નથી પણ માત્ર ઉપર બયાન થયું તેજ એક જોડ લુગડાં તેણીને મળશે.

૧૧ મસઅલો. સો અથવા દસર રૂપિયા પોતાની ગુંજશ મુજબ મેહેર મુકરર કીધી. પછી ધણીએ પોતાની ખુશીથી કંઈ મેહેરમાં વધારી દીધું અને કશું કે હું સોને ઠેકાણે દોડસો દઈશ. તો જેટલા રૂપિયા વધારે દેવાના કબ્જા છે તેપણુ (મેહેરમાં દેવા) વાજેબ થઈ ગયા. નહિ દેશેતો ગુનેહગાર થશે અને (ઉપર લખ્યો છે) તેવો એકાંત થાય તે પેહલાં જે તલાક મળી ગઈ તો જેટલી અસલ મેહેર હતી તેનોજ અર્ધા ભાગ દેવામાં આવશે. પછીથી જેટલી મેહેર વધારી હતી તે ગણવામાં આવશે નહિ. તેવીજ રીતે આરતે પોતાની રાજીખુશીથી જે થોડી મેહેર માફ કરી દીધી તો જેટલી મેહેર માફ કીધી હોય તેટલી માફ થઈ ગઈ, અને જે પૂરી મેહેર માફ કીધી હોય તો પૂરી માફ થઈ ગઈ. હવે તેણી પોતાની મેહેર મેળવવાને હકદાર નથી.

૧૨ મસઅસો. જે ધણીએ દયાણુ કરીને, ધમકી આપીને અથવા હરાન કરીને મેહેર માફ કરાવી લીધી. તો એવી રીતે માફ કરાવવાથી મેહેર માફ થશે નહિ હજી પણ તેના પર મેહેર અદા કરવી વાળેજ છે.

૧૩ મસઅસો. મેહેરમાં રૂપિયા કે સોનું આંદી કંઈ સુકરેર નહિ કીધું પણ કોઈ ગામ કે બગીચો, અથવા કોઈ જમીન સુકરેર થઇ તો એ પણ દુરસ્ત છે જે બગીચો [કે જમીન કે ગામ) સુકરેર કીધો હોય તેજ દેવું પડશે.

૧૪ મસઅસો. મેહેરમાં કોઈ ઘોડો કે હાથી કે જનાવર સુકરેર કીધું. પણ એ સુકરેર નહિ કીધું કે રક્ષાણુ ઘોડો દહસ. એ પણ દુરસ્ત છે. એક દરમીયાની ઘોડો જે બહુ કીમતી પણ ન હોય તેમજ બહુજ દલકી કીમતનો પણ નહિ હોય તેવો દેવો જોઇએ. અથવા તેની કીમત ઇંછ દીએ. પણ જે રકત એટલુંજ કહ્યું કે એક જનાવર દહસ. અને એમ નહિ જણાવ્યું કે કયું જનાવર દહસ તો એ મેહેર સુકરેર કરવી ખરી ઠરી નહિ મેહેર મિસલ દેવી પડશે.

૧૫ મસઅસો. કોઈએ ગેરકાયદે નિકાહ કીધા હતા તેથી કરીને ધણી ધણિઆણીમાં વિયોગ (જુઘાઇ) કરવામાં આવ્યો. જેમકે કોઈએ છુપી રીતે પોતાના નિકાહ કરી લીધા એ ગવાહોની રૂબરૂમાં નહિ કીધા. અથવા જે ગવાહો તો હતા પણ મેહરા હતા. તેઓએ જે અપ્રદોષી નિકાહ બંધાય છે તે અપ્રદો સાંભળ્યા નહિ. અથવા કોઈ (ઝોરત)ના ધણીએ તલાક ઇંછ દીધી હતી, અથવા મરી ગયો હતો, અને હજી ઇદત પૂરી નહિ થવા પામી અને તેણીએ બીજા નિકાહ કીધા. અથવા એવીજ કોઈ બીજી ગેરકાયદે વાત બની. તેથી કરીને બંનેમાં જુઘાઇ કરવામાં આવી. પણ હજી મરદે સોહબત કીધી નથી તો કંઈ પણ

મેહેર મળશે નહીં. એટલુંજ નહિ પણ જે (ઉપર બયાન થઇ ગયું) તેવું એકાંત વાસ થઇ ગયું હોય ત્યારે પણ મેહેર મળશે નહિ. પણ જે સોહબત કરી ચુક્યો હોય તો મેહેરે મિસલ આપવામાં આવશે. પણ જે નિકાહની વખતે કંઈ મેહેર ઠેરવવામાં આવી હતી, અને મેહેરે મિસલ તેના કરતાં વધારે છે, તો તેજ ઠેરવેલી મેહેર મળશે; મેહેરે મિસલ મળશે નહિ.

૧૬ મસઅસો. કોઈએ પોતાની ઝોરત સમજીને કોઈ પારકી ઝોરત સાથે સોહબત કરી લીધી. તો તેણીને પણ મેહેર મિસલ દેવી પડશે. અને એ સોહબતને ઝિના કહેવું નહિ. અને કંઈ યુતો પણ થશે નહિ. એટલુંજ નહિ પણ મર્જ રહી ગયો તો તે છોકરાનો વંશ ઠીક છે, તેના વંશમાં કંઈ પણ કલંક નથી. અને તે છોકરાને દરામનો કહેવો દુરસ્ત નથી. અને બ્યારે માલૂમ પડી જાય કે એ મારી ઝોરત નથી તો હવે તે ઝોરતથી તરત વેગળા થઇ જાય. હવે તેણીની સાથે સોહબત કરવી દુરસ્ત નથી. અને તે ઝોરતને પણ ઇદતમાં એસવું વાળેજ છે. હવે ઇદત પૂરી કીધા વગર પોતાના ધણી પાસે રહેવું અને તેણીના ધણીને તેણીની સાથે સોહબત કરવી દુરસ્ત નથી, અને ઇદતનું બયાન આગળ આવશે. ઇનશા અલ્લાહો તઆલા.

૧૭ મસઅસો. જે દેશમાં પેહલીજ રાત્રે પૂરી મેહેર ઇંછ દેવાનો રિવાજ હોય ત્યાં પેહલેજ દહાડે અ.ખી મેહેર લઈ લેવાનો ઝોરતને અખત્યાર છે. જે પેહલે દહાડે તેણીએ માંગણી નહિ કીધી, તો બ્યારે માંગે ત્યારે દેવું મરદ પર વાળેજ છે, વાર લગાડી શકતો નથી.

૧૮ મસઅસો. ઢિંદુરમાનમાં દરતુર છે કે મેહેરનું લેણું દેણું તલાક પછી અથવા મ.

રવા પછી થાય છે. એટલે જ્યારે તલાક મળી જાય છે ત્યારે (ઝોરત) મેહરનો દાવો કરે છે. અથવા ધણી મરી ગયો અને કેટલોક માલ છોડી ગયો ત્યારે તે માલમાંથી (ઝોરત પોતાની મેહરે) લઈ લે છે. અને જે ઝોરત મરી ગઈ તો તેણીના વારેસો મેહરનો દાવો કરનારા થાય છે. અને જ્યાં સુધી ધણી ધણિ આણી સાથે રહે છે ત્યાં સુધી નહિ કોઈ (મેહર) આપે છે અને નહિ તેણી માંગે છે. તો એવી જગ્યાએ એવી રીતના સમજથી તલાક મળવા પહેલાં મેહરનો દાવો તેણી કરી શકતી નથી. અલગત પહેલી રાત્રે જેટલી મેહર પેહેલાંથી દેવાનો રિવાજ હોય તેટલી મેહર પેહેલાંથી દેવી વાજેબ છે, પણ જે કામમાં એવી (પેહેલાંથી મેહર દેવાની) રીત નહિ હોય તો તે કામપર એ હુકમ લાયક પડશે નહિ.

૧૯ મસઅલો. જેટલી મેહર પેહેલાંથી દેવાનો રિવાજ હોય તેટલી મેહર જે પેહેલાંથી નહિ દીધી તો ઝોરતને અપત્યાર છે કે જ્યાં સુધી તેટલી મેહર નહિ પામે ત્યાં સુધી મરફને સોદગત કરવા નહિ દીએ. અને જે એક વખતે તે સોદગત કરી ચુક્યો છે ત્યારે પણ અપત્યાર છે કે હવે બીજી વખતે કે ત્રીજી વખતે (પોતાના ઉપર) કાચુ પામવા નહિ દીએ, અને જે તેણીને ધણી તેણીને પોતાની સાથે પરદેશ લઈ જવા માંગે તો તેટલી (મેહર) લીધા વગર પરદેશ નહિ જાય. એવીજ રીતે જે ઝોરત એવી હાલતમાં પોતાના કોઈ મદદરમ (એટલે જે મરફની સાથે નિકાહ કરવા જાએ નથી તેવા) સગા સાથે પરદેશ ચાલી જાય, અથવા મરફના ઘેરથી પોતાને પીએર ચાલી જાય, તો ધણી તેઓને રોકી શકતો નથી. અને જ્યારે (અગાઉ આપવામાં આવે છે) તેટલી મેહર જે દઈ દેવામાં આવી તો હવે ધણીની રજાવગર

કંઈ કરી શકતી નથી. તેની રજા વગર કોઈ પણ ઠેકાણે જવું આવવું જાએ નથી, અને ધણી જ્યાં ચાહે ત્યાં તેણીને લેઈ જાય, જવાથી નકાર કરવો (તેણીને) દુરસ્ત નથી.

૨૦ મસઅલો. મેહરની નીચતથી ધણીએ કંઈ દીધું તો જેટલું દીધું હોય તેટલી મેહર અદા થઈ ગઈ' હેતી વખતે ઝોરતને એ વાત બતલાવવાની જરૂર નથી કે હું મેહર દઈ રહેલો છું,

૨૧ મસઅલો. મરફે કંઈ દીધું પણ ઝોરત તો કહી રહેલી છે કે એ ચીજ તમે મને એમજ દીધી, મેહરમાં દીધી નથી, અને મરફ કહી રહેલો છે કે એ વસ્તુ મેં મેહરમાં દીધી છે. તો મરફની વાત માતબર ગણાશે, પણ ખાવા પીવાની કંઈ ચીજ હશે તો તેને મેહરમાં ગણીશું નહિ, અને મરફની એ વાત પર બરાસો કરીશું નહિ.

મેહરે મિસલનું ખયાન.

ખાનદાની મેહર એટલે મહેરે મિસલનો અર્થ એ છે કે તે ઝોરતના બાપના વંશમાં કોઈ બીજી ઝોરતને જુઓ જે એ ઝોરતની જેવી હોય. એટલે જે એ આછી ઉમરની હોય તો તે ઝોરત પણ નિકાહની વખતે કમ ઉમરની હોવી જોઈએ. જે એ ઝોરત ખુશ્સુરત હોય તો તે ઝોરત પણ ખુશ્સુરત હોય. એનો નિકાહ પણ કુંવારી હાલતમાં થયો અને તેણીનો નિકાહ થયો ત્યારે તેણી પણ કુંવારી હતી, નિકાહની વખતે જેટલી માલદાર એ છે તેટલી માલદાર તેણી પણ હતી. જે દેશની રહેનાર એ ઝોરત છે તેજ દેશની રહેનાર તેણી પણ છે, જે એ ઝોરત દીનપર સુરત ચાલનારી, હાંશીયાર, સુધરેલી લખતાં વાંચતાં જાણનારી છે તો તેણી પણ તેવીજ હોય. સાર એ કે જે વખતે તેણીનો નિકાહ થયો તે વખતે મજકુર વાતોને સર-

ખાવતાં તેણી એ ઓરતના જેવીજ હતી જેનો નિકાહ હમણાં થયો. તો તેણીની જે મેહેર ઠેરવાયલી તેજ એ ઓરતની મેહેરે મિસલ છે.

૧ મસઅલો. બાપના વંશની ઓરત એટલે જેવીકે બેહેનો, કૂઈ, પીત્રાઈ, બેહેન વિગેરે, એટલે એ ઓરતના દાદા તરફની છોડ-રીઓ. મેહેરે મિસલ જોતી વખતે માની મેહેર જોશું નહિ, પણ જો મા બાપના કુટુંબની છે જેમકે બાપે પોતાના કાકાની છોકરી સાથે નિકાહ કરી લીધો હતો, તો તેણીની મેહેરે મિસલ ગણાશે.

કાફેરાના નિકાહનું બયાન.

૧ મસઅલો. કાફેર લોક પોતાના ધર્મના માતબર કામદા મુજબ જેવી રીતથી નિકાહ કરતા હોય શરીઅત તે નિકાહને પણ માતબર ગણે છે, જો તે [કાફેર ધણી ધણિઆણી] બંને સાથે મુસલમાન થઇ જાય તો હવે ફરીથી નિકાહ પઢાવવાની કંઈ જરૂર નથી. તેજ નિકાહ હજી પણ બાકી છે.

૨ મસઅલો. જો તે (કાફેર ધણી ધણિઆણી) બંનેમાંથી એક મુસલમાન થઇ ગયું અને બીજું નહિ થતું તો નિકાહ હટી ગયો હવે ધણી ધણિઆણી તરીકે સાથે રહેવું દુરસ્ત નથી.

૩ મસઅલો. જો ઓરત મુસલમાન થઇ ગઇ અને (તેણીનો) મરદ મુસલમાન થયો નહિ, તો હવે જ્યાં સુધી પૂરા ત્રણ હેઝ તેણીને આવી નહિ જાય ત્યાં સુધી બીજા મરદથી તેણીનો નિકાહ જાએઝ નથી.

ઓરતોમાં એક સરખાપણું વાપરવાનું બયાન.

૧. મસઅલો. જે મરદની ધણી ઓરતો હોય તો મરદપર વાજે છે કે સીને બરાબર રાખે. જેટલું એક ઓરતને દીધું હોય તો

બીજી પણ તે બીજા તેટલીજ લેવાને હકદાર છે. પછી ગમે તો બંને કુવારીઓ હોય અથવા બંને પરણેલી હોય, અથવા એક કુવારી હોય અને બીજી પેહલાં કાઢની સાથે પરણેલી અને હવે એ માણસ તેને પરણી લાવ્યો હોય. સૌનો એકજ હુકમ છે. જો એકની સાથે એક રાત રહ્યો તો બીજીની પાસે પણ એક રાત રહે. એકની પાસે જો એ કે ત્રણ રાત રહ્યો તો બીજીની પાસે પણ એ કે ત્રણ રાત રહે. જેટલો માલ, ધરેણું, લુગડાં એકને દીધાં, તેટલોજ માલ ધરેણું લુગડાંનો બીજા ઓરત પણ દાવો કરી શકે છે.

૨ મસઅલો. જેણીનો નિકાહ હાલ તરત થયો હોય અને જેણી પુરાની ઓરત હોય બંનેનો હક બરાબર છે, કંઈ ફરક નથી.

૩ મસઅલો. સરખાપણું માત્ર રાતના રહેવામાં છે. દિવસે પાસે રહેવામાં સરખાપણું જરૂરી નથી. જો દહાડે એક ઓરત પાસે વધારે વાર રહ્યો અને બીજા ઓરત સાથે ઓછી વાર રહ્યો તો કંઈ હરકત નથી, અને રાતની વખતે બંનેની વાજે છે. જો એકની પાસે મગરીય પછીજ આવી મયો અને બીજી પાસે એણા પછી આવ્યો તો ગુનોહ થશે. અલબત્ત જે માણસ રાત્રે નોકરી કરતો હોય અને દિવસે ઘરમાં રહેતો હોય જેમ કે ચોકીદાર પેહરગીર, તેવા મરદને વાસ્તે દિવસે સરખાપણું રાખવાનો હુકમ છે.

૪ મસઅલો. સોહબત કરવામાં બરાબરી કરવી વાજે નથી, એટલે જો એક ઓરતની વડીમાં તેણી સાથે સોહબત કીધી હોય તો બીજા ઓરતની વારીમાં બીજા સાથે પણ સોહબત કરવીજ જોઈએ એ જરૂરી નથી.

૫ મસઅલો. મરદ બીમાર હોય કે તંદુરસ્ત હોય ફરક હાલતમાં (ઓરતો સાથે) રહેવામાં સરખાપણું રાખે.

૬ મસઅશો. ને એક ઝોરતની સાથે વધારે મોહબ્બત હોય અને બીજી સાથે ઝોહી મોહબ્બત હોય તો એમાં કંઈ ગુનોહ નથી, કેમકે ફિલ પોતાના અખસારમાં હોતું નથી.

૭ મસઅશો. સફરમાં જતી વખતે (ઝોરતોમાં) બરાબરી રાખવી વાજેબ નથી. જોને જોઈએ તેણીને સાથે લઈ જાય, અને વધારે સાફ તો એ છે કે (લીલી સુખી અથવા પાંસા નાંખીને ચીઠ્ઠી નાંખીને) નામ કઠાવી લીએ, જેવું નામ નીકળે તેણીને સાથે લઈ જાય જોઈ કે. પોતાના મનમાં નારાજ થાય નહિ.

ધાવવું અને ધવડાવવાનું બચાન.

૧ મસઅશો. જ્યારે બચ્ચું પેદા થાય ત્યારે માને વાજેબ છે કે તેને ધવડાવે, પણ જો બાપ માલદાર હોય અને કોઈ દાયણુને ટુઢી શકે તો દૂધ નહિ ધવડાવમાં કંઈ ગુનોહ પણ નથી.

૨ મસઅશો. પોતાના ધણીની રજ લીધા વિના કોઈ બીજાના બચ્ચાને ધવડાવવું જાએઝ નથી, અલબત્ત જો કોઈ બચ્ચું (દૂધ વિના) બૂપથી બેચેન હોય અને તેની હલાક થઈ જવાની બીક હોય તો એવે વખતે વગર રજાએ ધવડાવવું પણ દુરસ્ત છે.

૩ મસઅશો. વધારેમાં વધારે દૂધ પીવડાવવાની મુદત બે વરસ છે. બે વરસ પછી દૂધ પીવડાવવું હરામ છે. તબં દુરસ્ત નથી.

૪ મસઅશો. જો બચ્ચું કંઈ ખાવાપીવા લાગ્યું અને તેથી કરીને બે વરસ પૂરા થાય તે અગાઉ દૂધ છોડાવી દીધું ત્યારે પણ કંઈ હરકત નથી.

૫ મસઅશો. જ્યારે બચ્ચું કોઈ બીજી ઝોરતનું દૂધ પીએ તો, તે ઝોરત તે બચ્ચાની મા થઈ ગઈ. અને તે (ધવડાવનારી) દાયણુનો ધણી જેના બચ્ચાનું એ દૂધ છે, એ

બચ્ચાનો બાપ થઈ ગયો. અને તેની ઝોલાહ એ બચ્ચાના દૂધ ભાઈ અને દૂધ બેહેન થયાં. અને (તેઓ સાથે) નિકાહ હરામ થઈ ગયો. અને જે જે તરેહનું સગપણ વંશના સંબંધ થી (નિકાહની બાબતમાં) હરામ છે તેજ સગપણ દૂધના સંબંધથી પણ હરામ થઈ જાય છે. પણ ધણી આલેમોના ફતવાઓમાં એ હુકમ ત્યારેજ છે કે બચ્ચાએ બે વરસની (ઉમરનો થાય તે) અંદરજ દૂધ પીધું હોય. જો બચ્ચું બે વરસનું થઈ ગયું તે પછી કોઈ સ્ત્રીનું દૂધ પીધું તો એવી રીતે ધાવવું કંઈ ગણતરીનું નથી. નહિ તે ધવડાવનારી મા બની અને નહિ તેણીની ઝોલાહ તે બચ્ચાનાં દૂધભાઈ અને દૂધબેહેન બન્યાં. તેથી કરીને જો તેઓમાં એક બીજા સાથે નિકાહ કરી દેવા i આવે તો દુરસ્ત છે. પણ હઝરત ઇમામ અઅઝમ [રદી] જે બહુજ મોટા ઇમામ છે તેવણુ ધરમાવે છે કે, જો અઢી વરસની (બચ્ચાની ઉમર થાય તે) હરમાનમાં પણ જો ધાવ્યું હોય તો પણ નિકાહ દુરસ્ત નથી. હા જો અઢી વર્ષ પછી ધાવ્યું હોય તો તેનું ધાવવું કંઈ પણ ગણતરીનું નથી. લેશપણુ રોકાણુ વગર સૌ આલેમોની આગળ નિકાહ દુરસ્ત છે.

૬ મસઅશો. જ્યારે બચ્ચાના ગળામાં દૂધ ઉતરી ગયું ત્યારે સૌ તરેહના સગપણુ જે અમે ઉપર લખી ગયા છીએ તે હરામ થઈ ગયાં. પછી ગમેતો થોડું દૂધ ગળામાં ઉતર્યું હોય અથવા વધારે, એ કોઈ પણ વાત ગણતરીની નથી.

૭ મસઅશો. જો બચ્ચું છાતીથી ધાવ્યું નહિ પણ તેણીએ પોતાનું દૂધ કાઢી તે બચ્ચાના ગળામાં નાંખી દીધું તો એથી કરીને પણ તે સૌ તરેહનાં સગાં હરામ થઈ ગયાં. એવીજ રીતે જો બચ્ચાના નાકમાં દૂધ નાંખી દીધું ત્યારે પણ ઉપર જણાવેલા સગાં

(નિકાહને વાસ્તે) હરામ થઈ ગયાં. અને જે કાનમાં દૂધ ટપકાવ્યું તો એની કંઈ હરકત નથી.

૮ મસઅલો. જે ઓરતનું દૂધ પાણીમાં અથવા કોઈ દવામાં મેળવીને બગ્યાને પીવડાવ્યું ત્યારે જુઓ કે દૂધ વધારે છે કે પાણી અથવા બંને બરાબર છે. જે દૂધ વધારે હોય અથવા (પાણી અને દૂધ) બંને બરાબર હોય તો (જે ઓરતનું તે દૂધ છે) તેણી માં થઈ ગઈ અને સૌ તરફના સગાં નિકાહ વાસ્તે હાલમ થઈ ગયાં, અને જે પાણી કે દવા વધારે છે તો એની કંઈ હરકત નથી, તે ઓરત માં બની નથી.

૯ મસઅલો. ઓરતનું દૂધ બકરી અથવા ગાયના દુધમાં મેળાઈ ગયું અને બગ્યાએ ખાઈ લીધું. સારે જુઓ કે વધારે કયું દૂધ છે, જે ઓરતનું દૂધ વધારે હોય અથવા (ગાય કે બકરીનું દૂધ અને ઓરતનું દૂધ) બંને બરાબર હોય તો સૌ સગાં (નિકાહને વાસ્તે) હરામ થઈ ગયાં. અને જે ઓરતનું દૂધ છે (તે ઓરતનું) એ બગ્યા તેની ઓલાહ બની ગયું. અને જે ગાય કે બકરીનું વધારે છે તો એની કંઈ હરકત નથી. એમ સમજશે કે જાણે તે બગ્યાએ (તે ઓરતનું દૂધ) પીધું નથી.

૧૦ મસઅલો. જે કોઈ કુવારી છોકરીને દૂધ ઉતરી આવ્યું અને તે દૂધને કોઈ બગ્યા એ પી લીધું તો એથી પણ સૌ તરફનાં સગાં હરામ થઈ ગયાં.

૧૧ મસઅલો. મરી ગઈલી ઓરતનું દૂધ દોહીને કોઈ બગ્યાને પીવડાવી દીધું તો તેથી પણ સૌ તરફના સગાં હરામ થઈ ગયાં.

૧૨ મસઅલો. જે બગ્યાઓએ એક બકરી અથવા એક જ ગાયનું દૂધ પીધું તો તેથી કંઈ થતું નથી, તેઓ (દૂધ) બાઈ બેહેન થયાં નહિ.

૧૩ મસઅલો. જવાન મરદ પોતાની ઓરતનું દૂધ પી લીધું તો (તેથી તે ઓરત તે મરદપર) હરામ નહિ થઈ. અલબત્ત બહુ મોટા યુનોહ થયો. કેમકે જે વરસની ઉંમર થાય તે પછી (કોઈ ઓરતનું) દૂધ ખીલકુલ હરામ છે.

૧૪ મસઅલો. એક છોકરા અને એક છોકરી છે બંનેએ એક જ ઓરતનું દૂધ પીધું છે. તો તેઓમાં નિકાહ થઈ શકતા નથી. ગમે તો એક જ ઉમરનાં તેઓ હતાં તે વખતે પીધું હોય અથવા એક પેહલાં અને બીજાએ કેટલાક વરસ પછી પીધું હોય બંનેનો એક જ હુકમ છે.

૧૫ મસઅલો. એક છોકરીએ ઇબરાહીમ (નામના અમુક માણસ)ની ઓરતનું દૂધ પીધું છે તો તે છોકરીનો નિકાહ ઇબરાહીમ સાથે પણ થઈ શકતો નથી. તેમજ ઇબરાહીમના બાપ કે દાદા સાથે તેમજ ઇબરાહીમની ઓલાહ સાથે પણ થઈ શકતો નથી. એટલું જ નહિ પણ ઇબરાહીમની ખીજા ઓરતથી જે ઓલાહ હોય તેઓમાંથી કોઈની સાથે પણ થઈ શકતો નથી.

૧૬ મસઅલો. (ધારોકે એક અમુક બગ્યા) અબ્બાસે ખદીબ (નામની એક અમુક ઓરત)નું દૂધ પીધું. અને ખદીબના ધણી અહમદની એક ખીજા ઓરત ઝૈનબ નામની હતી જેને (અહમદ તરફથી) તલાક મળી ચુકી છે. તો હવે ઝૈનબ પણ અબ્બાસ સાથે નિકાહ કરી શકતી નથી. કેમકે અબ્બાસ તો ઝૈનબના ધણીની ઓલાહ છે. અને ધણીની ઓલાહ સાથે નિકાહ દુસ્ત નથી. તેવી જ રીતે જે અબ્બાસ પોતાની ઓરતને છોડી દીધે (તલાક દઈ દીધે) તો તે ઓરત અહમદ સાથે નિકાહ કરી શકતી નથી. કેમકે તે તેણીનો સસરા છે. અને અહમદની બેહેન સાથે અબ્બાસના નિકાહ થઈ

શકશે નહિ. કેમકે એ બંને કૂધ બત્રીજ થાય છે. પછી ગમે તો તેણી અહમદની સગી બેહેન થતી હોય અથવા કૂધબેહેન હોય, બંનેનો એકજ હુકમ છે. પણ અપ્પાસની બેહેન સાથે અહમદ નિકાહ કરી શકે છે.

૧૭ મસઅલો. અપ્પાસની એક બેહેન (ધારોકે) મરયમ નામની છે, મરયમે એક ઓરતનું કૂધ પીધું પણ અપ્પાસ તે ઓરત (જેકે મરયમની દાયણ છે અથવા કોઇ પારકા માણસની ઓરત છે તેણી)નું કૂધ નહિ પીધું તો તેણી (એટલે મરયમને ધવાડનારી ઓરત)નો નિકાહ અપ્પાસ સાથે થઇ શકે છે.

૧૮ મસઅલો. અપ્પાસના છોકરાએ કાતમા [નામની ઓરત]નું કૂધ પીધું. તો શત્રુભાના નિકાહ અપ્પાસ સાથે થઈ શકે છે.

૧૯ મસઅલો. અહમદ અને સુલૈમાન બે બાઇ છે. અને સુલૈમાનને એક કૂધબેહેન છે તો અહમદ જોડે તેના નિકાહ થઈ શકે છે. પણ સુલૈમાન જોડે થઈ શકશે નહિ. એવા મસઅલાઓને ધણી સારી રીતે સમજી લીઓ. એવી તરેહના મસઅલા સુશકેલ હોય છે એમાં સમજણ ઓછી પડે છે. તેથી કરીને અમે વધારે મસઅલા લખતા નથી. બ્યારે એવી કોઇ જરૂર પડે ત્યારે કોઈ સારા જાણીતા મોટા આલેમથી? પુછી સમજી લેવું જોઈએ.

૨૦ મસઅલો. કોઇ મરદનો કોઇ ઓરત સાથે ભગ્ન સંબંધ જોડાયો. પછી એક ઓરત આવી અને તેણીએ કહ્યું કે મેં તો એ બંને (ધણી ધણિઆણી)ને ધવડવ્યાં છે. અને એ

ઓરત સિવાય બીજું કોઇ માણસ એ ધવાડવાનું કહેતું નથી. તો માત્ર તે ઓરતનાજ કહેવાથી કૂધનું સગપણ સામેત થતું નહિ. તે બંને [ધણી ધણિઆણી]ના નિકાહ દરસ્ત છે, પણ બ્યારે એ માતબર અને દીનચુસ્ત મરદો અથવા એક દીનચુસ્ત મરદ અને બે દીનદાર ઓરતો ધવડવવાની ગવાહી દીએ ત્યારે તે (કૂધના) સગપણની સામેતી થશે. હવે અલખત નિકાહ હરામ થઇ ગયો. એવી શાહેદી વગર (કૂધ ધાવવું) સામેત થશે નહિ. પણ જો ફક્ત એકજ મરદ અથવા એકજ ઓરતના કહેવાથી અથવા બે ત્રણ ઓરતોના કહેવાથી (પોતાનું) મન શાહેદી દીએ કે એણી સાચું કહેતી હશે, નક્કી એમજ થયું હશે તો એવા વખતે નિકાહ કરવા નહિ જોઇએ, કેમકે જાણી જોઇને શકમાં પડવું એ શું શાયદાનું? અને જો કોઈએ (એવા શક પડતે ઠેકાણે નિકાહ) કરી પણ લીધા તો હરકત નથી નિકાહ થઇ ગયા.

૨૧ મસઅલો. ઓરતનું કૂધ કોઈ પણ દવામાં નાખવું જાએજ નથી. અને જો નાંખી દીધું ત્યારે હવે તે (દવા)નું ખાવું કે લગાડવું દરસ્ત નથી, હરામ છે. તેવીજ રીતે દવાની રૂએ આંખમાં કે કાનમાં (ઓરતનું) કૂધ નાંખવું પણ જાએજ નથી. મતલબ એકે માણસના કૂધથી કોઇપણ કાયદો હાંસલ કરવો અને તેને વાપરવું દરસ્ત નથી.

તલાકનું બયાન.

૧ મસઅલો. ધણી જીવાન થઈ ચુકયો હોય, અને ગાંડો પગલો નહોય, તે જો તલાક દીએ તો તલાક થઇ જશે. અને જો છોકરા હજી જીવાન થયો નથી, અને જો માણસ ગાંડો પગલો હોય કે જેની અકકલ ઠેકાણે નથી, એ બંનેમાંથી કોઈ જો તલાક દેશે તો તલાક થશે નહિ.

૧ મોટા આલેમનું એટલા માટે કહ્યું કે તેઓજ એ કામને લાયક હોય છે. વાઈજઓ અને પીરખાં ધણું કરીને જલ્દેલ હોય છે, છતાં જો તેઓને કોઇ મસલો પૂછે તો નહીં આવડવાનો ઈકાર કરતા નથી, ફરી મન પર આવે તેમ ઠોકે છે પોતે ગુમરાહ થઈ બીજાને ગુમરાહ કરે છે. જેથી ગામરાંવાળાઓને ધણું નુકસાન થાય છે. ગુ. મો.

૨ મસખસો. સનેલા માણુપને મોઢે નીક-
ધું કે તને તલાક છે. અથવા તેણે કહી દીધું
કે મારી ઝોરતને તલાક, તો એવી રીતે
(જીધમાં) બળડવાથી તલાક થશે નહિ

૩ મસખસો. કાપઝે બેરબુલમથી કા-
ધથી તલાક દેવડાવી. બહુજ મારધાડ કીધી
ધમકી દીધી કે તલાક દહ દે નહિતો તને
મારી નાંખીશ. તેથી નાચાર થઇને તેણે ત-
લાક દીધી. ભારે પણુ તલાક થઇ ગઇ.

૪ મસખસો. કાપઝે ચરાળ વિગેરેના નિ-
શામાં પોતાની ઝોરતને તલાક દહ દીધી.
બ્યારે બાન આવ્યું ત્યારે પસ્તાયો ભારે
પણુ તલાક થઇ ગઇ. એવીજ રીતે યુસ્સામાં
તલાક દેવાથી પણુ તલાક થઇ જાય છે.

૫ મસખસો. ધણી સિવાય બીજા કાઇને
તલાક દેવાની સત્તા નથી. અલખત બે
ધણી એમ કહી દીધે કે તું તેણીને તલાક
દહ દે તો (જે માણુસને ધણીએ એમ કહ્યું
હોય) તે માણુસ પણુ (તેના ઝોરતને તલાક)
દહ શકે છે.

તલાક દેવાનું બયાન.

૧ મસખસો. તલાક દેવાનો અખત્યાર
ફક્ત મરદને છે. બ્યારે મરદે તલાક દીધી તો
તલાક થઇ ગઇ. ઝોરતનું એમાં કંઈ ચાલતું
નથી. ગમે તો તેણી તલાકને મંજૂર રાખે
અને ગમે તો નહીં રાખે. દરેક રીતે તલાક થઇ
ગઇ. અને ઝોરત પોતાના ધણીને તલાક દહ
શકતી નથી.

૨ મસખસો. મરદને ફક્ત ત્રણ તલાક
દેવાનો અખત્યાર છે. એથી વધારેનો અખ-
ત્યાર નથી. તેથી કરીને બે ચાર કે પાંચ ત-
લાક દીધી ત્યારે પણુ ત્રણજ તલાકો થઇ.

૩ મસખસો. બ્યારે ધણીએ પોતાને
મોઢે કહી દીધું કે મેં મારી ઝોરતને તલાક
દીધી. માત્ર એટલુંજ કહેવાથી તલાક થઇ

ગઇ, ગમે તો કાંઇ માણુસની રજામાં કહે
અથવા ગમેતો એકાંતમાં કહે, અને ગમેતો
તે ઝોરત સાંભળે અથવા નહિ સાંભળે દરેક
કાલતમાં તલાક થઇ ગઇ.

૪ મસખસો. તલાક ત્રણ તરફની છે.
એકતો એવી કે, જેમાં નિકાહ તબ્દ નુટી
જાય છે. હવે નિકાહ કીધાવગર તે મરદ
પાસે રહેવું જાએજ નથી. બે ફરીથી તેજ
ધણી (જેણે તલાક દીધી હોય તેની) પાસે
રહેવા ચાહતી હોય અને તે ધણી પણુ તે-
ણીને રાખવા રાજી હોય તો ફરીથી નિકાહ
કરવા પડશે. એવી તલાકને બાએબ તલાક
કહે છે. બીજી તલાક એવી હોય છે કે જેમાં
નિકાહ એવી રીતે નુટી જાય છે કે બે બીજી
વાર નિકાહ કરવા બંને ચાહે તો (ઝોરતને)
કાપ બીજા મરદ સાથે પહેલાં નિકાહ કરવા
પડશે. અને બ્યારે તે બીજા મરદ પાસેથી
તલાક મળી જાય ત્યારે હલત પૂરી થયા પછી
તે આગલા ધણી સાથે નિકાહ થઇ શકશે.
એવી તલાકને મિગદ્દિલ્લા (તલાક) કહે છે.
ત્રીજી તરફની તલાક એવી ચાલ છે કે નિકાહ
હજી નુટ્યા નથી. ખુદશા શબ્દોમાં એક કે બે
તલાક દીધા પછી બે મરદને પસ્તાવો થયો
તો ફરીથી નિકાહ કરવાની જરૂર નથી. નિ-
કાહ કિધા વગર પણુ તેણીને રાખી શકે છે.
પછી ધણી ધણિઆણી પ્રમાણે રહેવા લાગે
તો દુરસ્ત છે. અલખત બે ધણી તલાક દ-
ધને તેજ વાતપર કામચ રંજો અને તે વા-
તથી ર્યો નહિ. તો બ્યારે તલાકની હલત
ગુજરી જશે ત્યારે નિકાહ પણુ નુટી જશે.
અને ઝોરતથી જુદાઇ થઇ જશે. અને બંન્માં
સુધી હલત નહિ ગુજરે ત્યાં સુધી (ઝોર-
તને) રાખવી કે નહિ રાખવી બંને વાતને
મરદને અખત્યાર છે, એવી તલાકને ફક્કા
તલાક કહે છે. અલખત બે ત્રણ તલાકો દહ
દીધી તો હવે (તે ઝોરતને રાખવાનો ધણીને)
અખત્યાર મળી.

૫ મસઅલો. તલાક દેવાની એ રીત છે. એકતો એકે, ખુલ્લા શબ્દોમાં કહી દીધું કે મેં તને તલાક દીધી અથવા એમ કહ્યું કે, મેં મારી ઓરતને તલાક દીધી. સાર એ કે, એવી સાદ વાત કહી દીધી કે જેના તલાક દેવા વગર ખીજે કંઈ અર્થ થઈ શકતો નથી. એવી તલાકને સરીહ કહેછે, ખીજી રીત એ કે ખુલ્લે. ખુલ્લા શબ્દો નહિ ખોલે પણ ભરમ ભરેલા એવા શબ્દો કહે જે શબ્દોનો અર્થ તલાકનો પણ થઈ શકતો હોય, અને તલાક સિવાય ખીજે અર્થ પણ નીકળી શકે. જેમકે કોઈ માણસ પોતાની ઓરતને કહે કે, મેં તને છોડી દીધી તો એના એક અર્થ તો એ થયા કે મેં તને તલાક દઈ દીધી. ખીજી મતલબ એ નિકળી શકે છે કે મેં તને તલાક તો નહિ દીધી પણ તને હવે હું મારી પાસે રાખીશ નહિ. હમેશ પોતાના પીઅરમાં પડેલી રહે. તારી ખબર લખશ નહિ. અથવા એમ કહે કે “ મારી સાથે તને કંઈ લેવું દેવું નથી અને તારી સાથે કંઈ મતલબ નથી. તું મારાથી જુદી થઈ ગઈ. મેં તને જુદી કરી દીધી. મારા ઘરથી ચાલી જા, નિકળી જા. ચાલ દુર થા. પોતાના માખાપને ઘર જઈને બેસ, પોતાને ઘેર જા, મારો તારો ખનાવ થશે નહિ, ” એવીજ તરેહના ખીજા શબ્દો કે જેમાં બંને મતલબો નિકળી શકતી હોય એવી તલાકને કિનાયા કહેછે.

સરીહ તલાકનું ખ્યાન.

૧ મસઅલો, જે ખુલ્લે ખુલ્લા શબ્દોમાં તલાક દીધી તો જીભથી નિકળતાંની સાથેજ તલાક થઈ ગઈ. પછી નેપત તલાક દેવાની હોય અથવા નહિ હોય, એટલુંજ નહિ પણ મશકરી હામાં કહી દીધું હોય, ફરક રીતે તલાક થઈ ગઈ. અને ખુલ્લા શબ્દોમાં તલાક દેવાથી (ઉપર લખેલી) ત્રીજી તરેહની તલાક થઈ જાય છે. એટલે પ્રથમ પરી થાય તે પ-

હેમાં તેણીને રાખવાનો અમલ નહિ રાખવાનો અખતાર છે. અને એક વખત તલાક કહેવાથી એકજ તલાક પડશે, એ ત્રણ તલાક પડશે નહિ. અલખત જે ત્રણ વખત કહે અથવા એમ કહે કે તને ત્રણ તલાકો દીધી ત્યારે ત્રણ તલાક થશે.

૨ મસઅલો. કોઈએ એક તલાક દીધી તો જ્યાં સુધી ઓરત ઇદતમાં રહે ત્યાં સુધી ખીજી તલાક અને ત્રીજી તલાક દેવાનો અખતાર રહે છે, જે (જે કે ત્રણ તલાક) દેશે તો (તલાકો) થઈ જશે.

૩ મસઅલો. કોઈએ એમ કહ્યું કે તને તલાક દઈ દઈશ તો તેથી કરીને તલાક થઈ નહીં. એવીજ રીતે જે કોઈ વાતમાં એમ કહ્યું કે જે તું શ્લાઘા કામ કરશે તો તલાક દઈ દઈશ. ત્યારે પણ તલાક થઈ નહિ. પછી ગમેતો તે કામ કરે ગમેતો નહિ કરે. પણ જે એમ કહે કે જે શ્લાઘા કામ કરશે તો (તને) તલાક છે, તો તે કામ કરવાથી તલાક થઈ જશે.

૪ મસઅલો. કોઈએ તલાક દઈને તેની સાથેજ “ ઇનશાઅલ્લાહ ” પણ કહી દીધું તો તલાક થઈ નહિ. તેવીજ રીતે જે એમ કહ્યું કે “ જે ખોદા ચાહે તો તને તલાક છે ” એમ કહેવાથી પણ કોઈ તરેહની તલાક લાગુ પડતી નથી. અલખત જે તલાક દઈને જરા થોભ્યો ફરી ઇનશાઅલ્લાહ કહ્યું તો તલાક થઈ ગઈ.

૫ મસઅલો. કોઈએ પોતાની ઓરતને તલાકનું (એટલે તલાક દીધેલી) કરીને પોકારી અગર જે મજાક મસકરીમાં પોકાર્યું હોય તોપણ તલાક થઈ ગઈ.

૬ મસઅલો. કોઈએ (પોતાની ઓરતને કહ્યું) “ જ્યારે તું મુંબઈ જાય તો તને તલાક છે. ” ત્યારે જ્યાંસુધી મુંબઈ નહિ જશે ત્યાં સુધી તલાક પડશે નહિ, જ્યારે જ્યાં જશે ત્યારે તલાક થઈ જશે.

કિનાયા તલાકનું બયાન.

૧ મસઅલો. અને જે ખુસ્તે ખુસ્તા શબ્દોમાં તલાક નહિ દીધી પણ જોળજોળ શબ્દો કહે અને અંસારાથી તલાક દીયે તો તે શબ્દો બોલતી વખતે જે તલાકની નેયત હતી તો તલાક થઈ ગયું. પેઢી તરફની એટલે બાએન તલાક થઈ. હવે નિકાહ કીધા વગર તેણીને રાખી શકતો નથી, અને જે તલાકની નેયત નહોતી પણ બીજા અર્થની રૂએ કહ્યું હતું તો તલાક થઈ નહિ. અલખત જે (તેના બોલવા વિગેરેની) ૬૫ ઉપરથી માલુમ થઈ જાય કે તલાકજી દેવાની નેયત હતી પણ હવે તે જૂઠું બોલે છે તો હવે ઓરતને તેની સાથે રહેવું નહિ જોઈએ. અને એમજ સમજે કે મને તલાક મળી ગયું. જેમકે ઓરતે ધણીને (ગુસ્સામાં) કહ્યું મારે તારો બનાવ બનશે નહિ મને તલાક દઈ દે. તેણે કહ્યું ઠીક મેં તને છોડી દીધી. આ ઠીકાણે ઓરતને એમજ સમજવું જોઈએ કે મને તલાક થઈ ગયું.

૨ મસઅલો. કોઈએ ત્રણ વખત કહ્યું કે તને તલાક તલાક તલાક છે ત્યારે તો ત્રણ તલાક થઈ ગયું. અથવા જોળજોળ શબ્દોમાં ત્રણવાર કહ્યું ત્યારે પણ ત્રણ તલાક થઈ ગયું. પણ જે નેયત એકજ તલાકની છે ફક્ત મજબુતીને વારતે ત્રણ વખત કહી હતી કે જેથી વાત ખૂબ પાકી થઈ જાય. ત્યારે એકજ તલાક થઈ. પણ ઓરતને ધણીના મનની વાત તો ખબર નથી તેથી કરીને તેણીને તો એમજ સમજવું જોઈએ કે ત્રણ તલાકો મને મળી ગયું.

ધણીને ઘેર જવા પેઢલાં તલાક થઈ જવાનું બયાન.

૧ મસઅલો. હજી ધણી પાસે જવા નહિ પામી એટલામાં ધણીએ તલાક દઈ દીધી

અથવા ધણીને ઘેર જવું તો થયું પણ હજી ધણી ધણિઆણીમાં એવો એકાંત થયો. નહિ જેવો કે શરીરમાં માતખર છે, જેનું બયાન મેહેરના અધ્યાયમાં આવી ચુક્યું છે. અને તેવી રીતે એકઠા થયા પેઢલાંજી તલાક દઈ દીધી તો તલાક બાએન થઈ. ખુસ્તા શબ્દોમાં દીધી હોય. અથવા જોળજોળ શબ્દોમાં દીધી હોય એવી ઓરતને બ્યારે તલાક દેવામાં આવે છે, ભારે પેઢીજી તરફની એટલે બાએન તલાક થાય છે. અને એવી ઓરતને વારતે તલાકની છદત પણ કંઈ નથી. તલાક મળતાંની સાથેજ બીજા મરદને કે નિકાહ કરી શકે છે. અને એવી ઓરતને તલાક દીધા પછી હવે બીજા કે ત્રીજા તલાક દેવાનો પણ અખત્યાર (મરદને) નથી. જે દેશે તો (બીજા કે ત્રીજા તલાક) થશે નહિ. અલખત જે પેઢીજી વખત એમ કહી દીધે કે “તને બે તલાક અથવા ત્રણ તલાક છે” તો જેટલી દીધી છે તેટલી થઈ જશે અને જે એમ કહ્યું કે તને “તલાક છે તલાક છે તલાક છે.” ત્યારે પણ એવી ઓરતને એકજ તલાક થશે.

૨ મસઅલો. એવી (ઉપરના મસઅલોમાં બયાન થયેલી) ઓરતને એમ કહ્યું કે “જે તું શલાખું કામ કરશે તો તલાક છે તલાક છે તલાક છે” અને તેણીએ તે કામ કરી લીધું તો તે કામ કરવાની સાથેજ ત્રણ તલાક થઈ ગયું.

૩ મસઅલો. અને જે ધણીધણિઆણીમાં એકાંતવાસ થઈ ચુક્યો હોય પછી સોહખત થઈ હોય અથવા હજી નહિ થઈ હોય એવી ઓરતને ખુસ્તે ખુસ્તા શબ્દોમાં તલાક દેવાથી રજીખ તલાક થઈ જાય છે. જ્યાં નિકાહ કીધા વગર પણ રાખી રેવાનો અખત્યાર રહે છે. અને જોળજોળ શબ્દો કહેવાથી બાએન તલાક પડે છે. અને છદતમાં પણ એસવું

પદ્મો. ઇત પૂરી થયા વગર બીજા સાથે નિકાહ કરી શકતી નથી. અને ઇતની મુદત દરમ્યાન તેણીને ધણી બીજી અને ત્રીજી તલાક પણ હાથે છે.

ત્રણ તલાક દેવાનું બયાન.

૧ મસઅલો. કોઇએ પોતાની ઓરતને ત્રણ તલાક ઇત દીધી તો હવે તે ઓરત તફન તે મરદને વાસ્તે હરામ થઇ ગઇ. હવે જો (તે ઓરત સાથે) ફરીથી નિકાહ કરે ત્યારે પણ તેણીને તે મરદની સાથે રહેવું હરામ છે. અને એ નિકાહ થયો નથી. ગયેતો ત્રણ તલાકો પુલ્લા શબ્દોમાં દીધી હોય અથવા ગોળગોળ શબ્દોમાં દીધી હોય સીતો એકજ કુકમ છે. હવે જો તેજ મરદ સાથે રહેવા આદતી હોય અને નિકાહ કરવા માંજે તો તેની માત્ર એકજ રીત છે. તે એ છે કે, પેહલાં કોઇ બીજા મરદ સાથે નિકાહ કરીને સોહબત કરાવે, પછી બ્યારે તે બીજો મરદ મરી જાય અથવા તલાક ઇત દીધે ત્યારે ઇત પૂરી કરીને પેહલા ધણી સાથે નિકાહ કરી શકે છે. બીજો ધણી કીધા વગર પેહલા ધણીની સાથે નિકાહ કરી શકતી નથી. જો બીજો ધણી તો કીધો પણ હજી સોહબત કરવા તે પામ્યો નહિ અને તે મરી ગયો. અથવા સોહબત કરવા પહેલાજ તલાક ઇત દીધી તો એ વાત કંઈ ગણતી નથી. પહેલા ધણી સાથે લારેજ નિકાહ થઇ શકે છે કે બ્યારે બીજા ધણીએ સોહબત પણ કીધી હોય. એ (સોહબત કીધા) વગર પહેલા ધણી સાથે નિકાહ ફરસ્ત નથી. તે ખૂબ સમજી લેશે.

૨ મસઅલો. ત્રણ તલાકો એક સાથે ઇત દીધી જેમકે એમ કહી દીધું “તને ત્રણ તલાક” અથવા એમ કહ્યું “તને તલાક છે તલાક છે તલાક છે” અથવા જુદી જુદી

ત્રણ તલાકો દીધી; જેમકે એક બાજે, એક કાસે અને એક પ્રમદકાસે અથવા એક આ મહિનામાં, એક બીજા મહિનામાં અને એક ત્રીજા મહિનામાં એટલે ઇતની મુદત દરમ્યાન ત્રણ તલાક દીધી. સીતો એકજ કુકમ છે. અને સાદ પુલ્લા શબ્દોમાં તલાક ઇતે ફરી શાકી રાખવાનો અપભ્રાર ત્યારેજ હોય કે બ્યારે ત્રણ તલાકો નહિ દીધી હોય ફરસ્ત એક કે બે તલાકો દીધે. બ્યારે ત્રણ તલાક દીધી ત્યારે કંઈ હવે થઈ શકતું નથી.

૩ મસઅલો. કોઇએ પોતાની ઓરતને એક તલાક રજી દીધી ફરી ધણી રાજી થઇ ગયો. અને તેણીને શાકી રાખી. ફરી બેચ ર વરસ પછી કોઈ વાતપર ગુસ્સે થયો ત્યારે એક રજી તલાક બીજી દીધી. જેમાં શાકી રાખવાનો (મરદને) અપભ્રાર હોય છે. ફરી બ્યારે ગુસ્સો જતો રહ્યો તો તેણીને શાકી રાખી અને જવા દીધી નહિ એ બે તલાકો થઈ ગઇ. હવે એ પછી જો એક તલાક બીજી ઇત દેશે ત્યારે તો ત્રણ પુરી થઇ જશે. અને તેનો તેજ કુકમ થશે જે બમે હમજા બયાન કીધો; કે બીજો ધણી કીધા વિના તે મરદ સાથે નિકાહ થઇ શકતો નથી. એવીજ રીતે જો કોઇએ બાએન તલાક દીધી, જેમાં શાકી રાખવાનો અપભ્રાર રહેતો નથી, નિકાહ તુટી જાય છે, ફરી પરતાવા લાગ્યો અને ધણી ધણીઆણીએ રાજી થઇને ફરીથી નિકાહ પઠાવી લીધો કેટલોક વખત પછી ગુસ્સો આવ્યો અને એક બાએન તલાક ઇત દીધી, અને ગુસ્સો ઉતરી ગયા પછી ફરી નિકાહ પઠાવી લીધો એ બે તલાકો થઇ. હવે ત્રીજી વખતે જો તલાક દેશે તો ફરી તેજ કુકમ છે કે બીજો ધણી કીધા વગર તેની સાથે નિકાહ કરી શકતી નથી.

૪ મસઅલો. જો બીજા મરદ સાથે એવી ચરતથી નિકાહ થયો કે સોહબત કીધા પછી

હોડી દેશે. તો એવા કાલકરારનો કંઈ પણ બરોસો નથી. તેને અખત્યાર છે ગમે તો હોડી દીએ અથવા નહિ હોડે, અને જ્યારે આદે ત્યારે હોડે. અને એવા કાલકરાર સાથે નિકાલ કરવો બહુ મોટા યુનોલ અને હરામ છે. ખોદાતઆલાના તરફથી લાનત ચાય છે. પણ નિકાલ થઈ જાય છે. ત્યારે જે એ નિકાલ પછી પાછલા ધણીએ (જેણે એવી ખરાબ રીતે નિકાલ કીધા હતા તેણે) સોદખત કરીને હોડી દીધી અથવા તે ખરી ગયો તો આગલા ધણીને વારતે તેણી હલાલ થઈ જશે.

કોઈ શરતથી તલાક દેવાનું બયાન.

૧ મસઅલો. નિકાલ કરવા પેહલાં કોઈ ઓરતને કહ્યું કે, જે હું તારી સાથે નિકાલ કરું તો તને તલાક છે. તો જ્યારે તે ઓરત સાથે નિકાલ કરશે ત્યારે નિકાલ કરવાની સાથે જ બાએન તલાક થઈ જશે. હવે ફરીથી નિકાલ કીધા વગર તેણીને રાખી શકતો નથી. અને જે એમ કહ્યું હોય કે જે તારી સાથે નિકાલ કરું તો તને બે તલાક છે. ત્યારે બે તલાક બાએન થઈ જશે. અને જે ત્રણ તલાક કહી હતી તો ત્રણે થઈ ગઈ. અને હવે મોગલ્લા તલાક થઈ ગઈ.

૨ મસઅલો. નિકાલ થતાંની સાથે જ જ્યારે તેણીને તલાક થઈ ત્યારે તેણે તે ઓરત સાથે જ ફરીથી નિકાલ કરી લીધા તો હવે તે ખજા નિકાલ કરવાથી તલાક થશે નહિ. પણ જે એમ કહ્યું હોય કે જેટલી વખત તારી સાથે નિકાલ કરું તેટલી ફરક વખતે તને તલાક છે. ત્યારે તો જ્યારે નિકાલ કરશે ત્યારે ફરક વખતે તલાક થતી જશે. હવે એવી ઓરતને શખવાનો કોઈ પણ રસ્તો નથી. ખીને ધણી કરીને જે ફરીથી એ

ધણી સાથે નિકાલ કરશે ત્યારે પણ તલાક થઈ જશે.

૩ મસઅલો. કોઈએ કહ્યું કે જે ઓરત સાથે હું નિકાલ કરું તેણીને તલાક. ત્યારે જે કોઈ ઓરત સાથે નિકાલ કરશે તેણીને તલાક થઈ જશે. અલખત જે તલાક થઈ ગયા પછી જે ફરી તે જ ઓરત સાથે નિકાલ કરી લીધો તો તલાક થઈ નહિ.

૪. મસઅલો. કોઈ એવી ઓરતને કે જેની સાથે હજી નિકાલ કીધા નથી તેણીને એવી રીતે કહ્યું કે જે તું ૫લાલું કામ કરશે તો તલાક છે. એમ કહેવું કંઈ પણ ગણતરીનું નથી. જે તેણીની સાથે નિકાલ કરી લીધા અને નિકાલ થયા પછી તેણીએ તે જ કામ કીધું ત્યારે પણ તલાક થઈ નહીં. કેમકે જે ઓરત હજી નિકાલમાં કામલ થઈ નથી તેણીને તલાક દેવાની એ જ રીત છે કે એમ કહે કે જે તારી સાથે નિકાલ કરું તો તને તલાક છે. ખીજી કોઈ પણ રીતે તલાક થઈ શકતી નથી.

૫ મસઅલો. અને જે પોતાની ઓરતને કહ્યું કે જે તું ૫લાલું કામ કરશે તો તને તલાક છે. જે તું મારી પાસેથી જાય તો તને તલાક છે. જે તું એ ઘરમાં જાય તો તને તલાક છે. અથવા કોઈ ખીજી વાત થવાથી તલાક કીધી તો જ્યારે તેવું કામ કરશે તલાક થઈ જશે. અને જે નહીં કરશે તો થશે નહિ. અને (એવી રીતે તલાક થવાથી) ૨૦૪ તલાક પડશે. જેમાં વગર નિકાલ કીધે શકી શખવાનો (મરદને) અખત્યાર હોય છે. અલખત જે તે મરદ કોઈ મોળવોળ શખ કહેતો, જેમકે એમ કહે કે જે તું ૫લાલું કામ કરશે તો મારી સાથે તારે કંઈ સંબંધ નથી. જ્યારે તેવું કામ કરશે ત્યારે બાએન તલાક થશે. પણ તેમાં કશરત એકે કે તે શખ કહેતી વખતે મરદની નીયત તલાક દેવાની હોય.

૬ મસઅલો. જો એમ કહ્યું કે ફલાણું કામ જો તું કરે તો તને બે તલાક છે. અથવા ત્રણ તલાક છે. તો જેટલી તલાકો કહેશે તેટલી થશે.

૭ મસઅલો. પોતાની ઓરતને કહ્યું હતું કે જો તું આ ધરમાં જશે તો તને તલાક છે. અને તે ચાલી ગઇ અને તલાક થઇ ગઇ. ૧રી ઇતિ પૂરી થાય તે પેહલાં તે મરદે તેણીને રાહી રાખી અથવા ૧રીથી નિકાલ કરી લીધા; તો હવે ફરીથી તેજ ધરમાં જવાથી તલાક થશે નહિ; અલબત્ત જો એમ કહ્યું હોય કે જેટલી વખત તું તે ધરમાં જશે તેટલી વખત તને તલાક છે, અથવા એમ કહ્યું કે જ્યારે પશુ તું તે ધરમાં જાય દરેક દરેક વખત તને તલાક છે. તો એવી હાલતમાં ઇદતની સુદત દરમ્યાન (રાહવાથી) અથવા ૧રીથી નિકાલ કરવા પછી પશુ ખીજી વખતે તેજ ધરમાં જવાથી ખીજી તલાક થઇ ગઇ. ફરી ઇતિ દરમ્યાન (રાહવાથી) અથવા ત્રીજી વખતે નિકાલ કીધા પછી જો ત્રીજી વખત તે ધરમાં તેણીનું જવું થાય તો ત્રીજી તલાક થઇ જશે. હવે ત્રીજી તલાક પછી તેણીની સાથે નિકાલ કરવા દુરસ્ત નથી. અલબત્ત જો ખીજે ધણી કીધા પછી ફરી તેણીએ તેજ આગલા ધણી સાથે નિકાલ કીધા તો હવે તેજ ધરમાં જવાથી તલાક થશે નહિ.

૮ મસઅલો. કોઇએ પોતાની ઓરતને કહ્યું કે જો તું ફલાણું કામ કરે તો તને તલાક છે. હજી તેણીએ તે કામ કીધું નહોતું તે પેહલાં તે મરદે પોતાનાં તરફથી એક તલાક કહી દીધી. અને કેટલીક સુદત પછી ફરી તેજ ઓરત સાથે નિકાલ કીધા. અને એ નિકાલ પછી તેણીએ તેજ કામ કીધું તો ફરી તલાક થઇ ગઇ. અલબત્ત જો તલાક મસ્ખા પછી અને ઇદત પૂરી થયા પછી મચકુર નિકાલ થાય તે પેહલાં જો તેણીએ તેજ

કામ કરી લીધું હોય તો હવે મચકુર નિકાલ જે ફરીથી કરવામાં આવ્યા છે તે નિકાલ પછી તે કામ કરવાથી તલાક થશે નહિ. અને જો તલાક મસ્ખા પછી ઇદતની સુદત દરમ્યાનજ તેણીએ તેજ કામ કીધું હોય ત્યારે પશુ ખીજી તલાક થઇ ગઇ.

૯ મસઅલો. કોઇએ પોતાની ઓરતને કહ્યું કે જો તને હેઝ આવે તો તને તલાક છે. તે પછી (તેણીએ) હેઝનું લોહી જોયું તો હમણાંથી તલાકનો હુકમ લાય પડશે નહિ પશુ જ્યારે પૂરા ત્રણ હફાડ અને ત્રણ રાતો વીતી જશે ત્યારે એ હુકમ લાય પડશે કે જ્યારથી લોહી આવ્યું હતું તેજ વખતથી તલાક થઇ ગઇ હતી. અને જો એમ કહ્યું હોય કે જ્યારે તને એક હેઝ આવે ત્યારે તને તલાક તો હેઝ આવીને બધા થાય ત્યારે તલાક થશે.

૧૦ મસઅલો. જો કોઇએ પોતાની ઓરતને કહ્યું કે જો તું રાંઝો રાખે તો તને તલાક છે. તો રાંઝો રાખતાંની સાથે તલાક થઇ ગઇ. અલબત્ત જો એમ કહ્યું કે જો તું એક રાંઝો રાખે અથવા આખા હફાડનો રાંઝો રાખે તો તને તલાક, ત્યારે રાંઝો પૂરા થાય ત્યારે તલાક થશે, જો રાંઝો તોડી નાંખે તો તલાક થશે નહિ.

૧૧ મસઅલો. ઓરતે ધરથી બહાર જવાનો ઇરાદો કીધો મરદે કહ્યું હમણા નહિ જા. ઓરતે માન્યું નહિ. તેથી મરદે કહ્યું તું બહાર જાય તો તને તલાક છે. તો એનો હુકમ એ છે કે જો તેજ વખતે બહાર જશે તો તલાક પડશે. અને જો તેજ વખતે બહાર નહિ ગઇ અને કેટલીક વાર રહીને ગઇ તો તલાક થશે નહિ. કેમકે તે (મરદ)ની મતલબ એજ હતી કે હમણાં નહિ જાય ફરી રહીને જાય. એ મતલબ નથી કે આખી જીવન જીવીને નહિ.

૧૨ મસઅલો. કોઇએ એમ કહ્યું કે જે દહાડે તારી સાથે નિકાહ કરું તને તલાક છે ફરી રાતની વખતે નિકાહ કીધા ત્યારે પશુ તલાક પડી ગઇ. કેમકે વાતચીતમાં તેની મત લખ એ છે કે જે વખતે તારી સાથે નિકાહ કરું તને તલાક છે.

ખીમાર તલાક દીએ તેનું

ખયાન.

૧ મસઅલો. ખીમારીની હાલતમાં કોઇએ પોતાની ઓરતને તલાક દીધી ફરી ઓરતની હલત પૂરી થઇ નહિ હતી તે પેહલાં તે મરદ તેજ ખીમારીમાં મરી ગયો, ત્યારે ધણીના માલમાંથી ઓરતને જોટલો ભાગ પોહોંચે છે તેટલો વારસો તે ઓરતને પશુ મળશે. પછી ગમેતો એક તલાક દીધી હોય અથવા બે ત્રણ, અને ગમેતો રજા તલાક દીધી હોય અથવા બાએન સૌના એકજ હુકમ છે. જે હલત પૂરી થઇ રહી ત્યારે ધણી મરી ગયો તો વારસો તેણીને મળશે નહિ. એવીજ રીતે જે ધણી તેજ ખીમારીમાં (કે જેમાં તેણે તેણીને તલાક દીધી હતી) શુજરી નહિ ગયો પશુ તે ખીમારીમાંથી સારો થઇને પછી માંદો થઇને મરી ગયો, ત્યારે પશુ તેણી વારસાના હકદાર નથી. પછી ગમે તો હલત પૂરી થઇ ગઇ હોય અથવા પૂરી નહિ થઇ હેય.

૨ મસઅલો. ઓરતે તલાક માંગી હતી તેથી મરદ તલાક દીધી ત્યારે પશુ ઓરતને વારસો મળશે નહિ. પછી ગમે તો (ધણી) હલતની મુદત દરમ્યાન મરી જાય અથવા હલત પછી મરે. બંનેનો એકજ હુકમ છે. અલબત્ત જે તલાક રજા દીધી હોય અને હલતની અંદર મરે તો તેણીને મળશે.

૩ મસઅલો. ખીમારીની હાલતમાં ઓરતને કહ્યું કે જે તું ધરથી બહાર જાય તો તને બાએન તલાક છે, ફરી ઓરત બહાર ગઇ અને બાએન તલાક પડી ગઇ. તો એવી

હાલતમાં તેણીને હિરસો [તેણીના ધણીના માલમાંથી] મળશે નહિ. કેમકે તેણીએ જાણી જોઇને પોતે એવું કામ કેમ કીધું કે જેથી તલાક થઇ. અને જે એમ કહ્યું કે જે તું બાણ્ણ ખાય તો તને બાએન તલાક છે, અથવા એમ કહ્યું કે તું જે નમાઝ પઢે તો તને બાએન તલાક છે. એવી હાલતમાં જે તે મરદ હલત દરમ્યાન મરી જાય તો ઓરતને હિરસો મળશે. કેમકે ઓરતના અખત્યારથી તલાક થઇ નહિ, કેમકે ખાવું અને નમાઝ પઢવી એ જરૂરી વસ્તુ છે તેવાં કામોને તેણી કેવી રીતે છોડી શકશે. અને જે રજા તલાક દીધી હોય તો પેહલાં લખેલી હાલતમાં પશુ વારસો મળી શકશે. મતલબ કે રજા તલાક દીધી હોય તો દરેક હાલતમાં, જે તે મરદ હલત દરમ્યાન મરી જાય તો ઓરતને વારસો મળે છે.

૪ મસઅલો. કોઇ સાચા તંદુરસ્ત આદમીએ (પોતાની ઓરતને) કહ્યું કે બ્યારે તું ધરથી બહાર નીકળે તો તને બાએન તલાક છે. ફરી જે વખતે તેણી ધરથી બહાર નીકળી તે વખતે તે મરદ માંદો હતો અને તેજ ખીમારીમાં હલત દરમ્યાન મરી ગયો ત્યારે પશુ તેણીને વારસો મળશે નહિ.

૫ મસઅલો. તંદુરસ્તીની હાલતમાં કોઇએ કહ્યું કે બ્યારે તારો (ઓરતનો) બાપ સફરથી આવે તો તને બાએન તલાક છે. બ્યારે તેનો બાપ પરદેશથી આવ્યો ત્યારે તે મરદ ખીમાર હતો અને તેજ ખીમારીમાં મરી ગયો ત્યારે તેણીને વારસો મળશે નહિ. અને જે ખીમારીની હાલતમાં મયકુર વાત તેણે કહી હતી અને તેણીની હલત દરમ્યાન તે મરી ગયો તો તેણીને વારસો મળશે.

રજા તલાક દીધા પછી ઓરતને રોકી રાખવાનું ખયાન.

૧ મસઅલો. બ્યારે કોઇએ એક તલાક અથવા બે તલાક રજા દીધી ત્યારે હલત

પૂરી થાય તે પેહલાં મરદને અખત્યાર છે કે પોતાની ઓરતને રોકી રાખે. ફરીથી નિકાહ કરવાની જરૂર નથી. પછી ઓરત રાજી હોય અથવા નહોય તેણીનો કંઈ અખત્યાર નથી. જે ત્રણ તલાક દીધી હોય તો તેનો હુકમ ઉપર બયાન થઈ ચુક્યો. તેમાં મજકૂર અખત્યાર રહેતો નથી.

૨ મસઅલો. રજા અત કરવી એટલે ઓરતને રોકી રાખવાની રીત એ છે કે પોતાને મોઢે ખુદ્દે ખુદ્દુ કહી દીએ કે હું તને ફરી રાખું છું તને છોડીશ નહિ, અથવા એમ કહે કે હું તલાકથી ફરું છું, અથવા ઓરતથી કહું નહિ પણ બીજા કોઇને કહું કે મેં મારી ઓરતને ફરી રાખી લીધી. અને તલાકથી ફરી ગયો. ફક્ત એટલુંજ કહેવાથી તે ઓરત પાછી તેની ઓરત થઈ ગઈ. અથવા મોઢે કંઈ કહું નહિ, પણ તેણીની સાથે સોહાગત કીધી અથવા તેણીને ચુંબન લીધું અથવા ગુવાનીના ગુરસાથી તેણીને અડક્યો તો એમાંથી એક પણ કામ કરવાથી તેણી તેની ઓરત થઈ ગઈ. ફરીથી નિકાહ કરવાની જરૂર નથી.

૩ મસઅલો. જ્યારે ઓરતને રોકી રાખવાનું મન હોયતો બેહતર વાત એ છે કે એ ચાર માણસોને ગવાહ બનાવી લીએ. કે રખેને કદાચ કંઈ ખટપટ આવી પડે તો કોઈ ઇનકાર કરી શકે નહિ, અગર કોઈને ગવાહ બનાવ્યા નહી. પોને એકલાએજ એમ કરી લીધું ત્યારે પણ દુરસ્ત છે. મતલબનો હાંસલ થઈ જ ગઈ.

૪ મસઅલો. જે ઓરતની ઈદત ગુજરી ગઈ ત્યારે એમ કરવા માંગે તો કંઈ થઈ શકતું નથી. હવે જે ઓરત કબુલ રાખે અને રાજી હોય તો ફરીથી નિકાહ કરવા પડશે. નિકાહ કીધા વગર રાખી શકતો નથી. જે

તે રાખવા ચાહે તોપણ ઓરતને તેની પાસે રહેવું દુરસ્ત નથી.

૫ મસઅલો. જે ઓરતને હૈઝ આવતું હોય તેણીને વાસ્તે તલાકની ઈદત ત્રણ હૈઝ છે. જ્યારે ત્રણ હૈઝ પૂરાં થયાં ત્યારે ઈદત પૂરી થઈ ગઈ. જ્યારે એ વાત સમજી ગયા ત્યારે હવે બાણવું બેઠએ કે, ત્રીજું હૈઝ પૂરાં દસ દહાડા સુધી આવ્યું હોય ત્યારે તો જે વખતે ખૂન બંધ થયું અને દસ દહાડા પૂરા થયા તેજ વખતે ઈદત પૂરી થઈ. અને મરદને રોકી રાખવાનો જે અખત્યાર હતો તે જતો રહ્યો. પછી ગમે તો ઓરતે ગુસલ કરી લીધું હોય અથવા નહિ કીધું હોય. એ વાત કંઈ ગણતરીની નથી (કે તેણીએ હજી ગુસલ કીધું નથી ત્યારે તેણીને રોકવાનો વખત બાકી છે). અને જે ત્રીજું હૈઝ દસ દહાડા કરતાં ઓછા દહાડા આવ્યું અને ખૂન બંધ થઈ ગયું આ ઓરતે હજી ગુસલ કીધું નથી અને કોઈ નમાઝ પણ હજી તેણી ઉપર વાજેય થઈ નથી, તો હજી મરદનો અખત્યાર બાકી છે. હજી પણ જે પોતાના (તલાક દેવાનો) ઇતદાથી ફરી જશે, તો તેણી ફરીથી તેની ઓરત થઈ જશે. અલગત જે ખૂન બંધ થયા પછી તેણીએ ગુસલ કરી લીધું અથવા ગુસલ તો કીધું નહિ પણ એક નમાઝનો વખત ગુજરી ગયો, એટલે એક નમાઝની કમા તેણીને માથે વાજેય થઈ ગઈ તો મજકૂર બંને હાલતોમાં મરદનો અખત્યાર જતો રહ્યો. હવે નિકાહ કીધા વગર રાખી શકતો નથી.

૬ મસઅલો. જે ઓરત સાથે હજી સોહાગત કીધી નથી અને તેણીની સાથે એકાંતમાં પણ તે મરદ રહ્યો નથી તેણીને એક તલાક દેવાથી મરદને રોકી રાખવાનો તેણીપર અખત્યાર રહેતો નથી, કેમકે તેણીને જે તલાક દેવાય તે બાએન તલાકજી થાય છે. જેમકે

ઉપર બયાન થઇ ચુક્યું. એને સારી રીતે યાદ રાખો.

૭ મસઅલો. જે બંને એક ઠેકાણે એકાં-તમાં તો રહ્યાં પણ મરદ કહે છે કે, મેં સોહ-બત કીધી નથી. ફરી એવી કબુલાત પછી તલાક દીધી તો હવે તે તલાકથી શરવાનો અખત્યાર (મરદને) નથી.

૮ મસઅલો. જે ઝોરતને એક કે બે તલાક રજા મળી ચુકી હોય જેમાં મરદને તલાકથી ફરી જવાનો અખત્યાર હોય છે એવી ઝોરતને જાણે કે સારી રીતે શખ-ગાર કરીને હમેશાં રહ્યા કરે કે રખેને ધણીનું મન તેણીની તરફ વળી જાય અને તલાકથી શરી જાય. અને ધણીનો ઇરાદો જે તલાકથી શરવાનો નહિ હોય તો તે મરદને જોઈએ કે જ્યારે ઘરમાં આવે ત્યારે ખાંસી ખંખારીને આવે કે જ્યો તેણીના શરીરનો ભાગ જે કંઈ ખુશ્કો હોય તો તેણી ઢાંકી લીએ, અને કાંઈ નાફરસ્ત જગ્યા પર નજર પડે નહિ. અને જ્યારે હદત પૂરી થઇ જાય તો ઝોરત કાંઈ બીજો ઠેકાણો જઇને રહે.

૯ મસઅલો. જે હજી તલાકથી ફર્યો (રજબત કીધી) નહોય તો તે ઝોરતને પો-તાની સાથે સફરમાં લઈ જવું જાએજ નથી. અને તે ઝોરતને તે મરદની સાથે જવું પણ દુસ્ત નથી.

૧૦ મસઅલો. જે ઝોરતને એક કે બે બાએન તલાક દઇ દીધી જેમાં રાકી રાખ-વાનો અખત્યાર નથી. તેનો હુકમ એ છે કે જે કાંઈ બીજા મરદ સાથે નિકાહ કરવા ચાહે તો હદત પછી નિકાહ કરે, હદત દરમ્યાન નિ-કાહ દુસ્ત નથી. અને જે તેજ મરદ સાથે નિકાહ કરવા રાજી હોય તો હદત દરમ્યાન પણ થઇ શકે છે.

(ઇલા) ઝોરતની પાસે નહિ જવાની કસમ ખાવાનું બયાન.

૧ મસઅલો. જેણે સમ ખાધા અને એમ કહ્યું કે ખોદાની કસમ હવે સોહબત કરીશ નહીં. ખોદાના સમ તારી સાથે કદી સોહબત કરીશ નહિ હું સમ ખાઉં છું કે તારી સાથે સોહબત કરીશ નહિ, અથવા કાંઈ બીજી રીતે કહ્યું તો તેનો હુકમ એ છે કે જે તેણે સો-હબત કીધી નહિ. તો ચાર મહિના (એવી કસમ ખાધાને) ગુજરી ગયા બાદ ઝોરતને બાએન તલાક થઇ જશે. હવે નિકાહ કીધા વગર ધણીધણિઆણી તરીકે તેઓ રહી શ-કતાં નથી. અને જે ચાર મહિના દરમ્યાનજ પોતાની કસમ તોડી નાંખી અને સોહબત કરી લીધી તો તલાક થશે નહિ. અલબત્ત કસમ તોડવાનો કફારો દેવો પડશે. એવી રીતે કસમ ખાવાને શરએ શરીફમાં ઇલા કહે છે.

૨ મસઅલો હમેશને વાસ્તે સોહબત નહિ કરવાની કસમ ખાધી નહિ, પણ માત્ર ચારજ મહિનાને વાસ્તે સોગંદ ખાધા અને એમ કહ્યું કે ખોદાના સમ ચાર મહિનાસુધી હું તારી સાથે સોહબત કરીશ નહિ. તો એ-નાથી પણ ઇલા થઇ ગયો. એનો પણ એજ હુકમ છે કે જે ચાર મહિના સુધી સોહબત કરશે નહિ, તો બાએન તલાક પડી જશે. અને જે ચાર મહિના પૂરા થાય તે પહેલાં સોહબત કરે લે તો કસમનો કફારો દીએ. અને કસમના કફારાનું બયાન ત્રીજા ભાગમ લખેલું છે.

૩ મસઅલો. જે ચાર મહિનાથી ઓછી મુદતને વાસ્તે સમ ખાધા તો એ વાત કંઈ ગણતરીની નથી. તેથી ઇલા થશે નહિ. ચાર મહિનાથી એક દિવસ ઓછાની જે કસમ

ખાધી લારે પણુ ધલા થશે નહિ. અલગત નેટલા દિવસના સમ ખાધા છે તેટલા દહાડા પૂરા થાય તે પહેલાં જો સોહગત કરશે તો કસમ તોડવાનો કશારો દેવો પડશે. અને જો સોહગત કીધી નહિ તો ઝોરતને તલાક થશે નહિ. અને કસમ પણુ પૂરી થઇ જશે.

૪ મસઅલો. કોઇએ ફક્ત ચાર મહિના નેજ વારતે સમ ખાધા. ફરી પોતાની કસમ તોડી નહિ. તેથી કરીને ચાર મહિના પછી તલાક થઇ ગઇ. અને તલાક પછી તેજ મરદ સાથે નિકાહ થઇ ગયા તો હવે એ નિકાહ પછી જો ચાર મહિના સુધી સોહગત કરે નહિ તો કંઇ હરકત નથી. અને હમેશને વારતે સમ ખાધા અથવા એમ કહી દીધું કે હું કસમ ખાઉં છું કે હવે તારી સાથે સોહગત કરીશ નહિ. અથવા એમ કહ્યું કે ખોઢાના સમ તારી સાથે કદી સોહગત કરીશ નહિ. ફરી પોતાની કસમ તોડી નહિ. અને ચાર મહિના પછી તલાક થઇ ગઇ. તે પછી ફરી તેણીની સાથે નિકાહ કરી લીધા. અને નિકાહ પછી ફરી ચાર મહિના સુધી સોહગત કીધી નહિ. તો હવે બીજી તલાક પડી ગઇ. જો ત્રીજી વખત ફરી તેણીની સાથે નિકાહ કીધા તો તેનો પણુ એજ હુકમ છે. એ નિકાહ પછી પણુ જો ચાર મહિના સુધી સોહગત નહીં કરશે તો ત્રીજી તલાક પડી જશે. અને હવે બીજો ધણી કીધા વગર એ ધણી સાથે નિકાહ પણુ થઇ શકશે નહિ. અલગત જો બીજા કે ત્રીજા નિકાહ પછી સોહગત કરી લેતે તો કસમ તુટી જતે અને હવે કદી તલાક થતે નહિ. પણુ કસમ તોડવાનો કશારો દેવો પડતે.

૫ મસઅલો. જો એવી રીતે એક પછી એક ત્રણ નિકાહ પછી ત્રણ તલાક થઇ ગઇ, તે પછી ઝોરને બીજો ધણી કરી લીધો. જ્યારે તેણે છોડી દીધી તો ઇદત પૂરી કીધા

પછી ફરી તેજ પહેલા ધણી સાથે નિકાહ કરી લીધા. અને તેણે ફરી સોહગત કીધી નહિ. તો હવે તલાક થશે નહિ. પછી ગમે તેટલી વખત સુધી સોહગત કરે નહિ. પણુ જ્યારે પણુ સોહગત કરશે તો સોગનનો કશારો દેવો પડશે. કેમકે સગ તો એમ ખાધા હતા કે કદી સોહગત કરીશ નહિ તે તુટી ગયા.

૬ મસઅલો. જો ઝોગનનો ગાએન તલાક દીધી ફરી તેણીની સાથે સોહગત નહિ કરવાની કસમ ખાધી તે ધલા થયો નહિ. હવે ફરીથી નિકાહ કીધા પછી જો સોહગત નહિ કરે તો તલાક થશે નહિ. પણુ જ્યારે સોહગત કરશે તો સમ તોડવાનો કશારો દેવો પડશે. અને જો રજઝ તલાક દીધા પછી ઇદત દરમ્યાન એવી કસમ ખાધી તો ધલા થઇ ગયો. હવે જો રજઝત કરીલે અને સોહગત કરે નહિ તો ચાર મહિના પછી તલાક થઇ જશે. અને જો સોહગત કરશે તો સમ ખાવાનો કશારો દેવો પડશે.

૭ મસઅલો. ખોઢાના સમ નહિ ખાધા પણુ એમ કહ્યું કે, જો તારી સાથે સોહગત કરું તો તને તલાક છે. ત્યારે પણુ ધલા થઇ ગયો. સોહગત કરશે તો રજઝ તલાક થઇ જશે, અને કસમ (તોડવા) નો કશારો એવી હાલતમાં દેવો પડશે નહિ. અને જો સોહગત નહિ કીધી તો ચાર મહિના પછી તલાક ગાએન થઇ જશે. અને જો એમ કહ્યું કે જો તારી સાથે સોહગત કરું તો મારે માથે એક હજ છે અથવા એક રોજો છે, અથવા એક રૂપિયાની ખેરાત છે, અથવા એક કુર્બાની છે. તો એ તમામ હાલતોમાં પણુ ધલા થઇ જશે. જો સોહગત કરશે તો જે વાન કહી છે તે કરવી પડશે અને કશારો દેવો પડશે નહિ, અને જો સોહગત નહિ કીધી તો ચાર મહિના પછી તલાક થઇ જશે.

ખોલઅનું ખયાન.

૧ મસઅલો. જો ધણી ધણિઆણીમાં કાઢ તરફથી જનાવ નહિ થઇ શકે અને મરદ તલાક પશુ નહિ દેતો હોય તો ઝોરતને જા-એઝ છે કે, કંઈ માલ હમને અથવા પોતાની મેહેર હમને પોતાના ધણીથી કહે કે એટલા રૂપિયા લઈને મારી જાતને છોડી દે, અથવા એમ કહે કે જે મારી મેહેર તારાપર હોય છે તેના બદલામાં મારી જાતને છોડી દે. એના જવાબમાં મરદ કહે કે મેં છોડી દીધી તો એથી એક બાએન તલાક થઇ ગઇ. મરદને રોકી રાખવાનો અખત્યાર નથી. અલબત્ત જો મરદે તેજ ઠેકાણે બેસીને જવાબ નહિ દીધો પશુ ઉભો થઇ ગયો અથવા મરદનો ઉભો થયો નથી પશુ ઝોરત ઉભી થઇ ગઇ, ત્યારે મરદે કહ્યું “ દીક છે, મેં છોડી દીધી ” તો એથી કંઈ થયું નથી. જવાબ સવાલ બંને એકજ ઠેકાણે થવા જોઈએ એવી રીતે પોતાની જાત (ધણીના કબજામાંથી) છોડવાને ખોલઅ કહે છે.

૨ મસઅલો. મરદે કહ્યું મેં તારાથી ખોલઅ કીધો. ઝોરતે કહ્યું મેં કયુલ કીધો તો ખોલઅ થઇ ગયો અલબત્ત અગર ઝોરતે તેજ ઠેકાણે જવાબ નહીં દીધો હોય ત્યાંથી ઉભી થઇ ગઇ હોય અથવા ઝોરતે કયુલજ નહિ કીધું તો કંઈ થયું નથી. પશુ જો ઝોરત પોતાની જગ્યાએ બેસી રહી અને મરદ એમ કહીને ઉભો થઇ ગયો. અને ઝોરતે તેના ઉઠવા પછી કયુલ કીધું ત્યારે પશુ ખોલઅ થઇ ગયો.

૩ મસઅલો. મરદે ફકત એટલુંજ કહ્યું કે મેં તારાથી ખોલઅ કીધો અને ઝોરતે કયુલ કીધો. રૂપિયા પૈસાની વાતચીત નહિ મરદે કીધી અને નહિ ઝોરતે, ત્યારે પશુ મરદનું જે હક્ક ઝોરતપર છે અને ઝોરતનું જે હક્ક

મરદ પર છે સૌ માફ થઈ ગયાં. જો મરદને માથે મેહેર બાકી હોય તો તેપશુ માફ થઇ ગઈ, અને જો ઝોરતને (મેહેર) મળી ચુકી હોય તો દીકજ છે. હવે તે પાછી લેવી વા-જેગ નથી. અલબત્ત ઇદત પૂરી થાય ત્યાં સુધીનું ખાણું કપડું અને રહેવાનું મકાન દેવું પડશે. પશુ જો ઝોરતને રહી દીધું હોય કે ઇદતનું ખાણું કપડું અને રહેવાનું મકાન પશુ તારાથી લઇશ નહિ તો તેપશુ માફ થઇ ગયાં.

૪ મસઅલો. અને જો તેની સાથે કંઈ માલ વિષે પશુ કહી દીધું જેમકે એમ કહ્યું કે સો રૂપિયાના બદલામાં મેં તારી સાથે ખોલઅ કીધો. ફરી ઝોરતે કયુલ કરી લીધો તો ખોલઅ થઇ ગયો. હવે ઝોરતને માથે સો રૂપિયા દેવા વાજેગ થઇ ગયા. પોતાની મેહેર મેળવી ચુકી હોય તો પશુ સો રૂપિયા દેવા પડશે, અને જો મેહેર હજી મળી નહિ હોય ત્યારે પશુ દેવા પડશે. અને મેહેર પશુ મળશે નહિ. કેમકે ખોલઅના સમજથી તે માફ થઇ ગઈ.

૫ મસઅલો. ખોલઅમાં જો મરદની કસુર હોય તો મરદને માલ કે રૂપિયા કે જે મેહેર મરદને માથે દેવાની બાકી હોય તે બદલામાં ખોલઅ કરવો મોટો ગુનોહ છે, અને હરામ છે. જો કંઈ માલ લીધો તો તેને પોતાના ખરચમાં લેવો પશુ હરામ છે. અને જો ઝોરતના કસુર હોય તો જેટલી મેહેર દીધી હોય તેના કરતાં વધારે માલ લેવો નહિ જોઈએ. ફકત મેહેરનાજ બદલામાં ખોલઅ કરી લીએ. જો મેહેર કરતાં વધારે લીધું તોપશુ દીક છે, ખાટૂ તો થયું પશુ એનો કંઈ ગુનોહ નથી.

૬ મસઅલો. ઝોરત ખોલઅ કરવા પર રાજી નહિ હતી. મરદે તેણીપર જોરજબુલમ કીધો, અને ખોલઅ કરવા કયુલ કરાવ્યું, એટલે મારીને અથવા ધમકાવીને ખોલઅ કરા-

બો તો તલાક થઇ ગઇ, પણ ઓરતપર માલ વાળેય નથી. અને જે મરદને માથે મેહેર ખાકી હોય તો તે પણ માફ થઇ નહિ.

૭ મસઅલો. એ સૌ મયકુર વાતો તે વખતે છે કે જ્યારે ખોલઅનો શબ્દ કહ્યો અથવા (ઓરતે) એમ કહ્યું હોય કે, સો રૂપીયા અથવા હજાર રૂપીયાના બદલામાં મારી જીનને છોડી દે. અથવા એમ કહ્યું હોય કે મારી મેહેરના બદલામાં મને છોડી દે. અને જે એમ નહિ કહ્યું પણ (ઓરતે) તલાકનો શબ્દ કહ્યો કે સો રૂપીયાના બદલામાં મને તલાક દઇ દે. તો તેને ખોલઅ કહેયું નહિ. જે મરદે તે માલના બદલામાં તલાક દઇ દીધી, તો એક તલાક બાબતેનું થઇ ગઇ. અને તેમાં કોઇ હક માફ થયું નહિ. એટલે મરદ ઉપર ઓરતનાં જે હક હતાં તે માફ થયાં નહિ. તેમજ ઓરતપર મરદનાં જે હકો હતાં તે પણ માફ થયાં નહિ. ઓરત તે મેહેરનો હાવો કરી શકે છે, અને મરદ એ સો રૂપીયા ઓરત પાસેથી લઇ શકશે.

૮ મસઅલો. મરદે કહ્યું કે, મેં સો રૂપીયાના બદલામાં તલાક દીધી; તો ઓરતના કયુલ કરવા ઉપર અટકેલી રહેશે. જે કયુલ નહિ રાખે તો તલાક પડશે નહીં. અને જે કયુલ રાખશે તો એક તલાક બાબતેનું પડશે. પણ જે જમ્યા બદલાઇ ગયા પછી કયુલ રાખે તો તલાક થશે નહિ.

૯ મસઅલો. ઓરતે કહ્યું કે, મને તલાક દઇ દે. મરદે કહ્યું કે તું પોતાની મેહેર વિગેરે પોતાનાં તમામ હકો માફ કરી દે તો તને તલાક દઈ દઉં તેથી કરીને ઓરતે કહ્યું કે હીક મેં માફ કીધાં. તે પછી મરદે તલાક નહીં દીધી. તો કંઈપણ માફ થયું નહિ, અને જે તલાક દઈ દીધી તો માફ થઇ ગયાં.

૧૦ મસઅલો. ઓરતે કહ્યું કે ત્રણસો રૂપીયાના બદલામાં મને ત્રણ તલાક દઇ દે

તેથી મરદે એકજ તલાક દીધી તો ફક્ત એકસો રૂપીયા મરદને મળશે. અને જે બે તલાક દીધી હોય તો બસો મળશે. અને જે ત્રણ તલાક દેશે તો ત્રણસો રૂપીયા ઓરત પાસેથી મરદને દેવાવામાં આવશે. અને મયકુર તમામ હાલતોમાં બાબતેનું તલાકજ પડશે. કેમકે એ તલાક માલના બદલામાં છે.

૧૧ મસઅલો. નાખાલેગ છોકરો અને ગાંડો, પગલો માણસ પોતાની ઓરત સાથે ખોલ ગ કરી શકતો નથી.

પોતાની ઓરતને પોતાની મા

બરાબર કહેવાનું બયાન.

૧ મસઅલો. કોઇએ પોતાની ઓરતને કહ્યું કે તું મારી મા બરાબર (જેવી) છે. અથવા એમ કહ્યું કે તું મારે વાસ્તે માની બરાબર છે. હું તને મારી મા બરાબર ગણું હવે તું મારી આગળ મારી મા જેવી અથવા મારી મા સરખી છે. ત્યારે જુઓ કે એમ કહેવામાં તે (મરદ)ની મતલબ શી છે. જે તેની મતલબ એવી હોય કે મોટાઇમાં અથવા અબજ કરવામાં માતા જેવી છે. અથવા એવી મતલબ લીધી કે તું તદ્દન ધરડી છે, (એટલે) તારી ઉમ્મર મારી માની બરાબર છે. ત્યારે એમ કહેવાથી તો કંઈ પણ નુકસાન થયું નહિ. તેવીજ રીતે જે એમ કહેતી વખતે કંઈ નિયતજ નહિ કીધી અને કંઈ મતલબ મનમાં વિચારીજ નહિ એમજ કહી દીધું ત્યારે પણ કંઈ નુકસાન થયું નહિ. અને એમ કહેવાથી જે તલાક દેવાની અને છોડી દેવાની નીયત કીધીછે તો તેને એક તલાક બાબતેનું થઇ ગઇ. અને જે તલાક દેવાની નીયત પણ કીધી નહોતી, અને ઓરતને છોડી દેવી એ ઇચ્છા નહોતી, પણ મતલબ ફક્ત એટલીજ છે કે તું મારી ઓરત છે મારા નિકાહમાંથી હું તને જુદો કરતો નથી, પણ હવેથી હું

તારી સાથે કદી પશુ સોહજત કરીશ નહિ. તારી સાથે સોહજત કરવી મેં મારાપર હરામ કરી લીધી. ફક્ત ખોરાકી પોશાકી લે અને પડેલી રહે. સાર એ કે તેણીને છોડવાની નીયત નથી. ફક્ત સોહજત કરવાને પોતાના ઉપર હરામ કરી લીધી છે. એને શરએ શરી ૧માં એહાર કહે છે. એનો હુકમ એ છે કે, તે ઓરત તેજ મરદના નિકાહમાં રહેશે પશુ મરદ જ્યાંસુધી તેનો કફારો અઘા નહિ કરે ત્યાં સુધી તેણીની સાથે સોહજત કરવી, અથવા જુવાનીના જુસ્સાથી તેણીને હાથ લગાડે, તેણીના મોંને ચુંબન કંવું હરામ છે. જ્યાંસુધી કફારો નહિ દેશે ત્યાંસુધી તે ઓરત હરામ રહેશે. પછી ગમે તેટલા વરસ કેમ ન વીતી જાય. જ્યારે મરદ કફારો ઢાં દીએ, ત્યારે બંને ધણી ધણિઆણીની પેટે રહે, ૧રીથી નિકાહ કરવાની જરૂર નથી. અને એનો કફારો તેવીજ રીતે દેવામાં આવેછે કે જેવી રીતે રોઝો તોડવાનો કફારો દેવામાં આવેછે.

૨ મસઅલો. જો કફારો દેવા પહેલાંજ સોહજત કરી લીધી તો બહુજ મોટો ગુનોહ કીધો. અલ્લાહ પાકથી તોખા કરીને ઇસ્તિમ્હાર પડે. અને હવે પછી પાકો ધરાદો કરે કે હવે કફારો દીધા વગર ફરી કદી સોહજત કરીશ નહિ અને ઓરતને જોઇએ કે જ્યાં સુધી કફારો નહિ દીએ ત્યાં સુધી પોતાની પાસે આવવા નહિ દે.

૩ મસઅલો. જો બેહેનની બરાબર અથવા દીકરી કે દૂધ અથવા એવી કોઇ ઓરતની બરાબર કહુ' કે જેની સાથે નિકાહ કરવા હમેશને વારતે હરામ છે, તો તેનો પશુ એજ હુકમ છે.

૪ મસઅલો. કોઇએ કહુ' કે તું મારી વારતે સુવરની બરાબર છે. ત્યારે જો તલાક દેવાની કે છોડવાની નીયત હતી ત્યારે તો ત-

લાક થઇ ગઇ. અને જો એહારની નીયત કીધી એટલે એવી મતલબ લીધી કે તલાક તો દેતો નથી પશુ તેણીની સાથે સોહજત કરવાને હું મારાપર હરામ કહું છું ત્યારે તો કંઇ થયું નથી. એવીજ રીતે જો કંઇ પશુ નીયત નહિ કીધી ત્યારે પશુ કંઇ થયું નહિ.

૫ મસઅલો. જો એહારમાં ચાર મહિના સુધી અથવા એથી વધારે સુદત સુધી સોહજત નહિ કીધી, અને કફારો દીધો નહિ તો તલાક થઇ નહિ. એથી ઇલા થતો નથી.

૬ મસઅલો. જ્યાંસુધી કફારો નહિ દીએ ત્યાંસુધી જોવું કે, વાતચીત કરવી હરામ નથી. અલજત પેશાબની જગ્યાને જેવી દુર-રત નથી.

૭ મસઅલો. જો હમેશને વારતે એહાર નહિ કીધો પશુ કેટલીક સુદત મુકર્રર કીધી જેમકે એમ કહે કે, વરસ એકને વારતે અથવા ચાર મહિના વારતે તું મારે માટે માની બરાબર છે તો જેટલી સુદત મુકર્રર કીધી હોય તેટલી સુદત એહાર રહેશે. જો તે સુદત દર-મ્યાન સોહજત કરવા ચાહે તો કફારો દીએ. અને જો તે સુદત પછી સોહજત કરશે તો કંઇ પશુ દેવું પડશે નહિ. ઓરત હલાલ થઇ જશે.

૮ મસઅલો. એહારમાં પશુ જો તુરત ઇનશાઅલ્લાહ કહી દીધું તો કંઇ થયું નહિ.

૯ મસઅલો. નાખાલેગ છોકરો અને ગાંડો માણસ એહાર કરી શકતો નથી. જો કરશે તો તેથી કંઇ (તુકસાન) થશે નહિ. એવીજ રીતે જો કોઇ પારકી સ્ત્રી સાથે એહાર કરશે કે જે સ્ત્રી સાથે હજી નિકાહ કીધો નથી ત્યારે પશુ કંઇ [તુકસાન] થયું નહિ હવે તેણીની સાથે નિકાહ કરવા દુરસ્ત છે,

૧૦ મસઅલો. એહારનો સબ્બ જો કેટલીક વખત કહેશે જેમકે બે વખત કે ત્રણ વખત

એમજ કહ્યું કે તું મારે વાસ્તે માની બરાબર છે. ત્યારે જેટલી વખત કહ્યું હોય તેટલા ક-દારા દેવા પડશે, પણ જે બે કે ત્રણ વખત કલાથી ખૂબ પાકા ધરાદો કરવાની નીયત હોય અને ફરીથી ઝેહાર કરવાની મતલબ નહોતી તો એકજ કશારો દીએ.

૧૧ મસઅલો. જે બે ચાર ચારતોને એવા (ઝેહારના) શબ્દો કલા તો જેટલી ચારતો હોય તેટલા કશારા દેવા પડશે.

૧૨ મસઅલો. જે બરાબર અથવા જેવી કે સરખી એવા શબ્દો નહિ કલા પણ એમ કહ્યું કે તું મારી મા છે અથવા એમ કહ્યું કે તું તો મારી બેહેન છે તો એથી કંઈ થયું નહિ. ચારત તેના ઉપર હરામ થઈ નહિ. પણ એમ કહેવું યુરૂં અને ગુનોહ છે. તેવીજ રીતે પોકારતી વખતે એમ કહેવું કે મારી બેહેન રલાણું કામ કરી દીએ, એ પણ યુરૂં છે. પણ એમ કહેવાથી કંઈ થતું નથી.

૧૩ મસઅલો. કાઠએ જે એમ કહ્યું કે જે તને રાખું તો માને રાખું; અથવા એમ કહ્યું કે જે તારી સાથે સોહબત કરું તો જાણે મારી મા સાથે સોહબત કરું તો એથી કંઈ થયું નહિ. (પણ એવી રીતે કહેવું યુરૂં છે)

૧૪ મસઅલો. જે એમ કહ્યું હતું કે તું મારે વાસ્તે માની પેઠે હરામ છે, તો એથી જે તલાક દેવાની નીયત હોય તો તલાક થશે. અને જે ઝેહારની નીયત કીધી હશે અથવા કંઈ પણ નીયત નહિ કીધી હોય તો ઝેહાર થઈ જશે. કશારો દધને સોહબત કરવી જાએઝ છે.

કફારાનું બયાન.

ઝેહારનો કશારો તેવોજ છે કે જેવો રોઝો તોડવાનો કશારો છે. બંનેમાં કંઈ ફરક નથી. તે ઠેકાણે (ત્રીજા ભાગમાં) અમે સારી રીતે ખોલીને બયાન કીધું છે. ત્યાં કાઠીને જેમ

લીએ. હવે અહિં કેટલીક જરૂરની બાબતો જે ત્યાં બયાન થઈ નથી. તે બયાન કરીએ છીએ.

૧ મસઅલો. જે તાકાત હોયતો મરદ લગોલગ સાઠ રોઝા રાખે. વચ્ચે કોઈ રોઝો તુટવો જોઈએ નહિ. અને જ્યાં સુધી તે રોઝા પૂરા નહિ થાય ત્યાંસુધી તે ચારતની સાથે સોહબત કરે નહિ. જે પૂરા થાય તે પહેલાં તેજ ચારત સાથે સોહબત કરી લીધી તો હવે સૌ રોઝા ફરીથી રાખે. પછી ગમે તો દિવસની વખતે તે ચારત સાથે સોહબત કીધી હોય અથવા તો રાતના અને પછી ગમેતો બૂલથી એમ કીધું હોય અથવા જાણી જોઈને. સૌનો એકજ હુકમ છે.

૨ મસઅલો. જે મહિનાની પહેલી તારી ખથી રોઝા રાખવા શરૂ કીધા તો પૂરા બે માસના રોઝા રાખે. પછી ગમેતો પૂરા સાઠ દિવસ હોય અને ત્રીશ ત્રીશ દહાડાનો મહિનો હોય અથવા એથી કમી દિવસ હોય. બંને તરેહથી કશારો અદા થઈ જશે. અને જે પહેલી તારીખથી રોઝા રાખવા શરૂ નહીં કીધા તો પૂરા સાઠ દિવસ રોઝા રાખે.

૩ મસઅલો. જે કશારો અદા કરવાને વાસ્તે રોઝા રાખતો હોય અને કશારો પૂરો થાય તે પહેલાં દિવસે કે રાત્રે બૂલથી સોહબત કરી લીધી તો કશારો ફરીથી દેવો પડશે.

૪ મસઅલો. અને જે રોઝો રાખવાની તાકાત નહિ હોય તોજ સાઠ રોઝોને બે વખત ખાણું ખવડાવે. અથવા કાચું અનાજ દઈ દીએ. જે તમામ રોઝોને હજી ખવડાવી ચુક્યો નહોતો કે હરમાનમાં તેણે સોહબત કરી લીધી ત્યારે ગુનોહ તો થયો પણ એમ કરવાથી કશારો ફરીથી દેવો પડશે નહીં. અને ખવડાવવાની તો એજ રીત છે; કે જે ઉપર બયાન કરવામાં આવી.

૫ મસઅલો કાઢને માથે એહારના બે કહારા હતા. તેણે સાઠ ફકારોને આઠઆઠ શેર ધઈ દહ દીધા અને એમ સમજ્યો કે દરેક ફકારોને વારતે ચાર ચાર શેર દઈ છું અને તેથી કરીને બંને કહારા અઢા થઈ ગયા પણ એમ કરવાથી એકજ ફકારો અઢા થશે. બીજો કહારો ફરી દેવો નેપ્રએ અને ને એક ફકારો રાઝો તોડવાનો હતો અને બીજો એહારનો હતો અને તે બેને વારને (જે ઉપર પ્રમાણે આઠ આઠ શેર દહને બંને કહારા અઢા થઈ જવાની નીયત કરશે તો) એમ કરવાથી બંને ફકારા અઢા થઈ જશે.

લેઆનનું બયાન.

જ્યારે કોઈ પોતાની ઓરતપર ઝિનાનું તોહમત મુકે અથવા જે બચ્ચું પેદા થયું હોય તેને વારતે કહે કે એ માઈ છોકરું નથી, કોણ જાણે કોનું છે; ત્યારે એનો હુકમ એ છે કે તે ઓરત કાઝી આગળ અથવા ઇસલામી શરીઅતના હાકેમ આગળ ફરીયાદ કરે, ત્યારે હાકેમ બંનેને સમ ખવાડે. પેહલાં ધણીને એમ બોલવાનો હુકમ કરે કે “હું ખોદા પાકને ગવાહ રાખીને કહું છું કે જે તોહમત મેં એણી ઉપર મુક્યું છે તેમાં હું સાચો છું.” એવીજ રીતે ધણી ચાર વખત બોલે પછી પાંચમી વખત બોલે કે “જે હું જુડો હોઉં તો મારાપર ખોદાની લઅનત પડે.” જ્યારે મરઠ પાંચ વખત કહી રહે ત્યાર પછી ઓરત એમ કહે કે “હું ખોદા પાકને ગવાહ રાખીને કહું છું કે એણે મારાપર જે તોહમત મુક્યું છે તે તોહમત મુકવામાં એ જૂઠો છે.” અને પાંચમી વખત બોલે કે “જે એ તોહમત મુકવામાં એ સાચો હોય તો મારાપર ખોદાનો ગજબ તુડી પડે.” જ્યારે બંને કસમ ખાઈ રહે ત્યારે હાકેમ તે બેઉને જુદા કરી દેશે. અને બાએન એક તમાક

થઈ જશે. અને હવે એ છોકરું બાપનું બજારી નહિ. માને સોંપવામાં આવશે. એવી રીતે ધણી ધણિઆણીના સોમન ખાવાને હરે-અમા લેઆન કહે છે.

ધણી શુમ થઈ જાય તેનું બયાન.

જેણીનો ધણી તનન એવો શુમ થઈ ગયો હોય કે તે જીવતો છે કે મરી ગયો તેનો કંઈ પતો મળતો ન હોય તો તે ઓરત પોતાનો નિકાહ કરી શકતી નથી, કે રખેને આવી જાય જ્યારે રાહ જોતાં જોતાં એટલી સુદત વિતી જાય કે, ધણીની ઉમર નેવું વરસની થઈ જાય તો હવે તે મરી ગયો એમ બજારી. ત્યારે જે તે ઓરત હવે જુવાન હોય અને નિકાહ કરવા ચાહે તો (ઉપર મુજબ) નેવું વરસ [ગણાયા] પછી છદત પૂરી કરીને નિકાહ કરી શકે છે.

ઈફતનું બયાન

૧ મસઅલો. જ્યારે કોઈનો ધણી તલાક દહ દીએ, અથવા ખોલઅ, કે છલા વિગેરે કોઈ પણ બીજી તરેહથી નિકાહ તુડી જાય અથવા ધણી મરી જાય તો એ તમામ હાલ-તોમાં થોડા વખત સુધી ઓરતને એક ધરમાં રહેવું પડે છે. જ્યાં સુધી એ સુદત પૂરી નહિ થઈ જાય ત્યાં સુધી કોઈ બીજો ડેકાણે તેણી જઈ શકતી નથી, તેમજ કોઈ બીજા મરઠ સાથે નિકાહ પણ કરી શકતી નથી. જ્યારે તે સુદત પૂરી થઈ જાય ત્યારે તેણી જે ચાહે તે કરી શકે છે, એ સુદત અખરવાને છદત કહે છે.

૨ મસઅલો. જે ધણીએ તલાક દહ દીધી તો ત્રણ હેઠ આવે ત્યાંસુધી ધણીનાજ ધરમાં જેમાં તેણીને તલાક મળી છે ત્યાંજ થોભી રહે. તે ધરથી બહાર નીકળે નહીં, નહીં દીવસે નીકળે અને નહીં સતતન. અને કોઈની સાથે નિકાહ પણ કરે નહિ. જ્યારે

પૂરા ત્રણ હેઝ આવી નય ત્યારે ઇદત પૂરી થયું. હવે મરદખાં આવે ત્યાં નય. પછી મરદે ગમેતો એક તલાક દીધી હોય અથવા બે, કે ત્રણ તલાક દીધી હોય; અને ગમેતો બાએન તલાક દીધી હોય અથવા રજા સૌનો એકજ હુકમ છે.

૩ મસઅલો. જો નાની ઉમરની છોકરીને તલાક મળી ગયું કે જેને હજી હેઝ આવતું નથી, અથવા એવી ધરડી ડોશીને મળી કે તેણીને હવે હેઝ આવતું બંધ થઈ ગયું છે. એ બંને વાસ્તે ઇદત ત્રણ મહિનાની છે. ત્રણ મહિના થોભી રહે તે પછી અખત્યાર છે જે આજે તે કરે.

૪. મસઅલો. કોઈ છોકરીને તલાક મળી ગયું, તેણીએ મહિનાઓના હિમાગથી ઇદત શરૂ કરી, ફરી ઇદત દરમ્યાનજ એક કે બે મહિના પછી હેઝ આવી ગયું ત્યારે હવે પૂરા ત્રણ હેઝ આવી નય ત્યાં સુધી (ધરમાં) થોભેલી રહે. જ્યાં સુધી ત્રણ હેઝ પૂરાં નહિ થાય ત્યાં સુધી ઇદત પૂરી થશે નહિ.

૫ મસઅલો. જો કોઈ ઓરત (હમલ-વાળી (ગર્ભવતી) છે અને તેજ હાલતમાં તેણીને તલાક મળી તો જ્યાંસુધી બચ્ચું પેદા થાય ત્યાં સુધી થોભી રહે. એજ તેણીની ઇદત છે. જ્યારે બચ્ચું પેદા થઈ ગયું ત્યારે ઇદત પણ પૂરી થઈ ગઈ. તલાક મળી ગયા પછી જો થોડીજ વારમાં બચ્ચું પેદા થઈ નય તો તેજ વખત તે ઇદત પણ પૂરી થઈ જશે.

૬ મસઅલો. જો કોઈએ હેઝની હાલતમાં તલાક દીધી તો જે હેઝમાં તલાક દીધી તે હેઝ ગણાશે નહિ, તેને છોડીને ત્રણ હેઝ પૂરાં કરે.

૭ મસઅલો. તલાકની ઇદત તેજ ઓરત પર છે કે જેણીને સોહગત થયા પછી ત-

લાક મળી હોય અથવા સોહગત તો હજી થઈ નથી પણ ધણી ધણિઆણી એકાંતમાં રહી ચુક્યા ત્યાર પછી તલાક મળી. પછી ગમેતો એવું એકાંત થયું હોય કે જેથી પૂરી મહેર દેવાડવામાં આવે છે, અથવા એવું એકાંત થયું હોય કે જેથી પૂરી મહેર વાજેમ થતી નથી. ગમે તેમ હોય પણ ઇદતમાં બે-સવું વાજેમ છે. અને જો હજી તદન કોઈ તરફનો તેઓ બંને વચ્ચે એકાંત થયો ન હોતો અને તલાક મળી ગયું તો એવી ઓરત પર ઇદત નથી. જેમકે ઉપર બયાન થઈ ચુક્યું છે.

૮ મસઅલો. પારકી ઓરતને પોતાની સમજીને સોહગત કરી લીધી. ૧રી માલુમ પડ્યું કે એ મારી ઓરત નહોતી. ત્યારે એ ઓરતને પણ ઇદતમાં બેસવું પડશે. જ્યાં સુધી ઇદત પૂરી નહિ થાય ત્યાં સુધી પોતાના ધણીને પણ તે ઓરત સોહગત કરવા દીધે નહિ નહિતો બંને પર ગુનોહ થશે. એની ઇદત પણ એજ છે, જે હમણા ઉપર બયાન થઈ. જો તેજ દહાડે તેણીને ગર્ભ (હમલ) રહી ગયો તો બચ્ચું પેદા થાય ત્યાં સુધી રાહ જુએ અને ઇદતમાં બેસે. અને તે બચ્ચું હરામનું ગણાશે નહિ. તેનો વંશ (નસબ) બરાબર રહેશે, જેણે ધોકા ખાધને સોહગત કરી હતી તેનુંજ છોકરું ગણાશે.

૯ મસઅલો. કોઈએ ગેરકાયદે નિકાહ કરી, જેમકે કોઈ ઓરત સાથે નિકાહ કરી માલુમ થયું કે તેનો ધણી જીવતો છે, અને તેણે તેણીને હજી તલાક દીધી નથી અથવા માલુમ પડ્યું કે એ ધણી ધણિઆણીએ નાનપણમાં એકજ ઓરતનું દૂધ પીધું હતું, એનો હુકમ એ છે કે જો મરદે તેણીની સાથે સોહગત કરી લીધી ૧રી હાલ માલુમ પડ્યા પછી જુદાઈ કરવામાં આવી ત્યારે પણ

છદતમાં બેસવું પડશે. જે વખતે મરદ તોખા કરીને જુદો થયો, તે વખતથીજ છદત થઈ થઈ ગઈ. અને જે હજુ સોહગત નહિ થઈ હોય તો છદત વાળેજ નથી. પણ એવી ઝોર તની સાથે સારી રીતે એકાંત થઈ ચુક્યો ત્યારે પણ છદત વાળેજ નથી. છદત ત્યારેજ છે કે જ્યારે સોહગત થઈ ચુકી હોય.

૧૦ મસઅલો. છદતમાં ખાલુ અને લુગડું (ઝોરતનું) તેજ મરદ પર વાળેજ છે કે જેણે તલાક દીધી હોય. અને તેનું બયાન સારી રીતે આગળ આવે છે.

૧૧ મસઅલો. કોઇએ પોતાની ઝોરતને ખાએન તલાક દીધી અથવા ત્રણ તલાક દીધી ફરી છદત દરમ્યાનજ બૂલથી તેણીની સાથે સોહગત કરી લીધી ત્યારે હવે આ બૂલથી સોહગત કરવાના સમજ્યો એક છદત ખીજ વાળેજ થઈ ગઈ. હવે ત્રણ હેઝ, ખીજાં પૂરા કરે અને જ્યારે તે, ખીજાં ત્રણ પૂરાં થઈ જાય ત્યારે બંને દફતો પૂરી થઈ જશે.

૧૨ મસઅલો. મરદે ખાએન તલાક દીધી અને જે ધરમાં તેણી છદતમાં બેઠી છે તેમાંજ તે મરદ પણ રહે છે. ત્યારે સારી રીતે પડો બાંધીને આડ કરી લીએ.

મોતની ઇદનનું બયાન.

૧ મસઅલો. કોઇને ધણી મરી ગયો, તો તેણી ચાર મહિના અને દસ દિવસ છદતમાં બેસે. ધણી મરતી વખતે તેણી જે ધરમાં રહેતી હતી તેજ ધરમાં તેણીને રહેવું જોઈએ બહાર નીકળવું તેણીને દુરસ્ત નથી. અલગત જે કોઈની ગરીબ હાલત હોય કે જેણીની પાસે પોતાના ચુજરાન જેટલો ખર્ચ નથી. તેણીએ શંકવા વિગેરેની નોકરી કરી લીધી તો તેણીને બહાર જવું દુરસ્ત છે. પણ રાતના પોતાના ધરમાંજ રહ્યા કરે. પછી ગમે તો સોહગત થઈ ચુકી હોય અથવા નહિ થઈ

હોય, અથવા ગમેતો કોઇ તરફનો એકાંત થયો હોય અથવા નહિ થયો હોય, અને હેઝ આવતું હોય અથવા નહિ આવતું હોય સોનો એકજ હુકમ છે, કે ચાર મહિના અને દસ દહાડા છદતમાં બેસવું જોઈએ. પણ જે તે ઝોરત ગર્ભવતી (હામેલા) હતી અને તેવી હાલતમાં ધણી મરી ગયો તો બચ્ચું પેદા થાય ત્યાં સુધી છદતમાં બેસે. હવે મહિનાની ગણતરીની કંઈ જરૂર નથી. જે તેના મરવા પછી બે ચાર કલાકમાં પણ બચ્ચું પેદા થઈ ગયું ત્યારે પણ છદત પૂરી થઈ ગઈ.

૨ મસઅલો. આખા ધરમાં જ્યાં મરજીમાં આવે ત્યાં રહે. ખાસ એક જગ્યા મુકરર કરીને રહેવાનો અને ગમજદહનું પિછાનું ને તે ગમવાળી ત્યાંથી ખસવા પામતી નથી એવો જે દરતુર છે એ તદ્દન નાશો અને બર્થ છે. એને છોડી દેવો જોઈએ.

૩ મસઅલો. ધણી નાખાલેગ છોકરો હતો અને જ્યારે તે મરણ પામ્યો ત્યારે તેણીને ગર્ભ (દમલ) હતો, ત્યારે પણ તેણીની છદત બચ્ચું પેદા થાય ત્યાં સુધીની છે. પણ એ છોકરું હરામનું છે. ધણીનું કહેવાશે નહિ.

૪ મસઅલો. જે કોઇનો ધણી ચાંદની પેહલી તારીખે મરી ગયો અને ઝોરતને હમલ (ગર્ભ) નથી, ચાંદને હિસાબે ચાર મહિના અને દસ દિવસ પૂરા કરે. અને જે પેહલી તારીખે મર્યો નથી તો દરેક મહિનો ત્રીજા દહાડાનો ગણીને ચાર મહિના અને દસ દિવસ પૂરા કરવા જોઈએ, અને તલાકની છદતનો પણ એજ હુકમ છે, કે જે હેઝ નહિ આવતું હોય, અને તેમજ ગર્ભ (દમલ) પણ નહિ હોય અને ચાંદની પેહલી તારીખે તલાક મળી ગઈ. તો ચાંદના હિસાબથી ત્રણ મહિના પૂરા કરી લે. પછી ઝોરતનીશો ચાંદ હોય કે ત્રીશો હોય. અને જે પેહલી તારીખે તલાક

નહિ મળેલી છે તો ફરેક મહિનો ત્રીસ ત્રીસ દહાડાનો ગણીને ત્રણ મહિના ખલાસ કરે.

૫ મસઅલો. કોઇએ ગરકાયદે નિકાહ કીધા, જેમકે ગવાહો વગર નિકાહ કરી લીધો અથવા બનેલી સાથે નિકાહ થઇ ગયા અને તેણીની બેહેન હજી તે મરદના નિકાહમાં છે. ફરી તે ધણી મરી ગયો. તો એવી ઓરત જેણીનો નિકાહ બાએઝ રીતે થયો નથી તેણી મરદના મરી જવાથી ચાર મહિના અને દસ દહાડા ઇદતમાં બેસે નહીં, પણ ત્રણ હેઝ સુધી ઇદતમાં બેસે. હેઝ નહિ આવતું હોય તો ત્રણ મહિના બેશે. અને ગર્બવતી (હમલ વાળી) હોય તો બમ્બુ પેદા થાય ત્યાં સુધી ઇદતમાં બેશે.

૬ મસઅલો. કોઇએ પોતાની ખીમારીમાં આમને તલાક દઇ દીધી અને તલાકની ઇદત હજી પૂરી થઇ નહોતી એટલામાં તે મરદ મરી ગયો. ત્યારે જુઓ કે તલાકની ઇદતના બેસવામાં વધારે દહાડા લાગે છે. અથવા મોતની ઇદત પૂરી કરવામાં. જે ઇદતમાં વધારે દહાડા લાગે તે ઇદત પૂરી કરે. અને જે ખીમારીની હાલતમાં રજી તલાક દીધી હોય અને હજી તલાકની ઇદત પૂરી થઇ નહોતી એટલામાં ધણી ગુજરી ગયો, તો એવી ઓરત પરમોતની ઇદત વાજેબ છે.

૭ મસઅલો. કોઈનો ધણી મરી ગયો. પણ તેણીને ખબર પડી નહિ. ચાર મહિના અને દસ દહાડા ગુજરી ગયા પછી ખબર આવી તો તેણીની ઇદત પૂરી થઇ ચુકી છે. બ્યારે ખબર મળ્યા ત્યારથી ઇદતે બેસવાની જરૂર નથી. એવીજ રીતે જે ધણીએ તલાક દીધી પણ તેણીને તલાકની ખબર પડી નહિ, બહુ દહાડા પછી માલુમ પડ્યું અને જેટલા દહાડા તેણીને ઇદતમાં બેસવા જોઈતા હતા તેટલા દહાડા ખબર મળવા પહેલાંજ વિતી

ગયા તો તેણીની ઇદત પણ પૂરી થઇ ગઇ. હવે ઇદતમાં બેસવું વાજેબ નથી.

૮ મસઅલો. કોઇ કામને માટે ધરથી બાહરે કંઈ ગઈ હતી અથવા પોતાની પાડોસણને ઘેર ગઇ હતી અને એટલામાં તેણીનો ધણી મરી ગયો તો હવે તરતજ ત્યાંથી ચાલી આવે અને જે ધરમાં રહેતી હતી તે માંજ રહે.

૯ મસઅલો. મરવાની ઇદતમાં ઓરતને ખાવાનો અને લુગડાનો ખર્ચો દેવાડવામાં આવશે નહિ પોતાની પાસેથી તેણી ખરચ કરે.

૧૦ મસઅલો. કેટલેક ઠેકાણે એવો ફરતુર છે કે ધણીના ગુજરી ગયા પછી એક વરસ સુધી ઇદતની પેઠે ઓરતો બેસી રહે છે, એ તદ્દન હરામ છે.

સોગ (શોક) કરવાનું બયાન

૧ મસઅલો. જે ઓરતને રજી તલાક મળ્યા હોય તેણીની ઇદતનો ફક્ત એજ છે કે તેટલા દહાડા ધરથી બહાર જાય નહિ અને તેમજ કોઇ મરદ સાથે નિકાહ કરે નહિ, અને તેણીને શયુગાર વિગેરે કરવું દુરસ્ત છે. અને જેણીને ત્રણ તલાક મળ્યા હોય અથવા બીજી રીતે નિકાહ તુટી ગયા હોય, અથવા ધણી મરી ગયો હોય. તો એ સૌ હાલતોને વાસ્તે એ કુકમ છે કે બધાં સુધી ઇદતમાં રહે ત્યાં સુધી ધરથી બહાર નીકળે નહિ, તેમજ પોતાનો ખીન્ને નિકાહ કરે નહિ, અને કોઇ તરફનો શયુગાર પણ કરે નહિ. એ સૌ કામો તેણીને વાસ્તે હરામ છે. એવી રીતે શયુગાર નહિ કરવાને અને એવી રીતે મેલી રહેવાને સોગ (શોક) કહે છે.

૨ મસઅલો. બધાં સુધી ઇદત પૂરી નહિ થાય ત્યાં સુધી ખશમો લગાડવી લુગડાંઓને અત્તર વિગેરેથી સુમંધી બનાવવાં, ધરેજી

પેહેરવું, ૧૫થો પેહેરવાં, સુમૌ લગાડો, પાન ખાધને મોં લાલ બનાવવું, મિસ્તી લગાડવી, માથામાં તેલ નાખવું, કાંસકીથી ઓળવું, મ્હેંદી ચોપડવી, સારાં લુગડાં પેહેરવાં, રેશમી તથા રંગેલાં બપકાદાર લુગડાં પેહેરવાં એ સૌ કામો તેણીને હરામ છે. અલગત જો લુગડાં બપકાદાર નહોય તો જાએજ છે. ગમે તેવો રંગ હોય. મતલબ એ છે કે શણગાર જણાય તેવું લુગડું નહોય,

૩ મસઅલો માથામાં દરદ થવાથી જો તેલ નાંખવાની જરૂર પડે તો જે તેલમાં ખુશબો નહોય તે તેલ નાંખવું દુરસ્ત છે. તેવીજ રીતે હવા તરીકે સુમૌ લગાડો પણ જરૂરની વખતે જાએજ છે. પણ રાતના લગાડે અને દિવસની વખતે લુછી નાંખે. જરૂરની વખતે કાંસકીથી ઓળવું પણ દુરસ્ત છે. જેમકે કાંઈએ માથું ઓળવું, અથવા માથામાં જૂ પાકી પણ બને તરફ સરાઈથી પટ્ટીએ પાડે નહિ. તેમજ ધણીક બારીક કાંસકીથી ઓળે નહિ, જેથી વાળ ચિકણા થઈ જાય છે. પણ મોટા અને જાડાં દાંતાવાળા કાંસકીથી ઓળે કે જેથી ખૂંચસૂરતી આવવા પામે નહિ.

૪ મસઅલો. શોક કરવો તેજ ઓરત પર વાજેજ છે જેણી બાલેગ હોય નાખાલેગ છોકરીપર વાજેજ નથી. તેણીને મજકુર (મનાઈ કંધેલી) સૌ ચીજો દુરસ્ત છે. પણ ધરથી બહાર જવું અને બીજો નિકાહ કરવો તેને પણ દુરસ્ત નથી.

૫ મસઅલો. જેણીનો નિકાહ દુરસ્ત રીતે થયો નહોતો અને તે નિકાહ તોડી નાખવામાં આવ્યો. અથવા ધણી ગુજરી ગયો તો એવી ઓરતપર શોક કરવો વાજેજ નથી.

૧ રાંદર તેમ રાંદરની આસપાસમાં રિવાજ છે કે સોગવાળી સઘળું ધરણું કહાડે છે પણ સોનાની ચુડી રહેવા દે છે, એ ધણું જુરં છે ચુડી પણ કાઢવી વાજેજ છે. ઝ. મો.

૬ મસઅલો ધણી સિવાય કોઈ બીજાં (સગાં બહાલાં) ના મરવાપર શોક કરવો દુરસ્ત નથી. અલગત જો ધણી મનાઈ નહિ કરે તો પોતાના સગાં બહાલાંઓના મરવાપર પણ ત્રણ દહાડા સુધી શણગાર છોડી દેવું દુરસ્ત છે. એવી વધારે તકન હરામ છે અને જો ધણી ના પડે તો ત્રણ દિવસને માટે પણ છોડે નહિ.

ખોરાકી પોશાકીનું બયાન.

૧ મસઅલો. ઓરતનો ખાવનો પેહેરવાનો ખરચો મરદપર વાજેજ છે પછી ઓરત ગમે તેટલી મલકદાર કેમ નહોય પણ ખરચો મરદનેજ માથે છે, અને રહેવા વાસ્તે મકાન દેવું પણ મરદને માથે છે.

૨ મસઅલો, નિકાહ થઈ ગયા પણ ઓરત ધણીને ઘેર ગઈ નથી, ત્યારે પણ ખોરાકી પોશાકીની તે દાવેદાર થઈ શકે છે, પણ જો ધણીએ તેનું મોકલ્યું પણ તેણીને મોકલવામાં આવી નહિ, તો ખોરાકી પોશાકીની તેણી હકદાર નથી.

૩ મસઅલો, ઓરત એટલી નાની ઉમરની છે કે જેણી સાથે સોહબત થઈ શકે તેમ નથી, ત્યારે જો ધણીએ ધરના કામકાજ સારા અથવા પોતાનું દિલ ખુશ કરવા વાસ્તે તેણીને પોતાને ઘેર રાખી તો તેણીની ખોરાકી પોશાકી મરદપર વાજેજ છે, અને જો પોતાને ઘેર નહિ રાખે અને તેણીને પીએરમાં મોકલી દીએ તો (ખોરાકી પોશાકી તેનાપર) વાજેજ નથી. અને જો ધણી નાની ઉમરનો નાખાલેગ હોય પણ ઓરત મોટી ઉમરની હોય તો ખોરાકી પોશાકી તેણીને મળશે.

૨ અને કેટલાક લોકોમાં મરદો પણ શોક કરે છે એ દુરસ્ત નથી અને કેટલાક લોકો શોક બહેર કરવા ખાસ કપડાં કે ખાસ રંગનો કે ટો પેહેરે છે કાગળ પત્ર ઉપર કાળી બાલકર કે લીલા પોરે છે એ કાફેરાની રસમો છે અને તબવી બેધએ, ઝ. મો.

૪ મસઅથો. જેટલી મેહેર પેહલાંથી દેવાનો રિવાજ છે તેટલી મેહેર ધણીએ દીધી નહીં અને તેથી કરીને તેણી તેને ઘેર જતી નથી. ત્યારે તેણીને ખોરાકી પોશાકી દેવાડવામાં આવશે. અને જો એમજ, વગર કારણે ધણીને ઘેર નહિ જતી હોય તો, ખોરાકી પોશાકી લેવાની તેણી હકદાર નથી. જ્યારે તેણી જશે ત્યારથીજ દેવાડવામાં આવશે.

૫ મસઅથો. જેટલી મુદત ધણીની રજાથી પોતાના પીએરમાં રહે તેટલા દહાડાની ખોરાકી પોશાકી પણ ધણી પાસેથી તેણી લઈ શકે છે.

૬ મસઅથો. ઓરત માંદી પડી તો માંદગીની મુદતની ખોરાકી પોશાકી લેવાની તેણી હકદાર છે. પછી ગમેતો તે ધણીને ઘેર માંદી રહે અથવા પોતાના પીએરમાં પણ જો માંદગીની હાલતમાં ધણીએ તેણીને તેડી છતાં તે નહિ આવી તો હવે ખોરાકી પોશાકીનું તેણીનું હક્ક જતું રહ્યું. અને માંદગીની હાલતમાં ફક્ત ખોરાકી પોશાકીનો ખર્ચો તેણીને મળશે. હકીમ વૈદની દવા દલાજ વગેરેનો ખર્ચો ધણીપર વાજેજ નથી. તેણી પોતાની પાસેથી ખર્ચે. અને જો ધણી દીએ તો એ તેનો ઉપકાર છે.

૭ મસઅથો. ઓરત હજ પદવા ગઇ તો તેટલી મુદતની ખોરાકી પોશાકી ધણીને માથે નથી. અલગત જો ધણી પણ સાથે હોય તો તેટલા વખતનો ખર્ચો પણ તેણીને મળશે. પણ ખોરાકી પોશાકીનો જેટલો ખર્ચો તેણીને ઘરમાં મળતો હતો તેટલોજ મેળવવાની તેણી હકદાર છે, એથી ઉપાંત જે વધારો ખર્ચો પડે તે તેણી પોતાની પાસેથી ખર્ચે. અને રેલ ખર્ચો તેમજ આગખેટ વિગેરેનો ખર્ચો પણ મરદને માથે નથી.

૮ મસઅથો. ખોરાકી પોશાકીમાં ધણી ધણિઆણી બંનેની સંભાળ રાખવામાં આવશે

જો બંને માલદાર હોય તો અમીરી ખોરાકી પોશાકી દેવામાં આવશે. અને જો બેઉ ગરીબ હોય તો ગરીબી હાલત મુજબ મળશે. અને જો ધણી ગરીબ હોય અને ઓરત પૈસાવાળી હોય અથવા ઓરત ગરીબ હોય અને મરદ અમીર હોય તો ખોરાકી પોશાકી એવી દીએ કે અમીરાઇથી ઓછી હોય અને ગરીબાઇથી વધારે હોય.

૯ મસઅથો. ઓરત એવી માંદી છે કે ધરતું કામકાજ કરી શકતી નથી. અથવા એવા કુટુંબની છે કે પોતાને હાથે સંધવા દળવા અને છડવાનાં કામ કરતી નથી એટલુંજ નહીં પણ તેને કલંક સમજે છે તો તૈયાર સંધેણુ ખાણુ તેણીને દેવું પડશે. અને જો બંને વાતોમાંથી કોઇ વાત નહોતી તો ધરનાં સૌ કામ પોતાને હાથે કરવાં તેણીપર વાજેજ છે. એ સૌ કામો તેણી પાતે કરે. મરદને માથે ફક્ત એટલુંજ કે ચૂસો, ઘટ્ટી, કાચું અનાજ બાળવાનાં લાકડાં, ખાવા પીવાના વાસણ વિગેરે લાવી દીએ. તેણી પોતાને હાથે સાથે અને ખાયા.

૧૦ મસઅથો. તેલ, કાંસડી, સામુ, વજુ અને ન્હાવાનું પાણી મરદને માથે છે. અને સુમો, મિરસી, પાન તમાકુ મરદપર પૂરાં પાડવાં વાજેજ નથી. ધોખીની ધોવણમણી મરદને માથે નથી. તેણી પોતાને હાથે ધુએ અને પેહેરે. અને જો ધણી દીએ તો તેનો ઉપકાર છે.

૧૧ મસઅથો. જણાવનારી દાયણી મજુરી જે મોલાવે તેને માથે છે. ધણીએ મોલાવી હોય તો ધણીપર અને ઓરતે મોલાવી હોય તો તેણીને માથે છે, અને જો બંનેમાંથી એકના પણ મોલાવ્યા વગર જો દાયણુ આવી હોય તો ધણીએ મજુરી આપવી જોઈએ.

૧૨ મસઅથો. ખોરાકી પોશાકીનો ખર્ચો એક વરસનો અથવા તેથી કંઈ વધારે કે એક

છી મુક્તનો આગળથી દષ્ટ દીધી તો હવે ધણી તેમાંથી કંઈ પાછું લઈ શકતો નથી.

રહેવા વારતે ધર મળવાનું બચાન

૧ મસઅલો. ધણીને માથે એ પશુ વા-
જેળ છે કે ઓરતના રહેવા વાસ્તે કોઈ એવી
જગ્યા દીએ જેમાં ધણીનું કોઈ સગું રહેતું
નહોય. તદ્દન એકાંત હોય કે જેથી ધણી ધ-
ણિઆણી તદ્દન કોઈપણ રોકાણ વખતે રહી
શકે. પશુ જો ઓરત પોતે સૌની સાથે રહે
વા કચુલ રાખે તો બધાની સાથે પશુ તેણીને
રાખવી દુરસ્ત છે.

૨ મસઅલો. ધરમાંનો એક ભાગ તેણીને
બુદ્ધિ આપે કે જેમાં પોતાનું સરસામાન તેણી
સારી રીતે રાખે, અને તેણી પોતે તેમાં રહી
શકે. અને તે ઓરડીના તાગાની કુંચી તેણી
પોતાની પાસે રાખે કોઈ બીજાનું તેમાં સં-
બંધ રહે નહિ. શકત ઓરતનાજ કબજામાં
તે રહે. ત્યારે બસ તેણીનું હક્ક અદા થઈ
ગયું. ઓરતને હવે એથી વધારે દાવો કર-
વાનું હવે હક્ક નથી. અને તેણી એમ કહી
શકતી નથી કે પૂરું ધર મને સોંપી દીઓ.

૩ મસઅલો. જેવી રીતે બુદ્ધિ ધર માંગ-
વાનું ઓરતને હક્ક છે, કે જેમાં ધણીનું કોઈ
સગું રહેવા પામે નહિ; શકત ઓરતનાજ ક-
બજામાં રહે; તેમ ધણીને પશુ અખત્યાર છે
કે જે ધરમાં ઓરત રહેતી હોય ત્યાં તેણીના
સગાંઓને પશુ આવવા નહિ દે. પછી તે મા
હોય, બાપ હોય, ભાઈ હોય અથવા બીજું
સગું હોય.

૪ મસઅલો. ઓરત પોતાના માબાપને
જેવા વાસ્તે અઠવાડીયામાં એક વખત જઈ
શકે છે, અને માબાપ સિવાય બીજા સગાં
બહાલાંઓને વાસ્તે વરસે એક વખત. એથી
વધારેનો તેણીને અખત્યાર નથી. તેમજ તે-
ણીના માબાપ પશુ અઠવાડીયામાં એક વખત
અહીં આવી શકે છે, ધણીને અખત્યાર છે કે

એથી વધુ જલદી જલદી તેઓને આવવા નહિ
દે. અને માબાપ સિવાય બીજા સગાંબહાલાં વર-
સમાં એક વખત આવી શકે છે. એથી વધારે
વખત આવવાનો તેઓને અખત્યાર નથી. તે
મજ ધણીને અખત્યાર છે કે વધારે વાર તે-
ઓને થોભવા (દીએ અથવા) નહિ દીએ.
પછી તેઓ (ઓરતના) માબાપ હોય કે કોઈ
બીજા સગાં હોય અને યાદ રાખવું કે (મય-
કુર મસઅલોઓમાં) સગાં બહાલાંઓથી મત-
લબ તે લોકો છે જેઓની સાથે નિકાહ હમે-
શને વાસ્તે હરામ છે, અને જેઓ એવા
ન હોય (એટલે જેઓની સાથે નિકાહ થઈ
શકતા હોય તો) તેના સગાઓ અને પારકા
માણસોનો શરેઅ શરીફમાં એકજ હુકમ છે.

૫ મસઅલો. જો બાપ ધણીજ માંદો
હોય કે તેની સારવાર કરનાર કોઈ નથી તો
જરૂર જોગું (ઓરત) દરરોજ ત્યાં જાય. જો
તેણીનો બાપ કાફર બેદીન હોય ત્યારે પશુ
એજ હુકમ છે. એટલુંજ નહિ પશુ ધણી જો
મનાઈ કરે તો પશુ જવું જોઈએ. પશુ ધ-
ણીના મના કીધા પછી જો તેણી જશે તો
બોરાકી પોરાકીનું તેણીનું હક્ક જવું રહેશે.

૬ મસઅલો. પારકા લોકોને ત્યાં જવું
નહિ જોઈએ. જો લગ્ન શાદી વિગેરેની મજા
લેસમાં ધણી રજા દીએ ત્યારે પશુ તેણીને
જવું જાએજ નથી, જો ધણી ત્યાં જવા રજા
દેશે તો તે ગુનેહગાર થશે. એટલુંજ નહિ પશુ
એવી મિજલસો થતી હોય ત્યારે પોતાના મહ
રમ (જેણી સાથે નિકાહ થઈ શકતા નહોય
તેવા) સગાંને ત્યાં જવું પશુ દુરસ્ત નથી.*

* હઝરત નબી (સલ)ના નેક ક્રમાનામાં અજ
રજો આપે (સક) સકાબા (રહી)ની ઓરતને શાદી
વિગેરેની ખુશાલીની મિજલસોમાં જવા દીધી છે
એમ હદીસોથી સમજાય છે પણ આ વખતની એવી
ખુશાલીની મિજલસોમાં શરીઅતમાં હરામ થયેલાં
બધાં ખરાં કામો લોકો કર્યા વિના રહેતા નથી.
તેથી કરીને ઉપલા મસઅલોમાં ત્યાં જવાની મના
બચાન થઈ છે.

૭ મસઅલો, જે ઓરતને તલાક મળી ગઈ, તેણી પશુ ઇદતમાં બેસે ત્યાં સુધીની ખોરાકી પોશાકી તથા રહેવાનું ઘર લેવાની હકદાર છે. અથવાત જેણીનો ધણી ગુજરી ગયો હોય તેણીને ખોરાકી પોશાકી અને ઘર મળી શકતું નથી. પશુ તેણીને સૌ સ્ત્રીઓમાં વારસો મળશે.

૮ મસઅલો જે નિકાહ ઓરતનાજ કંઈ ભૂંડાં કામોથી તુટ્યો જેમકે તેણીના સાવકા છોકરા સાથે ખરાય થઈ, અથવા જુવાનીના જુરસાથી ફક્ત તેને હાથ લગાડ્યા પીજી કંઈ થયું નહિ પશુ તેથી કરીને ધણીએ તલાક દીધી. અથવા તેણી બેદીન મુરતદ થઈ ઇસલામી દીનથી ફરી ગઈ, અને તેથી કરીને નિકાહ તુટી ગયો, તો એ સૌ હાલતોમાં ફદિ-તની મુદતની ખોરાકી પોશાકી તેણીને મળશે નહિ. પશુ રહેવાનું ઘર મળશે. પશુ જે તેણી પોતે ચાલી જાય (અને આપેલા ઘરમાં નહિ રહેવા માંગે) તો એ જુદી વાત છે ફરી દેવામાં આવશે નહિ,

છોકરાના હલાલી થવાનું બયાન.

૧ મસઅલો. જ્યારે કાંઈ ધણીવાળી સ્ત્રીને ઓલાહ થશે તો તે ઓલાહ તેજ ધણીની કહેવાશે. કાંઈ તરેહના વહેમને લીધે એમ કહેવું કે એ છોકરું તેણીના ધણીનું નથી પશુ ફત્વા જીનું છે, દુરસ્ત નથી. અને તે છોકરાને હરામનું કહેવું પશુ જાએઝ નથી. જે ઇસલામી રાજ્ય હોય તો એવું કહેનારને ફટકા મારવામાં આવે.

૨ મસઅલો. ગર્ભ (દમલ)ની મુદત ઓછામાં ઓછી છ મહિના છે. અને વધારેમાં વધારે બે વરસ, એટલે બચ્ચું એછામાં એછું છ મહિના પેટમાં રહે છે. ફરી પેદા થાય છે. છ મહિના પેદામાં પેદા થતું નથી. અને વધારેમાં વધારે બે વરસ પેટમાં રહી શકે છે. એથી વધારે રહી શકતું નથી.

૩ મસઅલો. શરીઅતનો કાયદો છે કે અને ત્યાં સુધી છોકરો હરામનો કહેવાશે નહિ જ્યારે તદન લાચારી થઈ જાય ત્યારેજ હરામનો છે એમ હુકમ ઈસ્લામી. અને ઓરતને યુનેહગાર ઈસ્લામી.

૪ મસઅલો. કાંઈએ પોતાની ઓરતને રજા તલાક દીધી ફરી બે વરસની મુદત અંદર તેણીને છોકરું પેદા થયું તો છોકરું તેજ ધણીનું છે. તેને હરામનું કહેવું દુરસ્ત નથી. શરીઅતમાં તેનો વંશ ખરાબર અને સારો છે. જે બે વરસમાં એક દહાડો પશુ ઓછો હોય તો પશુ એજ હુકમ છે. આં તે વખતે એમ સમજીશું કે તલાક થઈ તે પેદાશમાં ગર્ભ છે, અને બે વર્ષ સુધી બચ્ચું પેટમાં રજું અને હવે બચ્ચું અવતર્યા પછી તેની હદત પૂરી થઈ, આ નિકાહની દૂર થઈ. પશુ જે તે ઓરતે તેણીને બચ્ચું પેદા થાય તે પેદાશમાં પોતેજ કયુસ કીધું હોય કે મારી હદિત પૂરી થઈ ચુકી, સારું તો લાચારી છે. હવે એ છોકરું હરામી છે પશુ એની ઓરતને જે બે વરસ પછી છોકરું પેદા થયું, અને હજી સુધી ઓરતે પોતાની હદત પૂરી થવાનો એકરાર કીધો નથી ત્યારેતો તે છોકરું તેજ ધણીનું છે, પછી ગમે તેટલા વરસે પેદા થયું હોય. અને તેને એમ સમજીશું કે તલાક દીધા પછી હદતમાં સોદ-ગત કીધી હતી અને તલાક તોડી નાંખી હતી. તેથી કરીને તે ઓરત, છોકરું પેદા થયા પછી પશુ તેનીજ ઓરત છે. અને બનેલો નિકાહ તુટ્યો નથી. જે ધણીનું છોકરું નહોય તો તે કદી દે કે માફ નથી. અને જ્યારે એવો ઇનકાર કરશે તો તેના પર લેઆનનો હુકમ લાગુ પડશે.

૫ મસઅલો. જે બાએન તલાક દીધી તો તેનો હુકમ એ છે કે જે બે વરસ દરમ્યાન પેદા થયું હોય ત્યારે તો તેજ ધણીનું છોકરું છે, અને જે બે વરસ પછી પેદા થયું

હોય તો તે છોકરું હરામી છે. પણ એ વરસ પછી તે પેદા થયું અને તે છતાં ધણી ને દાવો કરે કે તે છોકરું માફ છે તો તે હરામી નથી, અને ઇસ્તની અંદર બૂઝથી સોહાબત કરી લીધી હશે અને તેથી ગર્ભ (હમલ) રહી ગયો હશે એમ ગણીશું.

૬ મસઅલો. ને નાઆલેગ છોકરીને તલાક મળી ગઇ જે હજી જીવાન થઇ નથી પણ જીવાનીને લગમગ પહેાંગી ગઇ છે. ફરી તત્કાલ થઇ ગયા પછી નવ મહિના પૂરા થયા બાદ છોકરું પેદા થયું તો તે હરામી છે. અને ને નવ મહિના કરતાં ઓછી મુદતમાં પેદા થયું હોય તો ધણીનું છે. અલગત ને તે છોકરી ઇસ્તમાં હોય એટલે ત્રણ મહિના પેહલાં એકરાર કરી લીએ કે મને ગર્ભ (હમલ) છે તો તે છોકરું હરામી નથી જેવરસની અંદર પેદા થવથી આપનુંજ ગણાશે.

૭ મસઅલો. કાઇનો ધણી મરી ગયો ત્યારે તે મરી ગયો તે વખતથી જે વરસની અંદર છોકરું પેદા થાય તો તે હરામી નથી. પણ ધણીનુંજ છોકરું છે. પણ ને તે ઝોરત પોતાની ઇસ્ત પૂરી થવાને એકરાર કરી ચુકી હોય તો નાચારી છે. હવે તેને હરામી કહેવામાં આવશે, અને ને એ વરસ પછી પેદા થાય ત્યારે પણ હરામી (વર્ણસંકર) છે.

ઐતવણી. એ મસઅલો ઉપરથી જુલાઈ ગયું કે એઇલમ નાઘાન લોકોની જે ટેવ છે કે ને કાઇના મયાં પછી નવ મહિના કરતાં એક કે એ મહિના પછી વધું વિતીને છોકરું પેદા થયું હોય તો તે છોકરાની માને ખરાબ ચાલની સમજે છે એ મોટો ગુનોહ છે.

૮ મસઅલો. નિકાહ થયા પછી ૭ મહિનાની મુદત અંદર ને છોકરું પેદા થયું તો તે હરામી છે. અને ને પૂરા ૭ મહિના થયા પછી અથવા એથી વધારે મુદત પછી અવતર્યું તો તે છોકરું ધણીનું ગણાશે. એ

વા છેકરા ઉપર શક કરવો ગુનોહ છે. પણ ને ધણી પોતે ઇનકાર કરે અને કહે કે એ માફ છોકરું નથી, તો તેના ઉપર લેઆનનો હુકમ કરવામાં આવશે. (જેનું) બયાન ઉપર થઇ ગયું).

૯ મસઅલો. નિકાહ થઈ ગયો પણ હજી ધણીને ઘેર ઝોરતને મોકલવામાં આવી નહોતી કે એટલામાં તેણીને છોકરું પેદા થયું. ત્યારે ને છોકરું તેજ ધણીનું છે, હરામી નથી. અને તે છોકરાને હરામી કહેવું દુરરત નથી. ને ધણીનું નહિ હોય તો ધણી ઇનકાર કરે. અને ઇનકાર કરવાથી લેઆનનો હુકમ તેના પર જારી થશે.

૧૦ મસઅલો. ધણી પરદેશમાં છે અને મુદત ધણી વિતી ગઇ અને વરસો ગુજરી ગયાં કે તે ઘેર આવ્યો નથી. અને તે દરમ્યાન તેના ઘરમાં છોકરું પેદા થયું; ત્યારે પણ તે છોકરું હરામી નથી. તેજ ધણીનું છે. અલગત એ વાતની ખગર થયા પછી ને તે ધણી નકાર કરે તો લેઆનનો હુકમ તેનાપર જારી થશે.

ઓસાદનું પોશાણ કરવાનું બયાન.

૧ મસઅલો. ધણી ધણિઆણીમાં જુદાઇ થઇ ગઇ, અને તત્કાલ મળી ગઇ, અને ધણિઆણી પાસે એક છોકરું છે. તો તે છોકરાને પાળીને ઉછેરવાનું હક્ક માનું છે (આપનું નથી). આપ તેને તેણીની પાસેથી છીનવી શકતો નથી. પણ છોકરાની ખોરાકો પોશાકોનો ખર્ચો આપનેજ દેવો પડશે. અને ને મા પોતે તેને ઉછેરે નહિ, પણ આપને સોંપી દીએ તો આપને તે છોકરાને લેવું પડશે. પોતાની ઝોરતને નેરજીવમથી દઇ શકતો નથી.

૨ મસઅલો. ને મા (જીવતી) નહોય અથવા હોય પણ તેણીએ બચ્ચાને લેવા વાસ્તે ના પાડી તો તેને પાળવાનું હક્ક

નાનીનું અને નાનીની માનું છે. અને તે પછી ઘાદી અને ઘાદાની માનું છે. જે તેઓ-માંથી કોઇ નહોય તો તે બચ્ચાની બેહેનોનું હક છે, કે તેઓ તે બચ્ચાને ઉછેરે. જે સગી બેહેનો ન હોય તો સાવકી બેહેનોનું હક છે. પણ જે બેહેનો એવી હોય કે તેઓની અને આ બચ્ચાની મા એકજ છે (અને બાપ જુદો છે) તો તેઓનો, તે બેહેનો કરતાં કે જેઓનો અને આ બચ્ચાનો બાપ એકજ છે (અને મા જુદો છે) ઉછેરવામાં હક પેહલું છે. તેઓ પછી માસીનું અને તેણી પછી રૂઠનું હક છે.

૩ મસઅલો. જે માએ કોઇ એવા મરદ સાથે નિકાહ કરી લીધો કે જે 'મરદ બચ્ચાનો મહરમ સગો નથી. એટલે તે સગ-પણમાં હમેશ્વરે વારતે નિકાહ હરામ થતા નથી, તો હવે તે બચ્ચાને ઉછેરવાનું હક (માને વારતે) રહ્યું નથી. અલબત્ત જે તેજ બચ્ચાના કોઇ એવા સગા જેડે નિકાહ કીધો કે જે સગપણમાં નિકાહ દુરસ્ત થતા નથી, જેમકે તે બચ્ચાના ટાકા સાથે નિકાહ કીધો અથવા એવુંજ કોઇ બીજું સગપણ હોય તો માનું (ઉછેરવાનું) હક બાકી છે. મા સિવાય કોઇ બીજા ઓરત જેવી કે, માસી, બેહેન વિગેરે જે કોઇ પારકા મરદ સાથે નિકાહ કરી લીએ તો (બચ્ચાને પરવરેશ કરવા વિષે) તેણી વારતે પણ એજ હુકમ છે. કે હવે તે બચ્ચાને ઉછેરવાનું હક તેણીનું જતું રહ્યું.

૪ મસઅલો. પારકા મરદ સાથે નિકાહ કરવાથી (ઉછેરવાનું) હક તેણીનું જતું રહ્યું હતું. પણ પછીથી તે મરદે તેણીને તલાક દીધી અથવા તે મરી ગયો તો હવે પાછી તેણી હકદાર થશે અને બચ્ચું તેણીને સોંપવામાં આવશે.

૫ મસઅલો. બચ્ચાના સગાંઓમાંથી કોઇ ઓરત જે બચ્ચાને પાળીને મોટું કરવા

વાસ્તે મળી નહોં આવે તો હવે સૌથી વધારે હકદાર તેને ઉછેરવાને વારતે બાપ છે, પછી ઘાદો વિગેરે, એક પછી એક તેવીજ રીતે કે જેમ અને નિકાહના વક્ષી બનવા વિષેના બચાનમાં ઉપર લખી ગયા છીએ. પણ જે તે સગું નામહરમ હોય અને બચ્ચાને તેને સોંપવામાં આગળ જતાં કંઈ નુકસાનીની બીક હોય તો એવી હાલતમાં તે બચ્ચાને એવા માણસને સોંપવામાં આવશે કે જે ઠેકાણે સોંપવાથી ફગે બાબતનો સંતોષ હોય.

૬ મસઅલો છોકરા બધાં સુધી સાત વરસની ઉંમરનો નહિ થાય ત્યાં સુધી તેની પરવરિશીનું હક (હકદારને) રહે છે. બપારે સાત વરસનો થઇ ગયો ત્યારે હવે બાપ તેને જેર જુલમથી પણ લઇ શકે છે. અને છોકરીને ઉછેરવાનું હક (હકદારને) નવ વરસ સુધી છે. બપારે તેણી નવ વરસની થઈ ગઇ ત્યારે બાપ તેણીને લઇ શકે છે. હવે (તેણીને જેણે ઉછેરી હોય તેને) તેણીને શેકી રાખવાનું હક નથી.

(ઓરત ઉપર) ધણીના હકોનું બચાન

અલ્લાહ તઆલાએ ધણીનું મોટું હક (ઓરતપર) રાખ્યું છે અને બહુ મોટી ખુ-જુર્ગી (મોટાઇ) દીધી છે, (તેથી કરીને) ધણીને શાઉ અને ખુશ રાખવો મોટી ઇમાદત છે, અને તેને નાખુશ અને નારાજ કરવો મોટો ગુનોહ છે.

હઝરત રસુલુલ્લાહ (સલ) રરમાવ્યું છે કે " જે ઓરત પાંચ વખતની નમાઝ પઢ્યા કરે અને રમઝાન મહિનાના રોઝા શપે અને પોતાની આબરને બચાવે એટલે પવિત્રતા (પાક દામન) રહે અને પોતાના ધણીની તાબેદાર છે. અને ફરેક (એવા) હુકમને (કે જે શરીર તથી ઉલટો નહોય) માને તો તેણીને અખ-

ત્યાર છે કે જે બારણાથી આહે તે બારણાથી જન્મતમાં દ્વાબ્ધ થાય.” મતલબ એ કે જન્મતના આઠે બારણાઓમાંથી જે બારણાથી તેણીના મનમાં આવે જન્મતમાં વગર આવકે આવી જાય. અને હઝરત નખી (સલ)એ ૧૨ મ.વ્યું છે કે “જે ઓરતની મૌત એવી હાલ તમાં થાય કે તેણીનો ધણી તેણીથી રાજ હોય તો તે ઓરત જન્મતી છે.” અને હઝરત રસલે ખુદાએ (સલ) ૧૨માવ્યું છે કે “જે હું ખુદા સિવાય કાંઈ બીજાને સિજદા કરવાનો હુકમ આપત તો ઓરતને જરૂર હુકમ આપત કે પોતાના ધણીને સિજદા કરે. જે ધણી પોતાની ઓરતને હુકમ દીએ કે આ પહાડના પથ્થરને ઉઠાવીને બીજા પહાડ સુધી લઇ જાય અને તે પહાડના પથ્થરને ઉઠાવીને ત્રીજા પહાડ સુધી લઇ જાય તો તેણીને તેમજ કરવું જોઈએ.” અને હઝરત રસલુલ્લાહે (સલ) ૧૨માવ્યું છે કે “જ્યારે ધણી પોતાની ઓરતને પોતાના કામ સાર બોલાવે ત્યારે જરૂર તેણી તેની પાસે જાય. જે ચુલા પાસે બેઠી હોય ત્યારે પણ પોતાનું તે કામ હોડીને તેની પાસે જાય.” મતલબ એ છે કે ગમે તેવા જરૂરના કામમાં શેકાયત્રી હોય તે સૌ કામને પડતું ચુકીને તેની પાસે આવે અને હઝરતે (સલ) ૧૨માવ્યું છે કે “જ્યારે કાંઈએ પોતાની ઓરતને પોતાની પાસે સત્તા બોલાવી અને તેણી આવી નહિ. પછી તે મરદ તેમજ ગુસ્સામાં રુદ્ધ રહી ત્યારે સવાર સુધી સૌ ફરિસ્તાઓ તે ઓરતપર લખ નત કર્યા કરે છે.” અને હઝરતે (સલ) ૧૨માવ્યું છે કે “જ્યારે કાંઈ ઓરત પોતાના ધણીને દુન્યામાં સતાવે છે, સારે કયામત પછી જે હુર તેણી ધણિઆણી થવાની છે તેણી કહેશે કે “ખુદા તારો નાશ કરે, તું તેને દુઃખ નહિ દે, એ મરદ તો તારી પાસે પરાણો છે થોડાજ દહાડામાં તને છોડીને અમારી પાસે આવી જશે” અને હઝરતે (સલ) ૧૨માવ્યું છે કે “ત્રણ

તરેહના માણસો એવા છે કે જેઓની નહિ કાંઈ નમાઝ (અસ્લાહ પાકની જનામમાં) ક-પુલ થાય. નહિ કાંઈ નેકી મનઝૂર રાખવામાં આવે. એકતો લોંડી અથવા ગુલામ કે જે પોતાના માલેક પાસેથી નહાસી જાય. બીજા તે ઓરત કે જેણીનો ધણી તેણીથી નાખુશ રહે અને ત્રીજું તે માણસ કે જે નિશો પીને બેભાન (મસ્ત) હોય.” કાંઈ માણસે હઝરત (સલ)ને પૂછ્યું કે સૌથી સારી ઓરત કોણી છે? સારે આપે (સલ) ૧૨માવ્યું કે “તે ઓરત (સૌથી સારી છે) કે જ્યારે તેનો ધણી તેની તરફ જુએ ત્યારે તેને ખુશ કરી દીએ. અને જ્યારે કંઈ કહે ત્યારે તેનો હુકમ માને અને પોતાની જાન અને માલમાં કંઈ પણ તેના હુકમથી ઉલટું કરે નહિ કે જે તેને પસંદ પડે નહિ.

મરદનું એક હક્ક (ઓરતપર) એ પણ છે કે તે જ્યારે તેણીની સાથે હોય ત્યારે તેની રજા વગર નહિલ રોઝો પણ રાખે નહિ અને તેની રજા વગર નહિલ નમાઝ પણ પઢે નહિ.

મરદનું એક હક્ક એ પણ છે કે તેણી પોતાનો એહરા બગાડીને મેલી અને મંદી રહે નહિ, પણ શણગાર કરીને રહે. એટલે સુધી કે જે મરદના હુકમથી પણ ઓરત શણગાર નહિ કરે તો મરદને તેણીને મારવાનો અખત્યાર છે.

મરદનું એક હક્ક એ છે કે, ધણીની રજાવગર ધરથી બહાર કોઈપણ ટેકાણે જાય નહિ. પોતાના સગાં બહાણાંઓને ત્યાં પણ નહિ જાય, તેમજ પારકા માણસોને ત્યાં પણ જાય નહિ.

ધણીની સાથે બનાવ કરવાની રીત.

એ વાતને સારી રીતે સમજ લીએ કે, ધણી ધણિઆણીનો એવો સંબંધ છે કે

આખી ઉમર તેમાંજ ગુમરવાની છે. જે બંનેના દિલ હળીમળીને રહ્યાં તે એથી વધારે મોટી કોઇ નેઅમત નથી. અને ખોદાપાક ન કરે જે દિલોમાં કંઈ જુદાઈ આવી ગઇ તો એથી વધારે કોઈ મુસીબત નથી. તેથી કરીને અને ત્યાં સુધી ધણીનું દિલ ખુશ રાખે, અને તેના ઇશ્વારાપર ચાલ્યા કરે. જે તે હુકમ દીએ કે આખી રાત હાથ જોડીને ઉભી રહે તો દુન્યા અને આખેરતનું બહું એમાંજ છે કે, દુનિયાની થોડી તકલીફ ઉઠાવી લીએ અને આખેરતનું બહું હાંસેલ કરે. કોઇ પણ વખતે કોઇ વાત એવી નહિ કરે, જે તેની પસંદગીથી ઉલટી હોય. જે ધણી દિવસને રાત કહે તો તેણી પણ દહાડાને રાત કહેવા લાગે.

ઓછી યુદ્ધી અને છેવટ (અન્તમ) તો વિચાર નહિ કરવાથી કેટલીએક ઓતો એવી વાતો કરી નાંખે છે કે જેથી ધણીના દિલમાં ખુશાશ આવી જાય છે. (જેમકે) કોઇ ઠેકાણે ગેર મોકે કંઈ ખોલી દીધું, કોઇ વાતમાં મહેન્ટુ માયું, ગુસ્સામાં કલેશ ઉપજવવાની વાતો કહી દીધી કે જેને સાંભળી ખોટું નહિ લાગતું હોય તોપણ લાગે. પછી જ્યારે ધણીનું દિલ તેણી તરફથી ફરી ગયું ત્યારે તેઓ રડતી ફરે છે.

એ વાતનું ખુબ ધ્યાન રાખતું જેમએ કે દિલપર ખુશાશ આવી ગયા પછી જે એ ચાર દહાડામાં તેણીએ વિનંતી કરી ધણીને મનાવી લીધા તોપણ જે (મોહનતની) વાત પેહલાં હતી તે રહેતી નથી. ફરી હજાર નરેહની વાતો બનાવે અને માફીને માટે બાનાં રજૂ કરે તોપણ જેનું દિલ પેહલાં સાફ હતું તેવો હવે ખ્યાર રહેશે નહિ. જ્યારે કંઈ વાત બને છે તો એજ વિચાર આવે છે કે એ તેજ (ઓરત) છે કે જેણીએ ફલાણે દહાડે એમ કહ્યું હતું તેથી કરીને પોતાના ધણી સાથે ખુબ વિચારીને રહેવું જેમએ, કે જેથી

ખુદાપાક અને તેના રસલ (સલ) પણ રાજ રહે, અને તેણીની દુન્યા અને આખેરત પણ સુધરી જાય.

સમજૂ ઓરતને કંઈ શિખાડવાની જરૂર નથી. તેઓ પોતેજ દરેક વાતની ખુશાશ અને બલાઈને જોઇ લેશે. તે છતાં અમે કેટલીક જરૂરની વાતો બયાન કરીએ છીએ. જ્યારે તે વાતોને તેઓ સારી રીતે સમજી લેશે ત્યારે ખીજી વાતો પણ એ વાતો ઉપરથીજ માલુમ પડી જશે.

ધણીની તાઝાત કરતાં વધારે ખર્ચો માંગવો નહિ. જે કંઈ મળ્યા આવે તે પોતાનું ઘર સમજીને ચટણી રોટલી ખાઈને દહાડા કાઢે. જે કોઇ ઘરેણું કે લુગડું પસંદ પડે તો જે ધણી પાસે ખર્ચો ન હોય તો તે લેવાની ફરમાશ કરે નહિ. અને તે વાત પોતાના મેંદાથી બહાર કાઢે નહિ.

તેણીએ પોતા વિચારવું જેમએ કે જે તેણી તે લેવાની ફરમાશ કરશે તો ધણી પોતાના મનમાં જરૂર કહેશે કે એને મારો કંઈ પણ વિચાર નથી કે જેથી એવા ગેર મોકા પર ફરમાશ કરે છે. એટલુંજ નહિ પણ જે ધણી પસાંદાર હોય ત્યારે પણ બને ત્યાં સુધી પોતે કોઇ વખતે કોઇ ઓજની ફરમાશજ કરે નહિ. અલગત જે તે પોતે પુછે કે તમારે માટે શું લાગીએ? તો કહી દેવામાં હરકત નથી. કેમકે ફરમાશ કરવાથી માણસનો વફર ધરી જાય છે. અને તેની વાતનું માન રહેતું નથી. કોઇ પણ વાતપર આગ્રહ, અને જીદ કરવાં નહિ. જે કંઈ વાત તેણીની મનજીથી ઉલટી પણ થઇ જાય તો તે વખત ચુપ રહે. પછી કોઇ વખતે સમજાવીને તે વાતનો તોડ લાવે. જે ધણીને ત્યાં તકલીફથી ગુજરાન આવે તો કદી પણ કોઈને કહે નહિ. અને હમેશા ખુશી જાહેર કરે કે જેથી ધણીને ધન નહિ થાય. અને તેણીના આ બનાવથી ધણીનું દિલ તેણીના કબજામાં આવી જશે.

જે ધણી તેણીને વાસ્તે કોઇ ચીજ લાગે તો તે વસ્તુ માટે પોતાની ખુશી દેખાડે, પછી તે પસંદ પડી હોય અથવા નાપસંદ થઇ હોય. એમ કદી નહિ કહેવું કે એ ખરાબ ચીજ છે અને પસંદ નથી. જેથી કરીને તેનું દિલ તુટી જશે. અને જરી કોઇ ચીજ લાવવાને તેનું મન થશે નહિ. અને જે તે ચીજના વખાણ કરીને ખુશીની સાથે તેણી લઇ લેશે તો તેનું દિલ વધુ રાજ થશે અને જરી તેથી વધારે ચીજો તે લાવશે. કોઈ પણ વખતે શુરસે થઇને ધણીના ઉપકારની ના પાડે નહિ, અને એમ નહિ કહેવા મંડી જાય કે “આ મુવા ઉજડ ધરમ” “ના. પછી મેં” જોયુંજ શું? મારી આખી ઉમર મુસીબત અને કષ્ટમાંજ પૂરી થઇ. મારા માથાપે અને સારે ઘેર નહિ દીધી, અને આવી તકલીફમાં રંસાવી દીધી. એવી આગમાં નાંખી દીધી” એવી વાતો સાંભળ્યા પછી ધણીના દિલમાં તેણી ઉપર ખ્યાર રહેતો નથી.

હદીસ શરીફમાં આવેલું છે કે, રસલુલ્લાહે (સલ) જરમાલ્યું છે કે “મેં” દોઝખમાં ધણી ઓરતો જોઇ. કોઇએ પૂછ્યું કે યા રસલુલ્લાહ (સલ) જહન્નમમાં ઓરતો વધારે કેમ જશે? તો હજરતે (સલ) જરમાલ્યું કે તેણીઓ ખીજા ઉપર લઅનત વધારે કર્યા કરે છે અને પોતાના ધણીનો ઉપકાર માનતી નથી.” ત્યારે વિચાર કરવો જોઇએ કે એવી રીતે ઉપકાર નહિ માનવો (નાશુકરી કરવી) કેવી ખરાબ વસ્તુ છે, અને કોઇના ઉપર લઅનત કરવી, અથવા એમ કહેવું કે ફલાણી ઉપર ખોદાની માર, ખોદાની ફિટકાર, ફલાણીનો એહરા લઅનતી છે, ફલાણીના મોંઢાપર લઅનત વરસી રહી છે, એવી સૌ વાતો બોલવી ધણીજ ખુરી છે. જે ધણીને કોઈ વાતપર શુરસો આવી જાય તો એવી વાત બોલે નહિ, કે જેથી તે વધારે શુરસે થાય. ફરેક વખતે તેની હાલત

જોઇને વાત કરવી. જ્યારે જુઓ કે તે આ વખતે હસવા બોલવામાં રાજ છે તો તેમ હસો બોલો. અને જે તેવી હાલતમાં નહોય તો તેની સાથે હાંસી મરકરી કરો નહિ. જેવી તેની તખીઅન જુએ તેવી વાતો કરે, કોઇ વાત પર જે તે તેણીથી શુરસે થઇને રિસાઇ જાય, તો તેણી પણ મોંઢું ચઢાવીને બેસી રહે નહિ. પણ ખુશામત કરીને આજીઝી જાહેર કરીને, હાથ જોડીને જોમ અને તેમ તેને મનાવી લીએ. અગરજો તેણીને કસર નહોય અને ધણીજ કસરવાન હોય ત્યારે પણ તે રિસાય નહિ. અને હાથ જોડીને કસરની માશી માંગવામાં પોતાની મોટાઈ જાણે. અને સારી રીતે સમજી લીએ કે ધણી ધણિયા-ણીમાં મોહબ્બતનો વધારો ફકત જાહેરની ડાળ બાલેલી મોહબ્બતથી થતો નથી. પણ મોહબ્બતની સાથે ધણીનો અદબ પણ કરવો જરૂરી છે ધણીને ફરજમાં પોતાની ખરાબર સમજવો બહુજ મોટી બૂલ છે.

ધણીથી કદી પણ કોઇ કામ કરાવે નહિ. જે મોહબ્બતને લીધે તે હાથ કે માથું દાખવા લાગે તો તેમ કરવા નહિ દે. વિચારવું જોઇએ કે જે તેણીનો બાપ એમ કરવા ચાહે તો (અદબને લીધે) શું તેણી એમ દાખવા દેશે કે? ત્યારે ધણીનો રૂતબો તો બાપ કરતાં પણ વધારે છે. ઉઠવા બેસવામાં વાતચીતમાં મનલગ કે ફરેક વાતમાં અદબ અને રત્નહતા (તમીઝ)ની સંભાળ રાખે. અને જે પોતે તેણીનોજ કસર હોય તો એવે વખતે રીસાઇને બેસવું તો ધણીજ બેવકૂફી અને નાદાની છે. એવાં કામોથી દિલ તુટી જાય છે.

જ્યારે ધણી પરદેશથી આવે ત્યારે તેની તખીઅત સારી છે કે કેમ તે પૂછે, અને સજરમાં તે આરામથી રહ્યો કે કોઇ વાતની તકલીફમાં રહ્યો તે તેનાથી પૂછે. તેના હાથ પર દાબે કે રખેને તે થાકી ગયો હશે. જે તે

ભૂખ્યો હોય તો ખાણું તૈયાર કરે. ગરમીની મોસમ હોય તો પંખો તેનાપર હલાવીને તેને ટાઢો કરે. મતલબ એ કે તેના આરામ અને સંતોષનું દરેક કાગ કરે. રૂપિયા પૈસાની વાતો કદી કરવા લાગે નહિ, કે-“ મારે માટે શું લાવ્યા? ખર્ચો કેટલો લાવ્યા? પૈસાની કો-થળા ક્યાં છે? નેમ્બએ કેટલાં નાણાં છે? ” જ્યારે તે પોતે દુઃખ દીએ ત્યારે લખશે. અને હિસાબ માંગે નહિ કે પગાર તો તમારો વધારે છે. એટલા મહિનાઓમાં ફક્ત એટલુંજ લાવ્યા? તમે બહુ ખર્ચાં નાંખો છો. એટલું બધું ક્યાં ખર્ચાં નાંખ્યું; શું કીધું?” તાદ્ય ખુશીને વખતે માણસાદર્થી વાતચીત કરવામાં પૃથ્વી લેખું દરકત નથી. જે ધણીના માળાપ જીવતાં હોય અને સૌ પૈસા તેઓનેજ દુઃખ દીએ તેણીને કંઈ દીએ નહિ તો જરા પણ દિલગીર થાય નહિ. એટલુંજ નહિ પણ જે તેણીને દુઃખ દીએ ત્યારે પણ હાંશીયારીની વાત એજ છે કે તેણી લીએ નહિ, પણ તેઓનેજ દેવા વાસ્તે કહે જોઈ તેઓના મનમાં કંઈ બુરાસ આવે નહિ અને તેણીને વિષે કંઈ ભૂંડું બોલે નહિ, કે “વહુએ છોકરાને તો પોતાનો ગુલામ બનાવી લીધો છે.” જ્યાંયુધી સાસુ અને સસરા જીવતાં રહે ત્યાંસુધી તેઓની તાળેદારીને પોતાના ઉપર ફરજ નજી અને એમાંજ પોતાની આખર સમજે. અને સાસુ નજી દોથી જુદા રહેવાનો કદી વિચાર પણ નહિ કરે. કેમકે સાસુ અને નજીદોથી ટટી થવાનું પ્રથમ મળ એજ છે પોતે વિચાર કરે કે માળાપે ધણીને પાળી પોરીને ઉઠેરી મોટી કીધી અને હવે ધણીનાં એવી આશાથી તેને પરણાવ્યો કે તેઓને આરામ થાય. અને જ્યારે વહુ ઘરમાં આવી તો સાસરે પગ મુકતાંની વારેજ વિચારવા લાગી કે ધણી પોતાના આજીવ માળાપને છોડી દે. ફરી જ્યારે તેની માને ખગર પડે છે કે વહુનો દરોહો એ છે કે અમારાથી અમારા

છોકરાને જુદો કરે તો જમડો ઉડે. કુટુંબમાં સૌની સાથે હળામળાને રહે. પોતે શરૂથીજ દરેકની જોડે અદબની સાથે વર્તે. નાની ઉમરવાળાઓ ઉપર મેહેરમાની રાખે અને મોટાઓ સાથે અદબ રાખે. પોતાનું કંઈ પણ કામ ખીજને માથે નાંખે નહિ. અને પોતાની કાંઈ પણ ચીજ એવી રીતે મુકેલી છોડી નહિ દીએ કે ફસાણી આરત તેને ઉઠાવી લેશે. જે કામને સાસુ અને નજી દો કરતી હોય તે કામ કરવામાં એજ સમજે નહિ. તેણી પોતે, તેઓના કલ્લા વગર તે કામ કરવા લાગી જાય. એમ કરવાથી તેણીની મોહબ્બત તેઓના દિલમાં પેદા થશે.

જ્યારે એ માણસો અલગ પોતામાં ધી-મેથી કંઈ વાતો કરતાં હોય તો તેઓથી દૂર રહે અને તેઓ શું વાતો કરતાં હતાં તેની ટુંદ કરે નહિ. અને જાણી જોઇને એમ પણ વિચાર નહિ કરે કે ખાસ મારીજ વાતો થતી હશે. એ વાતનું પણ ધ્યાન રાખવું જોઈએ કે સાસરામાં નારાજીથી રહે નહિ, અગરજો નવું ઘર અને નવા લોકો હોવાને લીધે ત્યાં દિલ લાગે નહિ, પણ મનને સમ-જાવવું જોઈએ ત્યાં તેણી કંઈ રડવા તો ગઈ નથી, કે જ્યારે જોઈએ ત્યારે બેસીને રડી રહેલી છે. જવાને વાર તો લાગી નહિ અને પાછા પીએરમાં આવવાનો તગાદો શરૂ થઈ ગયો.

વાત ચીત કરવામાં ધ્યાન રાખે. પોતે એટલો બકવો પણ નહિ કરે કે જે ખરાબ દેખાય. તેમજ એટલી ચુપ પણ નહિ થઈ જાય કે આજીઝી કરવાથી પણ બોલે નહિ. કેમકે એ પણ દીક નથી, અને મગજથી ગ-જાય છે. સાસરામાં કાંઈ કાંઈ વાત તેણીને તાપમંદ થાય તો પીએરમાં આવીને ચાડી ખાય નહિ. સાસરાની નજીવી વાત માની આગળ કહેવી, તેમજ માએ ત્યાંની વાતો ટુંદી

દુંદીને પૂછવી બહુજ ખોટું છે. એથી ફિતના પેદા થાયછે અને ઝગડા જાગે છે. એ સિવાય બીજો કોઈ ફાયદો થતો નથી. ધણીની ચીજોને સારી સંભાળ સાથે ખૂબ સફાઈથી રાખે રહેવાનો ઓરડો મેલો રાખે નહિ. 'સુવાનું' મિ-છાતું મેલું રહેવા દે નહિ. સળ કાઢી નાંખે તકિયો મેલો થઈ ગયો હોય તો તેનું ગિલાફ ખદલી નાંખે. જો ગિલાફ નહિ હોય તો નવું સીવી કાઢે જ્યારે પોતે ધણી એ કામો કરવાને કહે અને પછી તેણી કરે, ત્યારે તેણીએ કીધુંજ શું ?

સારીવાત તો એજ છે કે, તેના કલ્યા વગર સૌ ચીજો ઠેકાણેસર કરી નાંખે જ ચીજો તેણી પાસે રાખેલી હોય તે સંભાળીને નાંખે. હુમલો હોય તો તેની ધડી વાળીને મુકે. એમજ ધડી વાળ્યા વગર મુકી નહિ દે. આમ-તેમ નાંખી દે નહિ. ઠેકાણેસર મુકે. કદી પણ કોઈ કામમાં બાતું કાઢે નહિ, કોઈ વખતે પણ જુદી વાતો ધડે નહિ. કેમકે તેથી કરીને બ-રોસો જતો રહેછે. ફરી સાચી વાતપર પણ બરોસો આવતો નથી. જો ગુસ્સામાં કંઈ બૂંદું બોલે તો તેણી મુઝે મોઢે સાંભળ્યા કરે અને ગિલકુદ જવામ નહિ દીએ. તે ગમે તે બોલે પણ તેણી ચુપ સાંભળ્યાજ કરે. જ્યારે ગુસ્સો ઉતરી જશે ત્યારે તેણી પોતે જોશે કે ધણી પોતે પરતાવો કરશે. અને તેણીથી ધણોજ ખુશ રહેશે. અને તે વખત પછી તેણીપર કદી પણ ગુસ્સે થશે નહિ. અને તેણી પોતે પણ તેની સામે બોલશે તો વાત વધી જશે. ફરી કોણ જાણે કયાં સંધી વાત લાંબી થઈ જાય !

નજીવા બહેનપર ધણી ઉપર તોહમત મુકે નહિ. જેમકે “તમે ફાણી આ સાથે ધણા હંસો છો. તેણીને ત્યાં વધારે આવ જાવ કરો છો ત્યાં બેસીને કરો છો શું?” એમ કરવાથી જો ધણીની કસર નહિ હશે તો વિચારવું

જોઈએ કે તેને કેટલું માફું લાગશે ! અને જો ખરેખત તેની ટેવ બગડીજ હશે તો વિચારવું જોઈએ કે તમારા બકારાથી અથવા કોઈ રક-મની દબાણ નાખી તેનાપર જોરજુલમ કરવાથી તેણીનુંજ નુકસાન થશે. પોતાની તર-થી જો તેના દિલમાં ખુરાસ નાંખવી હોય તો નાંખે એવી વાતો કરવાથી કોઈ દહાડે ટેવ છુટશે નહિ. ખરામ ટેવ મેલાવવીજ હોય તો હેંશીયારીથી રહે. એકંતમાં ધીમેથી સમ-જાવે. જો એકંતમાં સમજાય આવવા છતાં અને શરમાવવા છતાં પણ ટેવ મેલે નહિ તો ધીરજ ધરીને બેસી રહે. લોકો આગળ તેના ગીતમાં નડિ ગાય અને તેની રજેતી કરે નહિ. તેમજ ગુસ્સે થઈને તેને જોર કરવા પણ ચાહે નહિ કેમકે તેથી વધારે બગાડો થાય છે અને ગુસ્સામાં આવીને તે વધારે તેમ કરવા લાગે છે. જો તેણી ગુસ્સો કરશે અને લોકો આગળ લવારો કરીને બદનામ કરશે તો તેણીની સાથે તે જોરડું બોલતો હશે તેટલું પણ બો-લશે નહિ ફરી તે વખતે તેણી રડતી ફરશે.

અને એ વાત સારી પેઠે સમજવાની છે કે ખાદા પાકે મરદોને શેર બનાવ્યા છે. દબાણ અને જોરજુલમથી તેઓ કદી પણ તાબે થઈ શકશે નહિ. એ લોકોને તાબેદાર બનાવવાની બહુજ સેદલી રીત ખુશામત અને તેઓના હુકમને માનવું છે. તેઓપર ગુસ્સો કરીને અને તપી જતો દબાણ નાંખવું ધણી મોટી ભૂત અને નાદાની છે. અગર જો એનું પરિણામ (અંતમ) હમણા જણાવું નથી પણ જ્યારે બગાડની જગ મજબુત થઈ તો કોઈ પણ દિવસે તેનું પરિણામ જરૂર ખોટુંજ જાહેર થશે.

લખનો શહેરમાં એક ઓરતનો ધણી ધણી ખરામ ચાલતો છે. રાત દહાડે બદા-રજ રામજણીને ત્યાં પડ્યો રડે છે. પોતાને ઘેર આવતોજ નથી. અને વળી પૂખી એ છે કે તે રામજણી રોજ નવી નવી શરમારો કરે

છે કે “ આજે તમારે ઘેરથી પુણ્ય રાંધી મંગવો. આજે શ્લાઘી ચીજ રાંધી મંગાવો ” અને તે ખીયારી ધણીઆણી કંઈ પણ બોલતી નથી. ધણી જે કંઈ મંગાવે છે તે રાંધીને દરરોજ પેલી રમજણીને ત્યાં મોકલી આપે છે. અને કોઈ વખતે એક અક્ષર પણ બોલતી નથી. જુઓ કે તમામ લોકોમાં તે ઓરતની કેવી વાહ વાહ થઈ રહેલી છે. અને ખોદાપાકને ત્યાં જે રતખો તેણીને મળશે તે જુદો. અને જે હાડે ધણીને ખોદા હિઠા યત દેશે અને તે પોતાની ખરાબ ટેવને છોડી દેશે તે હાડેથી તો બસ ઓરતનો ગુલામજ થઈ જશે. (ઇ. અ. તઆલા.)

ઓલાદને ઉછેરવાનું બયાન

બાળવું જોઈએ કે એ વાત ધણીજ ધ્યાન દેવા લાયક છે કેમકે નાનપણમાં બધી કે બૂંડી જેવી ટેવ પાડી થઈ જાય છે તે આખી ઉમરમાં જતી નથી. તેથી કરીને નાનપણથી જુવાન થાય ત્યાં સુધી તે વાતને એક પછી એક બયાન કરીએ છીએ:-

૧ સારા ચાલચલણની દીન સુસ્ત ઓરત બચ્ચાને ધવાડે, કેમકે દૂધની બહુજ મોટી અક્ષર બચ્ચાપર થાય છે. ૨ ઓરતોની ટેવ છે કે બચ્ચાને વખતે સિપાઈથી ગિવડાવે છે, અને કોઈ વખતે ખાજી એવીજ ખીકની ચીજની એ ખોટું છે, એથી બચ્ચાનું ફિલ ખીકથી થઈ જાય છે. ૩ તેને ધવાડવાને વાસ્તે અને ખવાડવાને માટે અમુક વખત સુકરર રાખવો કે જેથી તે તંદુરસ્ત રહેશે. ૪ તેને સફા સ્વચ્છ રાખો કે જેથી તે તંદુરસ્ત રહે. ૫ તેની બહુ ટાપ ટીપ કરો નહિ. ૬ જે છોકરો હોયતો તેના માથાપર બહુ લાંબા વાળ રાખો નહિ. ૭ જે છોકરી હોય તો બ્યાંસુધી તે પડામાં બેસવા લાયક ઉમરની નહિ થાય ત્યાં સુધી તેણીને ધરેણું પહેરાવો

નહિ જેથી કરીને પહેલાંતો તેણીના જીવનો બેખમ રહેતો નથી. ખીજું એકે નાનપણથી ધરેણુંનો શોખ તેણીના દિલમાં પેદા થતો નથી જે ધણી સારી વાત છે. ૮ બચ્ચાના હાથથી ગરીબોને ખાણું લુગડાં અને એવીજ વસ્તુઓ દેવડાવો. તેમજ ખાવા પીવાની વસ્તુઓ તેના બાદ બેહેનોને અથવા ખીજા બચ્ચાંઓને બહેચાવો જેથી તેને સખાવત (ઉદારતા)ની ટેવ પડે. પણ એ વાદ રાખો કે તમે પોતાની ચીજો તેઓને હાથે દેવડાવો પણ શરેઅથી જે ચીજ તેઓની હોય તે ચીજો કોઈને દેવાડવી દુરસ્ત નથી. ૯ વધારે ખાનારા માણસોની યુરાઇ તેઓ આગળ બયાન કરો પણ કોઈનું નામ દેશો નહિ. પણ એવી એવી રીતે કે “ જે માણસ ધણો ખાવરો હોય છે લોકો તેને શીધી સમજે છે. અથવા તેને બળદ ગણે છે. ” ૧૦ જે છોકરો હોય તો તેને સફેદ કપડાં પહેરવાનો શોખ દેવડાવો અને રંગીન કે બપકાદાર લુગડાં તરફથી તેને અભાવ (નફરત) પેદા થાય તેમ કરો. જેમકે “ એવાં લુગડાં તો છોકરીઓ પહેરે છે. તમે તો મરદ છો. ” હમેશ તેઓની આગળ એવી વાતો કહ્યાં કરો. ૧૧ જે છોકરી હોય તો પણ તેણીને વધારે ચણગાર કરવાની ટેવ નહિ નાખો. ૧૨ બચ્ચાની દરેક જાંઘને રીપૂ પાડો નહિ. કેમકે તેથી કરીને તેનો સ્વભાવ (મિઝાજ) બગડી જશે. ૧૩ ઘાંટો પાડીને બોલવાથી રોકો. અને તેમાં ખાસ કરીને જે છોકરી હોય તો ઘાંટો પાડીને બોલવાથી તેણીને ખૂબ ધમકાવો, નહિતો મોટી થયા પછી તેજ ટેવ તેણીને પડી જશે. ૧૪ જે બચ્ચાઓની ટેવ ખરાબ હોય. અથવા બહુવાથી નહાસ્તા હોય. અથવા બપકાદાર લુગડાં પહેરવાની તેઓને ટેવ હોય તેઓની પાસે બેસવાથી અને તેઓની સાથે રમવાથી તેઓને બચાવો.

૧૫ એવી વાતો તરફથી તેઓમાં અભાવ પેદા થાય તેમ કરતા રહેા. ગુસ્સો, બૂઝાણું, કોઇને જોઇને બળવું અથવા લોભ કરવો, ચોરી કરવી, ચાડી ખાવી, પોતાની વાતપર અડ્યા રહેવું, જાણી જોઇને (કે તે વાત ખોટી છે છતાં) તેને સાચી ઠેરવવી, વગર શાયદે બહુ વાતો કરવી, કંઈ પણ વાત થયા વગર હસવું, ધોકો દેવો, બલાની કે નુકસાનની વાત પર વિચાર ન કરવો. અને જ્યારે એ કામો માંથી તેનાથી કોઇ કામ થઇ જાય તો તરતજ તેને શેકાણુ કરો. અને તેને મારો. ૧૬ જે કોઇ ચીજને ભાંગી નાંખે અથવા કોઇને મારી બેસે તો તેને જોઇએ તેવી રીતે મારની સજા (શિક્ષા) કરો જેવી કરીને શરીરો તેવું કરે નહિ. એવી વાતોમાં લાઠ પ્યાર કરવો બચ્ચાને હમેશને માટે બગાડી નાંખવું છે. ૧૭ તેને રાતના જલદીથી સૂવા દેશો નહિ. ૧૮ સવારમાં જલદીથી ઉઠવાની તેને ટેવ પાડો, ૧૯ જ્યારે સાત વરસની તેની ઉંમર થાય ત્યારે તેને નમાઝની ટેવ પાડવી. ૨૦ જ્યારે મદ્રસામાં જવાને લાયક થાય ત્યારે તેને સૌથી પેહલાં કુરઆને મજહૂ પઢાવો. ૨૧ અને ત્યાં સુધી દીન પર ચુસ્ત રીતે ચાલનાર ઉસ્તાદ પાસે બજાવો. ૨૨ મદ્રસે મોકલવામાં કદી પણ તેનાપર દયા કરો નહિ. ૨૩ કોઇ કોઇ વખતે તેઓને નેક લોકોની વાર્તાઓ સંભળાવો. ૨૪ તેઓને એવી ચાપડીઓ નહિ જોવા દો કે જેની અંદર ઇશક (મોહ)ની વાર્તાઓ અથવા શરઅ શરીરથી ઉલટી વાતો અથવા કોઇ એવાજ નકામા કિસ્સાઓ અથવા ગજલો વિગેરે હોય. ૨૫ એવી કિતાબો પઢાવવી જોઇએ કે જેમાં દીનની વાતો અને દુન્યાના જરૂરી કામો તેઓને આવડી જાય. ૨૬ નિશાળમાંથી આવ્યા પછી તેનું મન ખુશ થાય તે વારતે થોડી વાર રમવાની તેઓને રજા આપો કે જેથી તેનું મન ઠોઠ નહિ થઇ

જાય. પણ તે રમત એવી નહીં જોઇએ કે જેમાં કોઇ જાનનો ગુનોહ નર્મ હોય. તાનું બદન કોઇ પણ રીતે તે રમતમાં જોખમાય નહિ. ૨૭ આતશબાઝ આવા કોઇ પણ તરેહનું વાળું અથવા નકામી ચીજને ખરીદવા પૈસા નહિ આપો. ૨૮ રમત ગમત, મેળો, ખેલ તમાશો દેખાડવાની ટેવ નહિ પાડો, ૨૯ બચ્ચાંઓને જરૂર કોઇ એવો હુન્નર શીખવો કે જેથી જરૂરત અને મુશ્કેલીની વખતે એ પૈસા કમાવીને પોતાનું અને કુટુંબનું ગુજરાન ચલાવી શકે. ૩૦ છોકરીઓને એટલું લખવા શિખવો કે જરૂરી કાગળપત્ર અન ધરના હિસાબ લખી રાખી શકે. ૩૧ બચ્ચાંઓને એવી ટેવ પાડો કે પોતાનું કામ પોતાને હાથે કરે, ઢીંગા અને સુસ્ત પડી જાય નહિ. રાત્રે મિઠાનું પોતાના હાથે કરવાનું તેને કહો. સવારે જલદીથી ઉઠીને પોતાને હાથે ધડી વાળાને સંભાળાને રાખે એમ શીખવો. યુગમાંની ગાંસડી પોતાના બંદોબસ્તમાં રાખે. શાકુંતુકું પોતેજ ચીલી લીએ. યુગમાં મેઝાં હોય અથવા સાજ સંદેહ હોય એવે ઠેકાણે રાખે કે જ્યાં કીડ અને ઝાંઝરી નુકસાન પોહોચવાની યીક નહિ હોય. ધ્યાનથી પોતેજ ગણીને દીએ અને લખી લીએ. અને ગણીને તથા તપાસીને લીએ. ૩૨ છોકરીઓને તાકીદ કરો કે તમારા બદનપર જે ધરેણું હોય તે રાતના સુવા અગાઉ અને સવારે જ્યારે ઉઠા ત્યારે તે ધરેણાને તપાસી લીએ. ૩૩ છોકરીઓને કહો કે ખાણું રાંધવાનું, રીંતવાનું, રંગવાનું અથવા કોઇ ચીજ વણવાનું જે કંઈ કામ ધરમાં થતું હોય તેને ધ્યાન દઇને જુએ કે કેવી રીતે થાય છે. ૩૪ જ્યારે બચ્ચાથી કોઈ સાદું કામ થઇ જાય તો તે કામ વાતે શાખાશી ખુશ મારી રીતે દીઓ અને તેને પ્યાર કરો. અટકુંજ નહિ પણ તેને છતામ આપો, કે જ્યો તેનું દિલ

વધારે મજબુત થાય. અને જ્યારે તેનું કામ કામ માઠું જુઓ ત્યારે તેને એકાંતમાં પેહલાં તો સમજાવો, કે “જુઓ એ ખરાબ કામ છે જોનારા મનમાં શું કહેતા હશે. અને જે જે માણસોને ખબર પડશે તેઓ પોતાના મનમાં શું કહેશે. ખબરદાર બીજી વખતે એમ કરશે નહિ. સારાં બચ્ચાંઓ એમ કરતા નથી.” તેમ સમજાવવા છતાં જો ફરી તે એવું કામ કરે તો લાયક સજા કરવી જોઈએ. ૩૫ માને જોઈએ કે બચ્ચાને બાપથી બીવડાવતી રહે. ૩૬ બચ્ચાને કામ કામ છુપી રીતે કરવા નહિ દીએ. પછી ગમે તો તે રમત હે.૫, ખાણું હોય અથવા કોઈ બીજું કામ હોય. જે કામ તે છુપી રીતે કરશે તો સમજી લી-ઓ કે તે બચ્ચું તે કામને પુરું સમજે છે. ત્યારે જો તે કામ પુરું હોય તો તે કામની ટેવ ઊડાવવી જોઈએ. અને જો તે કામ સાફ હોય જેમકે ખાણું પીણું તો તેને કહો કે સૌની રૂબરૂમાં ખાય પીએ. ૩૭ મેહનત કરવાનું કોઈ કામ એવું તેને સોંપો કે જે કામ કરવાથી તે તંદુરસ્ત અને હિંમતવાન રહે. સુસ્તી તેનામાં પેદા થાય નહિ. જેમકે છોકરાઓને વાસ્તે, ઇજા કાઢવા, મુગદલ ફેરવવી, એકાદ મૈલ ચાલવું. અને છોકરીઓ વાસ્તે ધંદી અથવા રેંટિયો ફેરવવાં જરૂરનું છે. એમાં એ પણ એક ફાયદો છે કે તેઓ એ કામને એમ જાણશે નહિ. ૩૮ ચાલવામાં બહુ જલદી નહિ ચાલે તે વાસ્તે તાકીદ કરવી અને નજર ઉપર રાખીને ચાલે નહિ. ૩૯ તેને હમેશા આજીવી કરવાની ટેવ પાડો. જીભથી, ચાલથી, અને વર્તણૂકથી મોટાઇ વાપરી શકે નહિ. એટલે સુધી કે પોતાની ઉમરના બચ્ચાંઓમાં પણ બેસીને પોતાનાં ડુંગરાં કે ઘર કે ખાનદાન કે ચોપડી કે લખાણ અથવા ખડીયો, સિનેટનાં વખાણ કરે નહિ. ૪૦ કોઈ કોઈ વખતે તેને એ ચાર

પૈસા આપ્યા કરો જો તે પોતાની મરજીમાં આવે ત્યાં ખર્ચે પણ તેને એવી ટેવ પાડો કે તમારાથી છુપી રીતે કોઈ પણ ચીજ ખરીદે નહિ. ૪૧ તેને ખાવાની, મિજલસમાં ઉઠવા બેસવાની રીત શીખાડો. જેમાંની થોડી રીતો અમે પણ અહિં લખીએ છીએ.

ખાવાની રીત.

જમણા હાથથી ખાવો. ખાવાની શરૂમાં મિસમિલ્લાહ પઢો. પોતાની આંગળી ખાઓ, બીજા માણસો કરતાં પેહલાં ખાઓ નહિ. ખાવાને ધુરકવું નહિ. ખાનાર માણસો તરફ જુઓ નહિ બહુ જલદી જલદી ખાશે નહિ. સારી રીતે ચાવીને ખાઓ. જ્યાં સુધી એક કોળિયો ગળી નહિ જાઓ ત્યાં સુધી બીજા મોંમાં મુકો નહિ, શેરવો લુગડાપર ટપકવો નહિ જોઈએ આંગળીયો જરૂર કરતાં વધારે ખરડાવી નહિ જોઈએ.

મિજલસમાં ઉઠવા બેસવાની રીત.

જેની સાથે મળો અદબથી મળો. ધીમેથી બોલો. મિજલસમાં મુકો નહિ ત્યાં નાક સાફ નહિ કરો; એવી જરૂર આવી પડે ત્યારે ત્યાંથી જુદે હંકાણે ચાલ્યા જાઓ. જ્યારે બગાસો કે છીંક આવે ત્યારે મોંપર હાથ મુકો પોતાની અવાજ ધીમી કરો. કોઈની તરફ પીઠ કરશે નહિ. કોઈની તરફ પગ કરશે નહિ. યંચા નીચે હાથ દબને નહિ બેસો. આંગળીઓ ફાલી નહિ. વગર જરૂરે વારંવાર કોઈની તરફ જુઓ નહિ. અદબથી બેસી રહો. બહુ વાતો કરો નહિ. વાતચાતમાં સમ નહિ ખાઓ, બને ત્યાં સુધી પોતે વાત શરૂ કરો નહિ. જ્યારે બીજા માણસ વાત કરે ત્યારે ખૂબ ધ્યાન દબને સાંભળો. કે જેથી તેનું દિલ નાખુશ થાય નહિ.

અલખત જે તે વાત ગુનાહની હોય તો સાંભળવી નહિ જોઇએ. તેને તેવી વાત કરવાની મના કરે અથવા તમે ત્યાંથી ઉઠી જાઓ. જ્યાં સુધી કોઇ માણસ એક વાત પૂરી બોલી નહિ રહે ત્યાં સુધી વચ્ચે બોલો નહિ. જ્યારે કોઇ આવે અને મિજલસમાં જગ્યા નહિ હોય ત્યારે તમો પોતાની જગ્યાથી જરા ખસી જાઓ અને મળાને બેસો કે જેથી જગ્યા થઇ જાય, જ્યારે કોઈની સાથે મળો અથવા તેનાથી છુટા પડો ત્યારે અરસલામો અલૈકુમ કહો, અને જવાબમાં વઅલૈકુમુરસલામ કહો. અને બીજી તરફના નવા નવા શબ્દો બોલો નહિ.

(એક બીજના) હકોનું ખયાન.

માઆપના હકો. ૧ તેઓને ધન પહોં આંડે નહિ અગર જે તેઓના તરફથી કંઇ વધપટ થઇ જાય. ૨ બોલવામાં અને તેની સાથે વરતવામાં અદખ કરે. ૩ જે કામો દીનથી દુરસ્ત હોય તેમાં તેઓની તાબેદારી કરે ૪ તેઓને જરૂર પડે તો માલથી તેઓની ખિજમત કરે. અગરજે તેઓ કાફર હોય. માઆપના ગુજરી ગયા પછી તેઓના હકો નીચે મુજબ છે. ૧ તેઓને વાસ્તે ખુદાપાક પાસે બક્ષીસની દોઆ માંગતો રહે. નફિલ ઇઆદતો અને ખેરાતનો સવાબ તેઓને પહોંચાડે. ૨ તેઓની સાથે મળનારાઓની સાથે ઉપકાર અને ખિજમત સારી કરે. ૩ તેઓને માથે જેટલું કરજ હોય અથવા તેઓએ જે કંઇ જમએઝ કામની વસીયત કીધી હોય અને તે વસીયત પૂરી કરવાની ખુદા પાકે તાકાત દીધી હોય તો તેને પૂરી કરે. ૪ તેઓના મરી ગયા પછી દીનથી ઉશ્કું રડવું અને પોક પાડવાથી બચે, નહિતો તેઓની રહને ધીજ થશે. અને દાદી, દાદો, અને નાની નાનો એઓનો હુકમ શરેઅમાં માઆપ જેવોજ છે. તેઓના હકોને

પણ માઆપ જેવાંજ જણવાં જોઇએ. તેવીજ રીતે મારી અને મામો મા જેવાં, અને રૂધ અને કોકો બાપ જેવાં છે. હદીસના મજારાથી એમજ માલુમ પડે છે.

૧૫જુના હકો એ છે. ૧ તેણીની સાથે અદખની વરતવું. ૨ જે તેણીને પૈસા ટકાની જરૂર હોય અને પોતાનામાં તેટલી તાકાત હોય તો તેણીની મદદ કરવી.

સાવકી માના હકો. પોતાના બાપની તે બહાલી છે અને બાપના બહાલાઓ સાથે ઉપકાર કરવાનો હુકમ છે તેથી કરીને સાવકી માના પણ કેટલાક હકો છે. જે કે ઉપર હમણા બયાન થયાં.

મોટા બાપ. હદીસથી બાપના જેવો છે. તેથી કરીને માલુમ પડી આવ્યું કે નાનો માઈ બોલાદ જેવો છે. અને તેથી કરી તેઓ એક બીજપર તેવાંજ હકો ધરાવશે જેવાંકે માઆપ અને બોલાદ એક બીજ સાથે ધરાવે છે. તેવાંજ રીતે મોટી બેહેન અને નાની બેહેનને પણ સમજ લેવી જોઇએ.

સગાં વહાલાંઓનાં હકો. ૧ પોતાનાં સગાં જે ગરીબ હોય અને તેઓમાં પૈસા કમાવવાની તાકાત નહિ હોય તો પોતાની ગુનગળશની મુજબ તેઓના ખરચનો બંદોબસ્ત રાખે. ૨ કોઈકોઇ વખતે તેઓની સાથે મળ્યા કરે. ૩ તેઓની સાથેના સગપણને તોડી નહિ કાઢે. એટલુંજ નહિ પણ કંઈ ધીજ પણ તેઓથી પોહચે તો તેના ઉપર સખર કરવો બેહતર છે.

સાસરોના સગપણને કુરઆનમાં બોલા પાકે નસબ (વંશ) માં બયાન કરાવેલું છે, તેથી કરીને માલુમ થાય છે કે સાસુ અને સસરા, સાળો અને બનેવી, જમાઇ અને વહુ, અને પોતાની ધણિઆણીની તેણીના આગલા ધણીથી થયેલી બોલાદ, અને તેવીજ

સિતે ધણીની આગલી ઓરતથી થયલી ઓ-
લાદનું પશુ કેટલક હમ છે. અને તેથી કરીને
એવા સગપણોમાં પશુ, ખીજાઓ કરતાં, ઉપ
કાર અને સારી વનાવું કરું ધ્યાન વધારે રા-
ખવું જોઈએ.

આમ મુસલમાનોના હકો. ૧ મુમ-
લમાનની બુલચૂક માફ કરે. ૨ તેના રવા-
પર દયા કરે. ૩ તેની એબને સંતાડે. ૪ તેના
ઉજર (કારણ) ને કચુલ રાખે. ૫ તેના પર
આત્મી પડેલી તકલીફને દૂર કરે. ૬ હમેશ તેનું
બહુ કરે. ૭ તેની દોસ્તીને કદી તોડે
નહિ. ૮ તેની સાથે જે કોતરકાર કર્યો હોય
તેની સંભાળ રાખે. ૯ તે માંદો પડે તો તેની
ખર્ચ રાખે. ૧૦ તે મરી જાય તો તેને વા-
સ્તે દોઆ કરે. ૧૧ તેની દાવત કચુલ રાખે.
૧૨ તેની મોકલેલી બેટને કચુલ રાખે. ૧૩
તેના પરાપકારના અદલામાં તેના પર પશુ ઉપ-
કાર કરે. ૧૪ તેની સારી દાલત જોઈને તેને
વાસ્તે દોઆ કરે. ૧૫ જરૂરની વખતે તેની
મદદ કરે. ૧૬ તેના કુટુંબની રક્ષા (હિફાજત)
કરે. ૧૭ તેનું કામ કરી દીએ. ૧૮ તેની વા-
તને માને. ૧૯ તેની બલામબુને કચુલ રાખે.
૨૦ તેની મુરાદ (મન્યા) પૂરી થવામાં તેને
નાઉમેદ કરે નહિ. ૨૧ તે છોક્ર આપને અલ-
હમદો-સિલાહ કહ્યે તો તેના જવાબમાં યરહમે
કહ્યાહ કહ્યે. ૨૨ તેની મુમ થયેલી વસ્તુ જે
મળ્યા આવે તો તેની પાસે પોંદ્યાડી દીએ.
૨૩ તેના સલામી જવાબ દીએ. ૨૪ તેની
સાથે નરગસથી વાતચીત કરે. ૨૫ તેની સાથે
ઉપકાર કરે. ૨૬ જે તે એના ભરોસા પર
સમ ખાય તો તે સમને પૂરી કરે. ૨૭ જે
તેના પર ક્રાઈ જુલમ મુજરે તો તેની મદદ
કરે અને જે તે પોતે ક્રાઈ ખીજા પર જુલમ
કરના તેય તો તેને રોકે. ૨૮ તેની સાથે
(હમેશ) મોહબ્બત કરે (કદીપશુ) દુશમની
ખગાડ કરે નહિ. ૨૯ તેની ફજોતી કરે નહિ.

૩૦ જે વાત પોતાને વાસ્તે પસંદ રાખે તેજ
તેને વાસ્તે પશુ પસંદ કરે. ૩૧ તેની સાથે
જ્યારે મેળાપ થાય ત્યારે તેને સલામ કરે.
મરદની સાથે મરદ અને ઓરતની સાથે ઓ-
રત હાથ મેળવે (મુસાફરો કરે), તો વધારે
સારું છે. ૩૨ જે કદાચ એકથી ખીજા સાથે કંઈ
ખુરાસ થઈ જાય તો ત્રણ દિવસથી વધારે વખત
માટે તેની સાથે વાતચીત કરવી છોડે નહિ.
૩૩ તેને વાસ્તે પોતાના મનમાં ખોટા વહેમ
લાવે નહિ. ૩૪ તેની સાથે દુશમનાઈ કે અ-
દેખાઈ કરે નહિ. ૩૫ તેને સારી વાત સિ-
ખાડે ખરાબ વાતોની મનાઈ કરે. ૩૬ નાની
ઉમરવાળાઓ ઉપર દયા કરે અને મોટાઓનો
અદમ કરે. ૩૭ જે મુમલમાન વચ્ચે જે કંઈ
ખગાડ થઈ જાય તો તેઓની વચ્ચે મેળાપ
કરાવી દીએ. ૩૮ તેની નિંદા (ગીમત) કરે
નહિ. ૩૯ તેને કોઈ તરેહની નુકસાની પોંદ-
યાડે નહિ. નહિ આખરમાં અને નહિ માલમાં.
૪૦ તેને કિઝાલી તેની જગ્યા પર પોતે બેસે નહિ.

પડોશીનાં હકો

૧ તેની સાથે ઉપકાર અને સંભાળથી
વર્તે. ૨ તેનાં ઐરાં છોકરાંની આગરની સં-
ભાળ (રક્ષા) કરે. ૩ કોઈ કોઈ વખતે તેને ઘેર
ક્રાઈ ચીજ બેટ મોકલતો રહે. અને ખાસ
કરીને જ્યારે તેઓ જૂબે મરતાં હોય ત્યારે
તો જરૂર થોડું કે વધારે ખાણું તેને આપે.
૪ તેને ધન્ય પોંદ્યાડે નહિ. નજીવી વાતોમાં
તેની સાથે તકરાર કરે નહિ. અને જેવી રીતે
કે પોતાના દેશમાં પડોશી હોય છે તેવીજ
રીતે સરરમાં પશુ હોય છે. એટલે તે ખાણ-
સકે જે સફરમાં ઘેરથી સાથે ગયો હોય અ-
થવા ન્તામાં કદાચ તેનો સાથી બની ગયો
હોય તેનું હમ પશુ તેજ દેશનાં પડોશીની
ખરાબ છે. તેનાં હકોને વાસ્તે ખુલાસો એ છે
કે પોતાની રાહત કરતાં તેની રાહતનું વધારે

ખ્યાન રાખે. કેટલાક લોકો રેલગાડીમાં અથવા ગાડાઓમાં અથવા ખીજ એવીજ સફરની સવારીઓમાં એક ખીજ સાથે ધણીજ જૂડી રીતે વર્તે છે જે ધણીજ ખરાબ છે.

એવીજ રીતે જેઓ ખીજના આસર નીચે હોય જેવાં કે યતીમ અને રાંડો કે નાકાર અને કમજોર કે નાદાર અને માંદો, કે અપંગ અને મુસાફર અને બીખારી એ લોકોનાં કેટલાં હકો વધારે:—૧ એ લોકોને માલથી મદદ કરવી. ૨ એ લોકોનાં કામો પોતાનાં હાથ પગ વડે કરી દેવાં ૩ એ લોકોને તેઓની હેરાનીથી દિશાસો આપવો. ૪ તેઓએ માંગેલી વસ્તુની ના પાડવી નહિ.

કેટલાક હકો ફક્ત માણસ હોવાને લીધે છે. અગર જો તે મુસલમાન નથી, અને તે એ છે:—૧ કોઇ પણ બુદ્ધચૂક વગર કોઇને તેનાં જન કે માલમાં નુકસાની પોંદ-ચાડે નહિ. ૨ દીની સમય વગર કોઇને ગાળો બાડે નહિ. ૩ જો કોઇને ખાવા પીવાની અથવા ખીજ કોઇ મુસ્લીમ કે માંદગીમાં જુએ તો તેની મદદ કરે. ખાણું પાણી દીએ, તેની માંદગીનો છલાજ કરે. ૪ જે દાલતમાં શરમ શરીફ સળ કરવાની રમ દીધી છે તેમાં પણ જુલમ કે વધારો કરે નહિ.

જનાવરોનાં હકો. ૧ જે જનાવરને ગેધી રાખવામાં કંઈ યાપદો નહોય તેને કેદ કરે નહિ. ખાસ કરીને પક્ષીઓના બચ્ચાંઓને તેઓના માળામાંથી કાઢી લાવવાં, અને તેથી કરીને તેઓનાં માથાપને હેરાન કરવાં ધણીજ દયા વગરનું કામ છે. ૨ જે જનાવરોને ખાવાનો હુકમ છે. તેઓને પણ ફક્ત પોતાનું દિલ ખુશ કરવા વાસ્તે મારી નાંખવું નહિ જોઇએ. ૩ જે જનાવરોથી તે પોતાનું કામ લેતો હોય (જેમકે ઘોડા બળદ વીગેરે) તેઓના આરાપાણીઓ અને તેઓને આરામ પોંદવાડવાનો તેઓની આકરી કરવાનો પ્રેરણે

બદોખસ્ત રાખે તેઓની તાકાત ઉપાંત તેથી કામ લીએ નહિ, તેઓને હદથી વધારે મારે નહિ ૪ જે જનાવરને જુગદ કરવાં હોય અથવા તેઓ ઇજ પહેંચાડે છે તેથી કરીને તેઓને મારી નાંખવાં હોય તો તેજ હથિયારથી જલદીથી મારી નાંખે તેઓને રીખાવીને અથવા જૂખા તરસા રાખીને મારે નહિ.

જરૂરની વાત.

જો કોઇ માણસના હક્કમાં કંઈ ધટાડો થયો હોય તો તેઓમાં જેઓ હક્ક અદા કરવાને લાયક હોયતો તેઓનાં હકો અદા કરે નહિતો માફ કરાવે. જેમકે કોઇનું દેવું માથે રહી ગયું હતું અથવા કોઇની સોંપેલી વસ્તુમાં કંઈ વધવટ કાપી હતી. અને જે હકો ફક્ત માર કરાવવાં લાયક હોય તેઓને ફક્ત માફ કરાવે. જેમકે નિંદા [ગીમત] વિગેરે કાપી હતી અથવા તેને માર્યો હતો. અને જો કોઇ સમયથી હકદારોની માફ કરાવી શકતો નથી અથવા હકો અદા કરી શકતો નથી, તો તેવા માણસોને વાસ્તે હમેશ બક્ષાસની દોઆ કરે તરે. કંઈ તાજુખી નથી કે કેયામતને દહાડે ખુદાયાક તેઓને રાજ કરી તે હકો માર કરાવી દે. પણ એ પછી પણ જ્યારે તે હકો અદા કરવાની અથવા માર કરાવવાની તેને તક મળી આવે ત્યારે તેમાં સુસ્તી કરે નહિ. અને તેનાં હકો તેઓથી અદા થાય તેની ઉમેદ નહોય તો તેઓથી નરમાસથી વસક્ષ કરે. અને જેઓથી ઉમેદ નહોય અથવા તે હકો વસક્ષ થવાને લાયક નહોય, જેમકે નિંદા વીગેરે ત્યારે અગરજો કેયામતને દહાડે તે હકોના બદલામાં નેકીયો મળવાની ઉમેદ છે પણ માફ કરવામાં એ કરતાં ધણી વધારે સવાબ છે, અને તેથી કરીને તદ્દન માર કરી દેવું વધારે સાફ છે. તેમાં ખાસ કરીને જ્યારે કોઇ માણસ કાલાવાલા કરીને માર કરાવે તો હોય.

તજવીદ એટલે કુરઆને શરીફને

સારી રીતે સુધારીને સહીદ

પઢવા વિષેનું બયાન*

મસઅલો. એમાં કોશીશ કરવી વાજેબ છે. એમાં બેહરકારી અને સુસ્તી કરવાથી શુનોહ થાયછે.

કાયદો. એના ઘણા કાયદાઓ છે પણ કેટલાક કાયદાઓ જે ઘણા જરૂરી અને સેહેલા છે તે લખાએ છીએ:—

ચેતવણી. એ હરફોમાં સારી રીતે બં-
દોખસ્તથી ફરક કરવો જોઈએ. અને સારી
રીતે આદા કરવા (પઢવા) જોઈએ. અલેફ
એન અને હમઝામાં. અને તે અને તોએમાં.
અને સે, સીન, સોઆદમાં અને હે મોટી
અને હે નાનીમાં. અને દાલ દોઆદમાં ને
ઝાલ, એ અને ઝોએમાં. એટલે તે (હરફ)
નો મોં ભરીને ઉચ્ચાર થતો નથી અને તો-
એનો ઉચ્ચાર મોં ભરીને કરવામાં આવે છે.
અને સે નરમ બોલાય છે. અને સીન સખ
તાઇથી બોલાય છે. અને સોઆદ મોં ભ-
રીને બોલવામાં આવે છે અને દોઆદને
બોલતી વખતે જીમનું વજણ ડાબી દાદ સાથે
લાગે છે. આગલા હાંતો સાથે જીબ લગારીને
પઢવું જોઈએ. અને એની વધારે ટેવ પાડવી
જોઈએ અને ઝાલ નરમીથી બોલાય છે. અને
એ બાર ઘણે બોલવામાં આવે છે. અને ઝાય
મોં ભરીને બોલાય છે.

કાયદો. નીચે લખેલા હરફો હમેશ મોં
ભરીને બોલાય છે. ખે, સોઆદ, દોઆદ,
તોએ, ઝોએ, જૈન, (મોટો) કાફ.

* જે વાતો એ સંબંધી સમજવાને ખારીક
હતી અથવા જે તદ્દન બેહર હતી કે જે સુજબ
ચોક્કો પોતાની મેળે પઢે છે તેવી વાતો લખી નથી.

કાયદો. જુન અને મીમ પર બ્યારે
તશદીદ હોય ત્યારે શુન્ના પઢો. એટલે તેજ
અવાજને જરા વાર નાકમાં થોભાવીને કાઢો.

કાયદો. જે હરફ પર ઝખર કે ઝેર કે
પેશ અને તેની આગળનો હરફ અલિફ
અથવા વાવ અથવા ચે નહોય ત્યારે તેને
લખારીને પડશો નહિ. જેવી રીતે ઘણી છાક-
રીઓ (અને છાકરાઓ)ની ટેવ હોય છે. એવી
રીતે પઢવું જોઈએ. જેમકે અલહમદુલ્હે
એવી રીતે પઢ કે અલહમદુ અથવા માલેક
ને માલિકી અથવા ધવાકને ધયાકા. અને જે
ઠેકાણે આલિફ કે ચે અથવા વાવ હોય તેને
ટુંક અવાજમાં ઘટાડે નહિ. મતલબ એકે
ખેચવાના અને ટુંક અવાજમાં પઢવાના શ-
બ્દોની ઘણી સંખ્યા રાખે.

કાયદો. પેશને એવી રીતે પઢ કે જેમાં
વાવનો કમક અવાજ આવી જાય; અને તેમજ
ઝેરમાં મેનો કમક અવાજ આવી જાય.

કાયદો. જે ઠેકાણે જુન પર જઝમ હોય
અને જુન પછી નીચે લખેલા હરફોમાંના કોઇ
હરફ હોય તો જુનને શુન્ના પઢો. અને તે હરફો
એ છે:—તે સે જીમ દાલ ઝાલ એ સીન
શીન સોઆદ દોઆદ તોએ ઝોએ ફે
(મોટો) દાફ (નાનો) કાફ જેમકે અંતુમ,
મિન સમરતીન, ફઅંજયનાકુમ, અંદા-
દન, અઝરતહુમ, અંઝલા, મિનઅ-
તાહુ, યશોરો, લમસખરા, મંદુદીન,
ફઈનતિબન, ફંઝાર, જુનફેકુન, મિનકખ-
લિક, ઇનફનતુમ.

કાયદો. એવીજ રીતે જો કોઇ હરફ પર
ખે ઝખર કે ખે ઝેર કે ખે પેશ હોય કે જેના
થી જુનનો અવાજ નિકળે છે, અને તે હરફ
પછી મયફર પંદર હરફોમાંના કોઇ હરફ આવી
જાય ત્યારે પણ તે જુનની અવાજને શુન્ના બતાવો.
જેમકે જઝાતિનજરી, જમીઅ સુખમ.

સ્તવા, મિન નફસીન શાયમ, રિઝક કાલુ રસૂલુન કરીમ, એવીજ રીતે ખીજા દાખલા (કુરઆને શરીફમાં) શોધી લીઓ. જ્યાં નૂત પર જઝમ હોય અને તેની પછી રેનો હરફ અથવા લામ આવે તો તે નૂતમાં નૂતનો અવાજ તદ્દન રહેતો નથી એટલુંજ નહિ પણ તદ્દન રે અથવા લામમાં મળી જાય છે. જેમકે મિરરખબોહમ, વલાકલ લાયશઆરન.

કાયદો. એવીજ રીતે જો કોઈ હરફ પર બે ઝખર કે બે ઝેર કે બે પેશ હોય જેથી કરીને નૂતનો અવાજ પેદા થાય અને તે હરફ પછી રે અથવા લામ હોય ત્યારે પણ તે નૂતનો અવાજ જતો રહેશે રે અથવા લામમાં મળી જશે જેમકે ગફુર રહીમ, હોદ્દલ લિલ મુતકીન.

કાયદો. જે નૂતપર જઝમ હોય અને તેના પછી બે હરફ હોય તો તે નૂતને મી-મની પેઠે પઢીશું. અને તેને ગુન્ના પણ કરશું. જેમકે અનબેઅહુમ અને અબેઅહુમ પઢીશું. તેવીજ રીતે જો કોઈ હરફ પર બે ઝખર, બે ઝેર, અને બે પેશ હોય જેથી નૂતનો અવાજ પેદા થાય અને તેની પછી બે હોય ત્યાં પણ તે નૂતનો અવાજ બદલીને મીમ પઢીશું, જેમકે અલીમુન બેમાં તેને અલીમુમ બેમા પઢીશું કેટલાક કુરઆનોમાં એવે ઠંકાણે એક નાનકડી મીમ લખેલી હોય છે. અને કેટલાકમાં હોતી નથી. પણ સૌ ઠંકાણે એવીજ રીતે પઢવું જોઈએ, કે જે જે ઠંકાણે એ કાયદો લાગુ પડતો હોય.

કાયદો. જ્યાં મીમપર જઝમ હોય, અને તેના પછી બે હરફ હોય તો તે મીમપર ગુલા કરવો. જેમકે યઅ તસિમબિહલાહ.

કાયદો. જે હરફ પર બે ઝખર બે ઝેર કે બે પેશ હોય અને તેના પછીના હરફ પર જઝમ હોય તો ત્યાં બે ઝખરની જગ્યાએ એક

ઝખર પઢીશું અને ત્યાં જે અલિફ લખેલો છે તેને પઢીશું નહિ. અને ઝેરવાળો એક નૂત પોતાના તરફથી તે જઝમવાળા હરફ સાથે મેળવીશું. જેમકે ખખરન લવસીયતો, તેને ખથ-રનિલ વસીયતો પઢીશું. એવીજ રીતે બે ઝેરને ઠંકાણે એક ઝેર પઢીશું, અને તેવાજ (ઝેરવાળો પોતાના તરફથી એક) નૂત પાછલા હરફ સાથે મેળવીશું. જેમકે રખૂરીન લઝીના તેને ફખૂરેનીલ લઝીન પઢીશું. તેવીજ રીતે બે પેશ ને ઠંકાણે એક પેશ પઢીશું, અને તેવાજ (ઝેરવાળો) નૂત પાછલા હરફ સાથે મેળવી દેશું, જેમકે નફુત ખનદુ તેને નૂહો નિખનદુ પઢીશું. કેટલાક કુરઆનોમાં નાનકડો નૂત વચ્ચે લખેલો હોય છે પણ જે કુરઆનમાં લખેલો નહિ હોય ત્યારે પણ એમજ પઢવું જોઈએ.

કાયદો રે ના ઉપર જો ઝખર કે પેશ હોય તો તેને મોં ભરીને પઢવું જોઈએ. જેમકે રખિમન આલમીન. અમરોહુમ અને જે રેની નીચે ઝેર હોય તો નરમાસથી પઢવું જોઈએ. જેમકે ગયરિલ મગદુબે. અને જો રે પર જઝમ હોય તો તેના આગળના હરફને જુઓ. જો તેના ઉપર ઝખર કે પેશ હોય તો રે ને મોં ભરીને પઢો. જેમકે અનઝર તહુમ મુરસલુન. અને જો તેના આગળના હરફ પર ઝેર હોય તો તે જઝમ વાલી રે ને નરમાસથી પઢો. જેમકે લમતુનઝિશુમ. અને કેટલેક ઠંકાણે એ કાયદો લાગુ પડતો નથી. તેવાં ઠંકાણાં તમે સમજી શકશો નહિ. પણ ધણે ઠંકાણે તો એજ કાયદો વપરાય છે. તમે એવીજ રીતે પઢ્યા કરો.

કાયદો અલ્લાહો અને અલ્લાહુમમાં લામ છે એ લામથી આગળના હરફ પર જો ઝખર કે પેશ હોય તો લામને મોં ભરીને પઢો. જેમકે ખતમહીહો, ફઝાહો મુહીહો, વ ઇઝકાલુહોહુમ. અને જો આગળના હરફ પર

ઝેર હોય તો તે લામને નરભાસથી પઢે. જેમકે અલહમ્દાલિલ્લાહે.

કાયદો. જ્યાં ગોળ તે હોય પછી તે મળેલી હોય અથવા હરફાથી જુદી હોય અને ત્યાંજ થોભવું હોય (એટલે આપત કરવી હોય) તો તે તેને હે પઢવી. જેમકે કસવતન તેને કસવહ પઢીશું, આતુઝ ઝકાતા અને તૈયમ-તનમાં પણ (આપત કરતી વખતે) હે પઢીશું.

કાયદો. જે હરફ પર બે ઝમર હોય અને તે ઠેકાણે આપત કરવી હોય તો તે હરફની આગળ અલિફ પઢીશું. જેમકે નિદાઅન તેને નિદાઆ પઢીશું.

કાયદો. જે હરફ પર મઠની નિશાની હોય ત્યાં જરા અવાજને વધારી દીઓ. જેમકે વ-લહ ફાલીન. અહિં અલિફને બીજા ઠેકાણા-ઓના આલિફ કરતાં વધારે લંબાવીને પઢો. અથવા જેમકે કાલૂ અને અન્નેને. અહીં વાવ ને બીજા વાવો કરતાં વધારશો. અથવા જેમકે ફી આઝાનોહુમ. આ યે ને બીજા યે કરતાં લંબાવશો.

કાયદો. (આપત ઉપર) જ્યાં મીમ, કે તોએ, કે હે, અથવા (મોટા) કાફ અને ફે, અથવા (નાના) કાફ લખેલા હોય ત્યાં ઠેરી જાઓ. અને જ્યાં સીન અથવા સકતા કે વકશ (લખેલું) હોય ત્યાં તઠન થોભી જશો નહિ પણ જરા અટકીને આગળ પઢતાં ચાલ્યા જાઓ. અને જ્યાં એક આપતમાં બે જગ્યાએ ત્રણ નુકના : આ પ્રમાણે લખેલા હોય ત્યાં એક ઠેકાણે થોભો અને બી જે ઠેકાણે થોભો નહિ. પછી ગમેતો પહેલી નિશાની આગળ થોભો અથવા બીજી આગળ થોભો. અને જે (આપત ઉપર અથવા જે) ઠેકાણે જો લખેલા હોય ત્યાં થોભશો નહિ અને જ્યાં બીજી નિશાનીઓ લખેલી હોય ત્યાં મનમાં આવે તો થોભો અને ચાહો નહીં થોભો. અને જ્યાં ઉપર નીચે બે નિશાનીઓ દીધેલી હોય ત્યાં જે ઉપર લખેલી હોય તે પ્રમાણે ચાલો.

કાયદો. જે હરફ પર જઝમ હોય અને તે પછીના હરફ પર તશદીદ હોય ત્યારે તે ઠેકાણે પેહલો હરફ પઢશે નહિ. જેમકે કફ-તબ્થનામાં ફાલ પઢાશે નહિ. અને કાલત-તાએફુનમાં તે પઢીશું નહિ. અને લઘમઅ-સત્તમાં તોએ પઢાશે નહિ. અને અસક-લત ફઅબુક્રાહમાં તે પઢીશું નહિ. અને ઓ-જીઅત દઅવતોકોમાં તે પઢાશે નહિ. અને અલમ નખલુકકુમમાં (મોટા) કાફ પઢાશે નહિ. પણ જો એ જઝમ વાલો હરફ નન હશે અથવા બે ઝેર કે બે ઝમર કે બે પેશથી નનનો અવાજ પેદા થઈ ગયો હશે અને તેની પછી તશદીદવાલો હરફ યે અથવા વાવ હોય તો ત્યાં પઢવામાં નનનો અવાજ પઢાશે. જેમકે મંયમકુલો, ઝોલોઆતુવ વરઅહ-નમાં નનનો અવાજ નાકમાં પેદા થશે.

કાયદો. વમા મિનદાઅતિનના (૧૨મા) સિપારાના યોથા રફઅની છૂટી આપતમાં જે આ શબ્દ આવ્યો છે મજરીહા એ રેની ઝરને બીજા ઝરો જેવી પઢીશું નહિ પણ જેવી રીતે 'સિતારે' ની રેનો ઝેર પઢવામાં આવે છે તેવીજ રીતે એને (મજરેહા) પઢીશું.

કાયદો. હામીમના (૨૬મા) સિપારામાં સૂરએ હોઅરોનના બીજા રફઅની પેહલી આપતમાં બેઅસલ ઇસમે જે શબ્દ છે તેમાં બેઅસનો સીન કોઇ હરફથી મળતો નથી અને તેના પછીનો લામ તેના પછીની સીન સાથે મળે છે, અને એવી રીતે પઢાય છે કે બેઅસ લિસમો.

કાયદો. તિલકર રોસોલોના (૩૭) સિ-પારામાં આવે ઇમરાતની સૂરતની શરૂમાં અ-સિફ લામ મીમ જે આવેલો છે તેની મીમને તેના પછીના શબ્દ અજાહના લામ સાથે એવી રીતે જોડવામાં આવે છે કે જેના હિજ્જ (જોડણી) એવી રીતે કરાય છે મીમ યે ઝેર

મી, મીમ લાખ ઝવર મલ મીમલ અને કેટલાક પદનારા એમ પટે છે કે મીમ મલ એ ખોડું છે.

ફાંચકો. એ કેટલાક શબ્દો એવા છે કે લખાય છે જુદી રીતે અને પદવામાં જુદી રીતે આવે છે. તેઓનું બહુજ ધ્યાન રાખશો અને કુરઆને શરીરમાંથી એ મુકામે કાઢીને છોકરીઓ (અને છોકરાઓને) દેખાડી દીઓ અને સમજવી દીઓ.

પેહલું મુકામ. કુરઆને શરીરમાં જે કોઈ ઠેકાણે અનાનો શબ્દ આવેલો છે તેમાં નન પછીનો અલિફ પદવામાં આવતો નથી પણ ફકત પેહલો અલિફ ઝવરથી પઢાય છે અને નન ઝવરથી પઢાય છે. નનની સાથે અલિફને મેળવીને નનને લખાવીને પદવામાં આવતો નથી.

બીજું મુકામ. સયફલના (બીજા) સિપારાના ૧૬મા રૂકુઅની ત્રીજી આયતમાં યબસેતો સોઆથી લખાય છે પણ પદવામાં સીનથી પહેલું બેધએ. ધણુક કુરઆનોમાં તે ઠેકાણે એક નાનકડી સીન પણ લખેલી હોય છે. પણ જે નહિ લખેલી હોય તોપણ સીન તે ઠેકાણે પઢી જોઈએ. તેવીજ રીતે વલોઅન્નાના (૮મા) સિપારાના સોળમાં રૂકુઅની પાંચમી આયતમાં બસતહ જે શબ્દ આવેલો છે તે ઠેકાણે પણ સીનજ પઢાય છે.

ત્રીજું મુકામ. લનતનાના (૪થા) સિપારાના છઠ્ઠા રૂકુઅની પહેલી આયતમાં અફુર્ન શબ્દમાં ફે હરફ પછી અલિફ લખાય છે પણ પઢાતો નથી.

ચોથું મુકામ. લનતનાના સિપારાના આઠમાં રૂકુઅની ત્રીજી આયતમાં લાહલેલ લાહેમાં પહેલા લાખ પછી બે અલિફ લખ્યા પછા છે પણ એકજ અલિફ પઢાય છે અને તે એવી રીતે લખાઈએ.

પાંચમું મુકામ. લાયોહિયુલ્લાહના (૬ઠા) સિપારાના નવમા રૂકુઅની ત્રીજી આયતમાં તબૂઆ એ શબ્દમાં હમઝા પછી અલિફ લખાય છે પણ પદવામાં આવતો નથી.

છઠું મુકામ. કાલલમલ્લોના (૯મા) સિપારાના ત્રીજા રૂકુઅની ચોથી આયતમાં મલાએહી શબ્દમાં લાખ પછી અલિફ લખાય છે પણ પદવામાં આવતો નથી. પણ તે મલ્-એહી પઢાય છે. એવીજ રીતે એ શબ્દ કુરઆનમાં જે જે ઠેકાણે આવેલો છે ત્યાં એવી રીતે પઢાય છે.

સાતમું મુકામ. વઅલસુ (૧૦મા) સિપારાના તેરમાં રૂકુઅની પાંચમી આયતમાં લાઝ્ઝાઉમાં લાખ પછી અલિફ લખેલો છે, પણ તે પઢાતો નથી. પણ લઝ્ઝાઉ પઢાય છે.

આઠમું મુકામ. વમા મિન દાખતિનના (૧૨મા) સિપારાના છઠ્ઠા રૂકુઅની આઠમી આયતમાં સમૂહા શબ્દમાં ફાલ પછી અલિફ લખેલો છે પણ તે પદવામાં આવતો નથી. તેમજ હમા ખતમોકુમના (૨૭મા) સિપારામાં વન્નજમની સુરતના ત્રીજા રૂકુઅની ઓગણીસમી આયતમાં જે સમૂહા શબ્દ આવેલો છે તેમાં પણ અલિફ પઢાશે નહિ.

નવમું મુકામ. વમા ઓબરરેઓ નહ-સીના (૧૩મા) સિપારાના દસમા રૂકુઅની ચોથી આયતમાં લેતલ્લોવામાં વાવ પછી અલિફ લખાય છે પણ તે પઢાતો નથી વાવ ને ઝવર પઢાશે.

દસમું મુકામ. સુબહાનલલ્લીના (૧૫મા) સિપારાના બોઠમાં રૂકુઅની બીજી આયતમાં લન નહઝોવામાં વાવ પછી અલિફ લખેલો છે. પણ પઢાતો નથી. એવીજ રીતે એજ સિપારાના સોળમા રૂકુઅની પહેલી આયતમાં લેસીનનાં અલિફ પદવામાં આવતો નથી.

અચ્ચારમું ઝુકામ. મચકુર સિપારાના સત્તરમા રૂકુઅની સાતમી આયતમાં લાકિન્ના માં નૂન પછી અલિફ લખાય છે પણ પઠાતો નથી. નૂનને ઝંબર પઢીયું.

બારમું ઝુકામ. વકાલલ્લજીના (૧૯મા) સિપારાના સત્તરમા રૂકુઅની સાતમી આયતમાં લા અઝમલ્લનહુ માં લામની પછી બે અલિફ લખાય છે પણ એકજ પઢાશે અને તે એવી રીતે લ-અઝમલ્લનહુ.

તેરમું ઝુકામ. વમાલેયલા (૨૩મા) સિપારામાં છઠ્ઠા રૂકુઅની સુડતાળીશમી આયતમાં લાઈલ્લત્તજીમમાં પેઢલા લામ પછી બે અલિફ લખાય છે. પણ એકજ પઢાય છે, લ-એલલ-જહીમ એવી રીતે.

ચૌદમું ઝુકામ. હામીમના [૨૬મા] સિપારાના સરએ મોહમ્મદ (સલ)ના પેઢલા રૂકુઅની ચોથી આયતમાં લેયબલોવામાં વાવ પછી અલિફ લખાય છે પણ પઠવામાં આવતો નથી. પણ આવી રીતે પઢે છે લેયબલોવ તેવીજ રીતે એજ સરતના ચોથા રૂકુઅની ત્રીજી આયતમાં નખલોવામાં પણ વાવ પછી અલિફ લખાય છે પણ પઠવામાં આવતો નથી. પણ નખલોવ પઢાય છે.

પંદરમું ઝુકામ. તખારકલ્લજીના (૨૯ મા) સિપારામાં સરએ હદરના પેઢલા રૂકુઅની ચોથી આયતમાં સલાસિલા શબ્દમાં

ખીજ લામ પછી અલિફ લખાય છે પણ પઠાતો નથી. પણ આની રીતે પઢે છે. સલાસેલ છેલ્લા લામપર ઝંબર પઢયું. અને એજ રૂકુઅની પંદરમી અને સોળમી આયતમાં બે જગ્યા કવારીરા કવારીરા આ વ્યા છે અને બંને જગ્યાએ ખીજ રે પછી અલિફ લખવામાં આવે છે. ત્યારે ધણાએક પઠનારાઓ પેઢલા કવારીરાપર થોભે છે અને ખીજ કવારીરાપર થોભતા નથી તો ન્યારે એમ પઢાય ત્યારે હુકમ એ છે કે પેઢલા કવારીરા શબ્દપર અલિફ પઢાય અને ખીજપર પઢાય નહિ. પણ રેપર ઝંબર પઢે, અને જો કાઠ પેઢલા કવારીરાપર થોભે નહિ અને ખીજ પર થોભે તો જ્યાં થોભે : ત્યાં અલિફ પઢવો જોઈએ, અને જ્યાં નહિ થોભે ત્યાં અલિફ પઢે નહિ.

ફાઇદો. વઅલમૂતા (૧૦મા) સિપારામાં સુરએ તૌમા જે બરાઅતુમ મિનલ્લાહેથી શરૂ થાય છે તેની ઉપર મિસમિલ્લાહ લખેલી નથી. તેનો હુકમ એવો છે કે જો કાઠ ઉપરથી પઢતું ચાલ્યું આવે તો તે માણસ ત્યાં પહોંચીને મિસમિલ્લાહ પઢે નહિ. તેમજ શરૂ કરી દીએ. અને જો કાઠએ તેજ ડેકાણેથી પઢવું શરૂ કીધું. અથવા થોડી સુરત પઢીને પઢવું બંધ કરી દીધું હતું. ૧૨ી વચ્ચેથી પઢવું શરૂ કીધું તો એ બંને હાલતોમાં મિસમિલ્લાહીર રહમા નિરરહીમ પઢવું જોઈએ.

હકીમુલ ઉમ્મહ હજરત મોલા. સાહેબ (સલ્લમહુ) ની રચેલી

જાડલ આમાલ કી. અ. ૨
ફાઈલ પ્રમાન કી. અ. ૨૥
તાલીમુદીન કી. અ. ૬
પસલાદર રોશુમ કી. અ. ૪
કસદુસ સખીલ હલા મોલલ જલીલ કી.
અ. ૧૥
કોલુસ સવાળ શી મસઅલતીલ હિમળ
પ્રદાવિષે કી. અ. ૧
અલકોયુલ બદીઅ કી. અ. ૨
પસલાહે નજરીયા. નજીર અહમદના કુર-
આનના તરજુમાની બૂતો કી. અ. ૨
પસલાહુલ ખીયાલ. નવી રોશનીવાળાઓ
માટે કી. અ. ૨૥ ગુજરાતી કી. અ. ૪
મજમુઆ રસાએલ કી. અ. ૧૥
મજમુઆ એલાજુલ કહત વલ વળા કી. અ. ૧૥
રસલુલ ખેતાબ કાગઝા વિષે કી. અ. ૨
તાલિમુતાલિમ ચાર જાનરા સહીત કી.
અ. ૧૥
અખબારે ઝલઝલા કી. બે પૈસા.
ઇસ્તિખસાર. ઇસ્તિખસાર વિષે કી. અ. ૧
જાદુસ સજહ કી. અ. ૨૥
મોનામત મકયુલ તરજુમા સહીત કી.
અ. ૭
કલીદે મસનવી બા. ૧ લો. કી. ૩. ૧)
કલીદે મસનવી બા. ૨ ને કી. ૩. ૧
આ બંને ભાગ મસનવી મોલાના રમના
પ્રથમ દરતરની શરહ ઉડુમાં ધણીજ ઉમદા છે.
ખોલાસા સાંધસ જોર ઇસ્લામ તાલીમુદ-
દીન સહીત કી. ૩. ૧)
સાંધસ જોર ઇસ્લામ અસલ કી. ૩. ૧૥
ઇકતેસાદ તકલીદ તથા ઇજતેહાદ વિષે
જેર મોકતેહીના રહમાં કી. અ. ૩
હોકુકુલ ઇસ્લામ કી. બે પૈસા
કમાલાતે ઇમિદાદીયા કી. અ. ૪૥
કમાલાતે ઇમિદાદીયા કી. અ. ૩૥
મવાજેને અફરીયા કી. અ. ૧૥
અલકુલ મવાજેન બા. ૧ લો કી. અ. ૪

એજ બા.
કીતાબોમાં મોલાના
તજકીરે આખેરત
વખજ કી. અ. ૩
રોઝકા વખજ કી. અ.
મનાઇને હસના સુરાવલ અસ...
કી. અ. ૨૥
સરાઇ મોઆમલા કી. અ. ૨
ખેતાયુલ મલીહ. મસીદ તથા મહદી વિષે
કાદયાનીનો રહ કી. અ. ૧૬
તૈસીરલ મુખતદી કી. અ. ૪૥
ફતાવા અફરરીયા. બા. ૧ લો કી. અ. ૩
એજ બા. ૨ ને કી. અ. ૪
હકકુસ સેમા. રાગ વિષે કી. અ. ૧૥
તજવીદુલ કુરઆન કી. અ. ૧૥
આમાલે કુરઆની બા. ૧ લો કી. અ. ૧
એજ બા. ૨ ને કી. અ. ૨
એજ ભાગ ૩ ને કી. અ. ૨
બેહેક્તી ઝેવર હસ ભાગમાં કીતાબ પૂરી.
કી. ૩. ૨૬ દરેક ભાગની કી. અ. ૪ આ
કિતાબ દરેકને અને ખાસ કરીને ઊંઢરીઓને
શીખવવી ધણી ઉપયોગી છે. એમાં દીન દુ-ખા
બંનેની તાલીમ છે.
બેહેક્તી ગાદર કી. અ. ૮ જે બેહેક્તી
ઝેવરનો વધારો છે, અને ધણી ખાસ મસલા
મરદોને લાએક તથા મરદોના ઇજાબના છે.
તહકીકે તાલીમે ઉમેજ કી. બે પૈસા.
તરીકે મોહુદ કરીદ કી. અ. ૧
ઇકતીર દરખાને તકદીર કી. અ. ૮
રિસાલએ અખબાર ખીની કી. અ. ૧
તરસીરખયાતુલ કુરઆન બા. ૧ લો કી ૩. ૧૥
એજ બા. ૨ ને કી. ૩. ૧૥
એજ બા. ૩ ને કી. ૩. ૧૥
એજ બા. ૪ લો કી. ૩. ૧૥
મીસમુલ મુસલેમીન કી. અ. ૩
મોશીદુલ વારસીન કી. ૩. ૧) અંબ બંને
કીતાબ ખીન મોલવીની છે.

બહેર ખબર.

૬ કી. ર. ૨૧૧
એક જગ્યાએ
તરીકે તોહીની
ત્રીજી એક બાજમાં
૧૧ સો બાજ છે. વાંચ-

૭૯૫૫૬-૬૬ ઉર્ડુ કી. અ. ૫

ગતા-ઉર્ડુ કી. અ. ૪

૧૧ બને ચોપડી ઇસ્કે જેમ વિષે ધણી
ઉમદા છે.

કુરઆને-હિસ્સા વારસાની કિતાબ ગુજરાતી કી. અ. ૮

રહેશિક-ગુજરાતી કી. અ. ૨

માલા યુદ્ધ મિન્હો-આ જગત નાણીતી
કાસ્તી કીતાબનો તરજુમો સમજી નોટો સાથે
ગુજરાતીમાં થયો છે. જેમાં નમાઝ, રૈઝા,
ઝકાત, આકાએફ વગેરેના આશરે જે હજાર
મસલા છે. કી. ર. ૧ થીજવાર છપાશે.

રાહેનગત ગુજરાતી.

નસીવતુલ યુસબેમીન ગુજરાતી.

તાજપાની હકીકત " " "

યુત સિકન " " "

નીમ હકીમ ખતરે જન નીમ મુસ્લા ખતરે
ધિમાન " " "

અનજમે ઉત્રિ. " " "

પરદો અને ધરમામ. " " "

મેરાગુલ ઇસ્લામ હેથો અંક.

આ દરેક ચોપડી માટે અરધા આનાની
ટીકીટ મોકલેથી મફત મોકલવામાં આવશે.

મશારફુલ અનવાર લાગ-૨ જે
અને ૩ જે ગુજરાતી જેમાં ૧૫૭૦ હદીસો છે.
કી. દરેક બામની ર. ૧

બહેરતી એવર લાગ ૩ જે ગુજરાતી-
જેમાં રોઝો, ઝકાત, ફિત્રો સહી કુરઆની
વગેરે ધણી વિષયો છે. કી. અ. ૫

બહેરતી એવર-ભાગ ૫ મો ગુજરાતી
કી. અ. ૫ એમાં વેચાણ, કીરાયા, બક્ષીસ,
વગેરેના મસલા છે. કી. અ. ૫

બહેરતી એવર-ભાગ ૬ કો કી. અ. ૬

બહેરતી એવર-ભાગ ૭ મો કી. અ. ૪
એમાં અખલાક અદાબ સો હદીસો તર-
જુમો, કમાતની નિશાનીઓ વિગેરે ધણી વિષયો

બહેરતી એવર-ભાગ ૮ મો કી. અ. ૪
એમાં ૧૦૦ નેક બીબીઆના હિસ્સા છે.

“ ઇબ્રહીમ હક ” નામનું પુસ્તક
કે જે માલવી રહમતુલ્લાહ મોહાજરે મક્કા
સાહેબનું અરબીમાં રચેલું છે તેનો તરજુમો
ગુજરાતી બાષામાં કરી એક ૫૦ રતલી કાગળ
ઉપર આઠ પેજ ૫૪ ૫૦૦ ઉપર છપાવ્યું છે,
એ આખી જગતના પાઠરીઆને અઉત્તર કર-
નારું છે. હજરતની નોખવત ધણી સારી
રીતે તેઓની બાધબલથી પચ્ચ સામેત કર-
વામાં આવી છે કી. ર. ૨-૦-૦

ઝમાનુલ ફીરહોસ-ગુજરાતી કી. અ. ૪

ઝમાનુલ ફીરહોસ-ઉર્ડુ કી. અ. ૨

બેખલ પરીક્ષા કીમત આના ૨

જેહાદની હકીકત કીમત આનો ૧

મઝહુરુલ ઇસ્લામ ગુજરાતી કી. અ. ૪

કુરઆને શરીફ મોટા તથા ઉમદા
ખતમાં અને તેની નીચે શાહ અબ્દુલ કાદિર
(રહ) નો જગત નાણીતો તરજુમો ગુજ-
રાતી અક્ષરોમાં કી. ર. ૫

તફસીર મુજેહુલ કુરઆન શાહ અબ-
દુલ કાદિર (રહ) ની કી. ર. ૪ જલદ
વાળાના ર. ૪૧૮

કુરઆને શરીફ તેની સાથે ગુજરાતી
અક્ષરમાં પચ્ચ કુરઆન એટલે ગુજરાતી નાજ્
નાર પચ્ચ કુરઆન પઢી શકે અને તેની સાથે
ગુજરાતીમાં તરજુમો એક જલદમાં કી. ર.
૧૨ અને બે જલદમાં ર. ૧૩

પ્રોફેસર ઇસફાનીનો કુરઆનનો તરજુમો
ગુજરાતી બે ભાગ જલદ ઉમદા, કાગળ ઉમદા
કી. ર. ૫૧૧

મોનખમેહાત ગુજરાતી નસીહત તથા
અખલાક જિખવનાર સારી ચોપડી છે અને
ગુજરાતીમાં એની સાથે લુકમાન હકીમ (અલે)
ની સો નસીહતો પચ્ચ છાપી છે કી. અ. ૪

મોનખમેહાત-ઉત્રિ. કી. અ. ૧૨

આની સાથે અશહાનું સો નામો તથા હજરત
અલી (રદી) ની નસીહતોનો પચ્ચ તરજુમો છે.
અબ્દુલ્લાહ ઈ. યુસુબમોહમ્મદ કાદિર
અબ્દુલ્લાહ ઈ. રહિર જલ્લે શરત.

૧૧૨ જાણવી જેની
 ૧૩૫૨ થઈ જવાથી
 છે. જેકે કર્તાએ માત્ર
 ની હતી અને હાલ નોટમાં
 ૧૩૫ સરખામણી કરી તેઓના
 ૧૩૫૦૦૦ના મુકાબલામાં ખાસ
 ૧૩૫૦૦૦માં આવી છે. જે આર્યોના
 ૧૩૫ કિતાબ સહીત ત્રણ ગણી મોટી
 ૧૩૫૦૦૦ અને દરજાની ધર્મના વાકેય થઈ

૧૩૫ મજકુર કિતાબને એક બી એ પાંગ
 કી ૨. ૨.

૧૩૫ ખંડન-ગુજરાતી એમાં દયાનંદની ૧૩૫ શ્રેણી નો
 ૧૩૫ એક કિતાબ અગ્રેજમાં કિ. ૩. ૧

દુર રહીમ બિં ગુલામ મોહમ્મદ સાહેબ.
 મુા૦ રાંદેર. (૨૦ મુરત.)

